

1942.

SIJEČANJ 1942.

1. siječanj

Kod Kaštel Kambelovca partizanska grupa iz Kaštela napala talijansku patrolu, a zatim se povukla. Pokušaj Talijana da sa dovedenim pojačanjima opkole partizane, nije uspio.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36, str. 143.

2. siječanj

U Splitu talijanske fašističke vlasti otpustile iz Direkcije pomorskog saobraćaja oko 30 činovnika i namještenika, među kojima i bivšeg direktora Visina i šefa mašinskog odjeljenja inž. Dabovića, pod sumnjom da surađuju sa komunistima.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 4, Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

U selu Mravincima, oko 20 sati, od pristalica NOP-a ubijen je iz revolvevera talijanski špijun Nikola Matković, star 21 godinu.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 5, Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

U Splitu okupatorske vlasti izmijenile nazive ulica i dale im talijanska imena. Nove nazive dobile su slijedeće ulice: Šubićeva — »Via Giuseppe Garibaldi«, Dobrićeva — »Calle San Girolamo«, Šibenska — »Via Giovanni Lucio«, Balkanska — »Via Roma«, Draškovićeva — »Via Regina Elena«, Zadarska — »Calle del Paradiso«, Hajduk-Veljkov put — »Via dei Duchi d'Aosta«.

»Il popolo di Spalato« od 2. I 1942. Biblioteka VII.

U Splitu, na zidu zgrade Etnografskog muzeja, ispisana parola »živjela Rusija« i nacrtan amblem srpa i čekića.

Izvještaj Prefektуре Split za 1—10. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 23/1-5.

Na Kozjak vratili se iz Svilaje rukovodioci Kaštelanske partizanske čete Dušan Tadin i Josip Babin. Uspostavili su vezu sa rukovodstvom Svilajske partizanske čete i dogovorili se o mogućnosti prebacivanja Kaštelanske čete iz Kaštelanskog polja na Svilaju.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 9.

2/3. siječanj

U Splitu, na Marjanu i u Ulici Milorada Draškovića (sada šetalište Moše Pijade), presječene žice vojne telefonske linije.

Izvještaj Prefektуре Split od 7. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 28/4-1.

3. siječanj

U Splitu na zidovima kuća u Ulici Biankinia, nacrtani amblemi srpa i čekića i ispisana parola »Dolje rat«.

Izvještaj Kvesture Split od 10. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 31/3-1.

U povodu govora što ga je Mussolini održao u talijanskom parlamentu 3. siječnja 1925. godine, u splitskom kazalištu talijanski fašisti održali proslavu. Prisustvovali su prefekt Zerbino, generali Dalmazzo, Pasciuto, Pentimali, admiral Bobiese i ostale fašističke ličnosti. Tim povodom je predsjednik udruženja talijanskih ratnika Amicare Rossi održao govor u kome je, pored ostalog, rekao da je: »uzbuđen i oduševljen što je Split opet postao vječno talijanski«, istakavši da su ovaj grad i cijela Dalmacija po svojoj prošlosti i karakteru romanski, venecijanski i talijanski teritorij. Poslije toga je govorio o značaju Mussolinijevog govora od 3. siječnja 1925. kada je preuzeo potpunu vlast u Italiji.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 6—7. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57, »II popolo di Špalato« od 2. I 1942. Biblioteka VII.

U Splitu fašističke vlasti zabranile prodaju gramofonskih ploča koje su reproducirale glazbu američkih i engleskih autora i onih čiji su skladatelji bili Židovi ili podanici drugih neprijateljskih zemalja.

»II popolo di Špalato« od 3. I 1942. Biblioteka VII. A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis 1942, str. 8. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

Iz logora na Liparskim otocima vratila se u Split šestorica interniranih Splitskana, među kojima su bili dr Gabrić, sudac Katunarić i učitelj Drezga.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 8. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

4. siječanj

Solin i Klis opkolile jake talijanske snage u cilju hvatanja partizana i pripadnika NOP-a. Kada im to nije pošlo za rukom terorizirali su narod i uhapsili deset rodoljuba osumnjičenih kao komuniste. Uhapšeni B. Gizdić, član SKOJ-a, uspio je pobjeći iz kuće gdje je bio zatvoren.

Zbornik VII, tom XII, knj. 2, dok. br. 36, str. 146, D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 9. i 11.

U Splitu, na raznim mjestima, kao i u zgradi Prefektura, rasturani leci, a po zidovima kuća ispisane antifašističke parole i amblemi. Prefektura je naredila da se poduzmu specijalne mjere sigurnosti kako bi se onemogućile slične pojave.

Izvještaj Prefektura Split od 6. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k 553, reg. br. 9/3-1.

Siječanj p.

Zbog čestih hapšenja i provala, partijska organizacija u Splitu je oslabila. Početkom siječnja imala je svega oko 100 članova, dok je uoči rata brojala oko 140 članova KPH.

Izveštaj Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju od 20. I 1942, Zbornik VII, tom V, knj. 3, dok. 25, str. 92.

5. siječanj

U Splitu održan sastanak Pokrajinskog komiteta KP Hrvatske za Dalmaciju, na kome se raspravljalo o razvoju NOP-a i organizacionom učvršćenju Partije u Dalmaciji. Pored ostalog, odlučeno je da se odmah organiziraju partizanski odredi na Mosoru, Biokovu i u Bukovici i da se pristupi omasovljenju i učvršćenju partijske organizacije.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 11. i 14.

6. siječanj

List »Naš izvještaj«, glasilo JNOF-a za Dalmaciju, koji je izlazio u Splitu, objavio članak o strahovitoj gladi stanovništva Dalmacije. U članku se osuđuju talijanski fašisti i ustaše zbog pljačke sela Mravince i Kučine i otimanja živežnih namirnica.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 14. i 15.

U Splitu je oko 150 Splićana, talijanskih optanata, koji podliježu vojnoj obavezi, dobilo poziv da se 17. siječnja jave vojnim vlastima Guvernerata u Zadru.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 11. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

U Splitu, u Ulici 28. oktobar, presječene su žice radio-antene inženjerije talijanske 2. armije.

Izveštaj Prefektura Split od 7. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 12/3-1.

6/7. siječanj

U Splitu talijanski fašisti uhapsili Jerka Ivančića, člana KPJ, sa stanom u Plinarskoj ulici.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. br. 123; Izveštaj Kvesture Split od 29. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 509, reg. br. 2/2-1.

7. siječanj

U Splitu i okolici rasturen letak Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju, na talijanskom jeziku, u kome se objašnjava imperijalistički karakter rata i pozivaju talijanski vojnici na bratimljenje s partizanima i zajedničku borbu protiv fašizma. I pored svih mjera osiguranja letak je dospio u gotovo sve talijanske vojne objekte i kasarne.

Zbornik VII, tom V, knj. 3, dok. 27, str. 99; D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 17.

8. siječanj

U akciji čišćenja zone između Solina i Kaštel Sućurca, jedinice divizije »Perugia« pohapsile 1800 ljudi, od kojih je, nakon saslušanja, zadržano svega jedanaest. Među njima u zatvoru je zadržan Silvestar Batina iz Kaštel Sućurca i Vinko Boljat iz Solina, a Spiro Vinčević, radnik tvornice cementa »Sv. Kajo«, je prilikom hapšenja ranjen.

Izvještaj Prefekture Split od 10. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 21/1.

Prefekt Splita dr Paolo Zerbino pohvalio šefa splitske fašističke policije za njegov dotadašnji uspješan rad i rad njegovih potčinjenih.

Izvještaj Prefekture Split od 8. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 16/3-1.

9. siječanj

U Splitu fašistička organizacija Dopolavoro organizirala tečaj talijanskog jezika u trajanju od tri mjeseca. Po završetku tečaja talijanske vlasti su obećale diplomu i pogodnosti pri zapošljavanju. Ovo je bila samo jedna od mjera okupatora na planu talijanizacije grada.

»Il popolo di Spalato« od 9. I 1942. Biblioteka VII.

10. siječanj

»Il popolo di Spalato« objavio članak u kome piše o protestima građana Splita zbog gladi i oskudice u hrani i zamjera im što ne shvaćaju nužna ograničenja u prehrani. Ujedno prijeti logorima na Liparskim otocima onima koji ne žele da shvate nužnost ovih mjera koje se poduzimlju.

»Il popolo di Spalato« od 10. I 1942, Biblioteka VII; D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 19.

11. siječanj

U selu Milešini, Svilajska partizanska četa održala politički zbor kojem je prisustvovalo oko 120 mještana. Narodu su objašnjeni ciljevi narodno-oslobodilačke borbe i pozvani da pristupe NOP-u.

Muzej narodne revolucije Split, Inv. br. 1-505-3; Arhiv VII, mikroteka, film 8/600.

Zauzela Muć, prvo općinsko mjesto u Dalmaciji, Svilajska partizanska četa, pod komandom španskog borca Duje Bašića. U borbi koja je trajala od četiri do jedanaest sati, po jakom snijegu i zimi, bila je zauzeta žandarmerijska stanica, financijski odjel, zgrada općine i pošte. Zarobljeno je oko 30 žandara, dok su narednik i podnarednik poginuli. Zaplijenjeno je 37 pušaka, 2 sanduka municije, 2 sanduka bombi i 40 kg dinamita. Ova je akcija imala velikog odjeka na čitavom području Muća i Lećevice.

Zbornik VII, tom V, knj. 3, dok. br. 25; Sjećanja drugarice Cvite Gilić, pisana 18. 3. 1951. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 2007, reg. br. 2-2/6; D. Gizdić: »Dalmacija 1942.« Naš izvještaj, glasilo PK KPH za Dalmaciju br. 128 od 23. 1. 1942. Muzej NR Split.

U Splitskom polju Ljubo-Razin Uvodić, borac splitske partizanske grupe, sukobio se sa grupom talijanskih vojnika i oficira koji su ga zaustavili i tražili mu legitimaciju. Umjesto legitimacije on je izvadio pištolj i ubio jednog oficira i jednog vojnika, a zatim pobjegao. U potjeri koju su talijanski vojnici organizirali za njim ranio je još dva vojnika i nepovrijeđen se vratio u svoju jedinicu.

Zbornik VII, tom V, knj. 3, dok. br. 25; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 21. Naš izvještaj, glasilo PK KPH za Dalmaciju br. 128 od 23. 1. 1942. Muzej NR Split.

U Splitu, na zidovima nekih kuća, a posebno u Ulici Antunovoj, ispisane su parole »Dolje fašizam«.

Izvještaj Prefektura Split od 20. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 32/3-1.

U Splitu, zbog komunističke propagande, uhapšeni su: Ante Tomić, Jozo Topić, Bogomir Dumanić, Mate Radošević i još 20 rodoljuba.

Izvještaj Kvesture Split od 20. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 32/3-1.

U Klisu talijanski fašisti uhapsili grupu od preko 70 ljudi i sproveli ih u Solin, a zatim u Divulje.

Izvještaj Velike župe Cetina od 30. I 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 320, reg. br. 1/2-86.

12. siječanj

Istočni dio Splita blokirala talijanska vojska. Izvršen je pretres cijelog terena i uhapšeno oko 500 ljudi, od kojih je odvedeno u zatvor 38, dok su ostali bili pušteni. Akcija je poduzeta kao odmazda za dan ranije izvršeni napad partizana na talijanske vojnike i nanijete im gubitke u splitskom polju.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36, str. 154.

U Muć, uz pomoć Talijana, iz Sinja došle ustaše i ponovo uspostavile žandarmerijsku stanicu. Za to vrijeme iz Muća su Talijani tukli topovima po okolnim selima i pljačkali imovinu seljaka.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 24.

13. siječanj

Kod Muća, u akciji čišćenja terena od partizana, talijanski vojnici su ubili jednog seljaka.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36, str. 161.

14. siječanj

U Splitu je sa zakašnjenjem od četiri mjeseca otpočela nova školska godina. Zbog bojkota domaćih učitelja i nastavnika, talijanski okupatori su bili prisiljeni da iz Italije dovedu svoje nastavnike kako bi nastavu organizirali po fašističkom uzoru. Otvaranju školske godine u prostorijama omla-

dinske fašističke organizacije GIL prisustvovali su prefekt Paolo Zerbino, biskup Klement Kvirin Bonefačić i ostale vojne i civilne ličnosti Splita i nastavnici pučkih i srednjih škola. Providur za škole, profesor Soglian je održao govor u kome je pozvao nastavnike da izvrše zadatak širenja civilizacije u zemljama koje čvrsto drži fašistička vojska. Zatim je pročitao poslanicu guvernera za Dalmaciju Bastianinija talijanskim nastavnicima u kojoj, pored ostalog kaže: »Vama koji ste došli iz raznih gradova Italije u ovu dalmatinsku zemlju da vršite visoku misiju odgojitelja, upućujem moj pozdrav u početku vašeg rada... Vi imate funkciju pionira talijanske civilizacije u ovoj Dalmaciji, gdje je nebrižljivost tuđih vlada skoro izbrisala duboke tragove Rima i Venecije... Svuda kamo budete išli pamтите, da imate čast, da pred svima predstavljate Mussolinijevu Italiju... Na vama je danas težak zadatak, da u dušama opet probudite uspavanu uspomenu na moć Rima i Venecije...«.

»Il popolo di Spalato« od 15. I 1942. Biblioteka VII; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 16. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

15. siječanj

U Splitu, u Vrh-Manuškoj ulici, (sada Tolstojeva), dok je izlazio iz svog stana, ubijen je zloglasni fašista, Spličanin, Antonio Hoffman, zamjenik komandira čete crnih košulja »Giuseppe Sacco« iz bataljona »Toscana«. Po zadatku Mjesnog komiteta KPH Split, ovu akciju su izvršili: Miloš Kalajdžić, Vjekoslav Glavina, Miloš Dvornik i Nikola Subota.

Zbornik VII, tom V, knj. 3, dok. br. 25; Izvještaj Bastianinija od 15. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 559, reg. br. 10/1-1; Izvještaj Kvesture Split od 20. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 32/3-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 29.

Za odmazdu zbog ubojstva fašiste Hoffmana, po naređenju guvernera Dalmacije, u Splitu, kod groblja »Lovrinac«, talijanski fašisti su strijeljali trojicu omladinskih rukovodilaca: Silvestra Batinu iz Kaštel Sućurca, Matu Boljata iz Solina i Ranka Orlića iz Splita.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. br. 123; tom XIII, knj. 2, dok. br. 36; Izvještaj Kvesture Split od 20. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 32/3-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 29; »Poruka borca« br. 55/1975, str. 26.

Održan sastanak Mjesnog komiteta KPH Solin, na kome je razmatrano pitanje pružanja pomoći uhapšenim drugovima, koji se nalaze u fašističkim zatvorima i o metodama i oblicima borbe protiv okupatora. Također je odlučeno, da i pored masovnih hapšenja i represalija koje vrši okupator, treba nastaviti borbu protiv fašista. Razrađen je plan bacanja bombi na talijansku oficirsku menzu u Solinu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 27.

U Splitu, u povodu ubojstva fašiste Hoffmana, prefekt Zerbino je oko 12 sati sazvaao sve činovnike i ostalo osoblje Prefektуре i održao im govor

u kome je, pored ostalog, rekao: »Talijani su gospoda, ali će ako bude potrebno kroz 24 sata preseliti sve činovništvo, pa bude li potrebno, preselit će i svih 54.000 Splitsana, ali se neće trpiti ovakva divljačka postupanja a i kukavička što poduzimaju oni koji ne poznaju ni Boga ni Domovinu. Italija ima dosta srpova da kosi glave i dosta čekića da razbija glave. I ono još komunisti što ih ovdje ima brzo će biti uklonjeni, nestat će ih. Izvadiвши sat i pogledavši u njega rekao je: »Evo sad, kroz par minuta bit će strijeljana tri taoca, unaprijed će ih biti 30, pa 100, itd. ali će zvijer biti uništena.«

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 19. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

U Splitu, u Ulici Sustjepanskoj (sada Duška Mrduljaša), bočicama crnila uprljani portreti Mussolinija naslikani na zidovima kuća.

Izveštaj Kvesture Split od 20. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 32/3-1.

Siječanj s.

U Splitu su uhapšena dva člana Mjesnog komiteta SKOJ-a. Zbog većeg broja do tada uhapšenih, rad omladinske organizacije bio je otežan jer su se rukovodstva morala stalno popunjavati novim aktivistima.

Izveštaj Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju od 20. I 1942, Zbornik VII, tom V, knj. 3, dok. 25, str. 92

16. siječanj

U Splitu sahranjen zloglasni fašista, mučitelj komunista i pripadnika NOP-a, Antonio Hoffman, koji je dan ranije likvidiran od udarne grupe u Splitu. I pored nastojanja okupatorskih vlasti da sahrani prisustvuje što veći broj građana, pozivu su se odazvali uglavnom fašisti.

»Il popolo di Spalato« od 16. I 1942, Biblioteka VII.

U povodu ubojstva fašiste Hoffmana, splitski biskup Bonefačić uputio prefektu Zerbinu pismo u kome, pored ostalog, kaže: »Ekselencijo, i ja doznajem žalosni slučaj, koji se dogodio u gradu. I kao čovjek, a još više kao katolički svećenik povrijeđen, žalim, gnušam se i osuđujem iz dubine svoga srca odvratni zločin ...«.

»Il popolo di Spalato« od 16. I 1942, str. 2, Biblioteka VII

U Splitu grupa veletrgovaca, veleposjednika i političara starog režima je posjetila prefekta Paola Zerbina te mu kao predstavnici »zdravog dijela grada Splita« izrazili žaljenje i osudu ubojstva fašiste Hoffmana, i obećali suradnju s fašističkim okupacionim vlastima.

»Il popolo di Spalato« od 17. I 1942. Biblioteka VII; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 22. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

17. siječanj

U Solinu, oko 19,30 sati, po direktivi Mjesnog komiteta KPH Solin, borci Solinskog partizanskog odreda Ante Vučić i Lovre Katić ubacili su

kroz prozor dvije bombe u talijansku oficirsku menzu. Tom prilikom ranjeno je pet oficira: poručnici Venuti i Castratti (Kastrati) i potporučnici Palmieri, Novello i Rosina.

Zbornik VII, tom V, knj. 3, dok. br. 25; tom XIII, knj. 2, dok. br. 36; Izvještaj Prefektura Split od 18. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 17/5-2, 17/5-3; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 32.

U Splitu grupa aktivista NOP-a pokušala zapaliti skladište municije talijanske obalske baterije. Dok se približavala objektu, bila je primječena od stražara koji je na nju otvorio vatru, zbog čega se morala povući.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 36, str. 167.

U Splitu talijanski fašisti šamarali i batinali one građane koji nisu htjeli pozdraviti fašističkim pozdravom stražara pred kasarnom bataljona »crnih košulja« u zgradi bivše Klasične gimnazije. Ovakvi brutalni postupci fašista izazvali su revolt građana koji i dalje nisu htjeli pozdravljati fašiste.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita« rukopis, 1942, str. 23. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

U Splitu su okupatorske vlasti izmijenile nazive slijedećih ulica: Buvina — »Via del Buvina«, Kukovićeve — »Via Giacomo Puccini«, Vizantska — »Via Giulio Nepote«, Katarine Zrinske — »Via Dante Alighieri«, Sukošanska — »Via Lepanto«, Beogradska — »Via Gabriele da'Annunzio«, Bezimena — »Via Giacomo Marcocchia« i Kamenita — »Vicolo delle Pietre«.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 24. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

18. siječanj

Solin, u ranim jutarnjim satima, blokirale jake fašističke snage ne dopuštivši ni jednoj osobi da izađe iz mjesta. Zatim su pristupili pretresu kuća i okolnog zemljišta u cilju hvatanja lica koja su prošle noći bacila bombe na oficirsku menzu. Uhapšeno je pet rodoljuba osumnjičenih za izvršenje te akcije.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 32.

Prema podacima talijanskih okupatorskih vlasti Split je imao 54.672 stanovnika i 14.839 domaćinstava, dok je u okolnim selima pod talijanskom okupacijom bilo 10.874 stanovnika sa 1.840 domaćinstva.

»U popolo di Spalato« od 18. I 1942. Biblioteka VII; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, str. 24. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

Poljoprivredno stanovništvo iz okolice Splita odazvalo se pozivu rukovodstva NOP-a da ne nosi na splitsku tržnicu svoje proizvode, kako bi otežali snabdijevanje talijanske vojske. Tim povodom »U popolo di Spalato« je donio članak u kome se pored ostalog kaže: »Ko smeta proizvođačima iz unutrašnjosti da u Spalato nose meso i povrće, kako su prije nosili? To rade drugovi Hoffmanovih ubica, koji se nadaju da će fašističkom Splitu nametnuti sankcije... Ali nije isključeno da bi mi prije ili poslije mogli

prestati da budemo dobročinitelji svijetu koji zaslužuje samo lisičine«. Fašistički okupatori su od početka okupacije primjenjivali najsvirepije mjere prema komunistima Splita i pripadnicima NOP-a ovog slobodoljubivog grada.

»Il popolo di Spalato« od 18. I 1942. Biblioteka VII.

18/19. siječanj

U Splitu, u ulici »Via Duca d'Aosta«, (sada Maksima Gorkog) bočicama crnila uprljana je tabla sa nazivom ulice, a u ulici »XXI aprila«, na plakatima koje su fašisti izlijepili po zidovima kuća u povodu ubistva Hoffmana, nacrtani su amblemi srpa i čekića.

Izvjestaj Kvesture Split od 20. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 32/3-1.

19. siječanj

U što talijanski okupatori prisilno obukli djecu pučkih škola u uniforme »Balila«. Po dolasku kući, djeca su pod utjecajem roditelja i omladinske organizacije svukla uniforme i odnijela ih pred školska vrata.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 25. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

U Splitu počela nastava u srednjim školama. U Klasičnoj gimnaziji te u Muškoj i ženskoj realnoj gimnaziji nastava je organizirana samo od V do VIII razreda, a u Tehničkoj srednjoj školi i Trgovačkoj akademiji u svim razredima. Bojeći se mogućih incidenata, fašističke su vlasti poduzele posebne mjere bezbjednosti i pred školske zgrade postavili karabinjere i detektive da ih čuvaju od moguće pobune đaka.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 24. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57; »Il popolo di Spalato« od 18. I 1942. Biblioteka VII.

20. siječanj

Kod Kaštel Kambelovca, u partizanskom logoru, održan sastanak rukovodstva Solinskog i Kaštelanskog partizanskog odreda. Razrađen je plan zajedničkih akcija i odlučeno da, 24. siječnja, Solinski odred postavi zasjedu neprijatelju na cesti kod Dugopolja, a da Kaštelanski odred napadne žandarmerijsku stanicu u Lećevici.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 42.

21. siječanj

Talijanska vojska opkolila cijeli solinski bazen i izvršila masovna hapšenja rodoljuba. Iz svake kuće je uhapšen po jedan muškarac, a gdje nije bilo muškaraca odveli su po jednu ženu. Oko četiri stotine uhapšenih odvedeno je u Divulje i zatvoreno u hidrobazu. Hapšenja su izvršena kao odmazdu zbog bačenih bombi u oficirsku menzu u Solinu.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36; Izvjestaj Velike župe Cetina od 30. I 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 320, reg. br. 1/2-86.

U Splitu i ostalim dijelovima Dalmacije koji su bili anektirani od Italije, naredbom guvernera za Dalmaciju Bastianinija poništeno je priznavanje starokatoličke crkve i zabranjeno javno vršenje toga bogoslužja. Tko bude učestvovao u bilo kakvoj javnoj manifestaciji toga bogoslužja, kaže se u naredbi, bit će kažnjen zatvorom od jedne godine, a vođe i pokretači tri godine dana. Svi brakovi koji budu sklopljeni pred svećenicima starokatoličke crkve neće biti priznati, a svi hramovi, bogomolje i druge prostorije ne mogu se više upotrebljavati u te svrhe.

»II popolo di Spalato« od 21. I 1942. Biblioteka VII.

22. siječanj

Solinski partizanski odred napao pušćanom vatrom talijansku posadu u Solinu. Neprijatelj je u panici, bezuspješno odgovorio vatrom iz svih oružja po partizanskim položajima, a topovima tukao okolicu solinskog bazena.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 46.

U Splitu, tokom noći, talijanski karabinjeri uhapsili su oko 100 oficira bivše Jugoslavenske vojske koje su zatekli kod kuća i odveli ih u osnovnu školu Lučac. Nakon izvršenog saslušanja, 14 ih je zadržano u zatvoru radi interniranja, dok su ostali sutradan pušteni na slobodu.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 27. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

U Splitu je uhapšen Paut Bogomir, zvani Mirko, jer je pripadao komunističkoj organizaciji.

Izvještaj Prefektуре Split od 18. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 554, reg. br. 3/8-1.

23. siječanj

U Splitu sahranjen talijanski poručnik Maulio Venuti, koji je dan ranije podlegao zadobijenim ranama prilikom eksplozije bačene bombe, 17. siječnja, u oficirsku menzu u Solinu. U povodu toga fašistički list »II popolo di Spalato« prijeti stanovništvu represalijama i osvetom.

Izvještaj Pomorsko-redarstvenog odjela NDH od 4. 2. 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 70, reg. br. 26/2-5; »II popolo di Spalato« od 23. I 1942. Biblioteka VII.

U Divuljama, poslije pet dana zlostavljanja, talijanski fašisti pustili iz zatvora većinu rodoljuba uhapšenih u solinskom bazenu, poslije izvršenog napada na oficirsku menzu u Solinu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 45.

List JNOF-a za Dalmaciju »Naš izvještaj« objavio članak u kome se govori kakve sve mjere talijanski fašisti sprovode po uredima i srednjim školama u Splitu. Pored ostalog, Talijani traže od trgovca da talijaniziraju svoja imena, da se u školama nastava izvodi na talijanskom jeziku, da direktori srednjih škola dolaze sa pištoljima i prijete đacima, a fašistička policija osigurava škole i maltretira učenike.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 46.

U Splitu, bočicama crnila, uprljana zidna tabla sa natpisom »Via Andrea Mendola (sada Radovanova ulica).

Izvještaj Prefektуре Split od 27. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 9/4-1.

24. siječanj

U Splitu, talijanski okupatori promijenili nazive slijedećim ulicama: Svačićeva — »Via Cesare Batisti«, Martinjska — »Via Giovanni Devich«, Severova — »Via Severo Magno«, Manuška poljana — »Piazza Nasario Sauro«, Gotska — »Via Giuseppe Allacevich«, Latinska poljana — »Piazza Francesco Carrara«, Dumanića — »Calle Simeone Gliubich«, Solinska — »Via Salonitana« i Kraj Svetog Petra — »Via San Pietro«.

»Il popolo di Spalato« od 24. I 1942. Biblioteka VII.

Solinski župnik M. Mihanović, na čelu »delegacije« Solina, posjetio prefekta Paola Zerbina i u povodu smrti poručnika Venutija izrazio mu saučešće i obećao pomoć u borbi protiv partizana.

»U popolo di Spalato« od 25. I 1942. Biblioteka VII; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 48.

24/25. siječanj

U rejonu Podi kod Dugopolja, Solinski partizanski odred porušio željezničku prugu i telefonske stupove. Istovremeno, na postavljenu zasjedu, naišla su iz Sinja dva talijanska kamiona. Zaseda je na njih otvorila vatru i jednog vojnika ubila a jednog ranila, a oba kamiona spalila. Fašisti su ujutro uputili u Dugopolje kaznenu ekspediciju i minama porušili 14 kuća, ubili 7 seljaka, a hranu i novac opl-jačkali.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36; S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-i«, str. 241; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 48. »Naš izvještaj«, organ PK KPH za Dalmaciju br. 130 od 3. 2. 1942. Muzej NR Split.

25. siječanj

Između Splita i Sinja partizani uništili vodovodne cijevi i tom prilikom ubili dva talijanska vojnika — stražara, a jednog su ranili.

Izvještaj Prefektуре Split od 26. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 554, reg. br. 1/8-1.

U Solinu talijanski fašisti strijeljali simpatizera NOP-a Marka Draškovića, osumnjičenog da je 17. siječnja učestvovao u bacanju bombi u oficirsku menzu, ženu mu Anđelku su uhapsili i predložili za internaciju u Italiju.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36; Izvještaj Prefektуре Split od 25. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 17/5-5, 17/5-7.

U Splitu na Trumbićevoj obali, Riva Ciano Castanzo (sada Saveznička obala), bočicama crnila je zaprljana zidna tabla sa nazivom ulice, kao i portreti Mussolinija štampani po zidovima kuća.

Izvještaj Prefektуре Split od 7. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 28/4-1.

U selu Dugobabe, zloglasni ustaški tabornik Josip Pisac-Sidilo ubio Antu Miletića, prvoborca Mućke krajine i partizanskog kurira koji je održavao vezu između Solina i Svilaje.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 50.

U Splitu talijanski okupatori izmijenili nazive triju ulica i dali im talijanska imena. Nove nazive dobile su ulice: Starčevićeva — »Via Michele Bianchi«, Vukasovićeva — »Via Riccardo Vucassovich« i Istarska — »Via Ragusa«.

»Il popolo di Spalato« od 25. I 1942. Biblioteka VII.

26. siječanj

Selo Dugopolje, u kome su se nalazili partizani, blokirala talijanska vojska iz Sinja. Tokom borbi poginula su dva talijanska oficira i nekoliko vojnika, a više ih je ranjeno. Fašisti su za odmazdu uhapsili i strijeljali 7 simpatizera NOP-a na čelu s Jakovom Perišićem i zapalili 14 kuća. Opljačkali su mnoga domaćinstva u zaseocima Ban i Caktaši. U izvršenju zločina fašistima je pomagao seoski župnik Šime Karaman, koji je dao imena onih koje treba uhapsiti i strijeljati. Talijanska vojska je sa sobom povela i četiri rodoljuba kao taoce.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36; Izvještaj Prefektura Split od 26. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 554, reg. br. 1/8-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 49.

27. siječanj

U Kaštelanskom polju formiran Kaštelanski partizanski odred u jačini od 33 borca. Za komandanta je imenovan Dragan Britvić, a za političkog komesara Dušan Tadin. Navečer odred je krenuo prema Svilaji radi ulaska u sastav Svilajske partizanske čete.

S. Kvesić: »Dalmacija u narodnooslobodilačkoj borbi«, str. 244, Zagreb 1960.

U Splitu su talijanske fašističke vlasti dodijelile 44 stipendije đacima hrvatske narodnosti za studiranje na talijanskim sveučilištima. Tim povodom »Il popolo di Spalato« je objavio članak u kome se, pored ostalog, kaže: »Stipendije su tolike da pokrivaju troškove za hranu, stan i održavanje. Sve ovo pruža specijalna pogodovanja, koja se daju đacima sa ove talijanske obale za koju će oni umjeti da se oduže Italiji i režimu... U fašističkoj atmosferi, na omladinu se gleda naročitim pogledom od sadašnjih vodećih klasa. Dalmatinski mladići neka budu ponosni što imaju čast da ih se proputilo u redove one vojske, kojoj je povjerena sutrašnjica i neka budu dostojni za ličnu afirmaciju i za budućnost Italije.« Nasuprot ovih pogodnosti, omladina Splita je odbila stipendije fašista i osim malog broja, u ogromnoj većini svrstala se uz NOP i borila se protiv fašističkih okupatora.

»Il popolo di Spalato« od 14. II 1942. Biblioteka VII.

27. siječanj

U splitskoj bolnici podlegao ranama, nanijetim od strane fašističke policije, član KPJ Jerko Ivančić. Uslijed paljenja tabana na obje noge i dvadestodnevnog svakojakog mučenja došlo je do gangrene.

Izvještaj Kvesture Split od 29. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 2/2-1; Izvještaj guvernera Dalmacije od 22. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 554, reg. br. 4/8-4.

Između Kaštel Starog i Kaštel Sućurca, borci Kaštelanskog partizanskog odreda napali talijansku patrolu koja je nadzirala željezničku prugu. Partizanima je pala u ruke manja količina municije, dok su vojnici uspjeti pobjeći.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 36.

Iz Splita talijanski fašisti odveli u Zadar četrnaest oficira bivše Jugoslavenske vojske, koje su, 22. siječnja, uhapsili u Splitu, jer su odbili suradnju s okupatorom i četnicima.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 55.

U Splitu talijanski okupatori izmijenili nazive osam ulica i dali im talijanska imena. Nove nazive dobile su ulice: Prilaz vojvode Mišića — »Via Pietro Tartaglia«, Babina — »Via Pacifico Bizza«, Hvarska — »Via Giulio Bajamonti«, Sirišćevića — »Via Feliciano Bettera«, Penićeva — »Via Girolamo Bernardi«, Popovićeva — »Via Francesco de Difnico«, Šenoina — »Via Tommaso Negri« i Radmilovićeva — »Via Marco Flori«.

»II popolo di Spalato« od 27. I 1942. Biblioteka VII.

27/28. siječanj

U Splitu, katranom zaprljana zidna tabla na Narodnom trgu, sa natpisom »Piazza Vittorio Emanuele III«.

Izvještaj Prefektуре Split od 30. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 14/4-1.

28. siječanj

U zaseok Stričevići, kod Lećevice, stigao Kaštelanski partizanski odred u namjeri da iste večeri napadne žandarmerijsku stanicu u Lećevici. Dok se Odred odmarao, obaviješteni su žandari, koji su, oko 14,00 sati, sa ustašama napali partizane. Nakon dvosatne borbe Odred se uspio probiti iz obruča i povući se u pravcu Kozjaka i Kaštela, uz gubitke od dva ranjena borca, dok su teško ranjenog komandira Dragana Britvića žandari uhvatili i povelili u Lećevicu, gdje je, nakon sedam dana mučenja, umro.

S. Kvesić: Dalmacija u NOB, str. 244. D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 56.

29. siječanj

Napustio Split i prešao u Solin sekretar Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Vicko Krstulović, odakle je trebalo da nastavi put za Dinaru i preuzme dužnost komandanta Dalmatinsko-dinarskog partizanskog odreda.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 55.

U splitsku luku uplovila tri parobroda s trupama divizije »Perugia« u pratnji ratnih brodova. Talijanski okupator je dovukao, kao pojačanje za borbu protiv dalmatinskih partizana, vojsku iz Barija i smjestio je u barake na Špinutu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 57.

30. siječanj

U Splitu, na zidovima kuća i izlozima trgovina u centru grada, u povodu smrti člana KPJ Jerka Ivančića, koji je podlegao ranama 27. siječnja u splitskoj bolnici, izlijepljene su parole: »Smrt fašizmu — slava žrtvi fašizma drugu Ivančiću!«.

Izvještaj karabinjera Splita od 30. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 12/4-1; Izvještaj Prefektуре Split od 31. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 17/4-1 i k. 559, reg. br. 36/6-18.

U Splitu su talijanski okupatori izmijenili nazive jedanaest ulica i dali im nove nazive. Talijanska imena dobile su ulice: Barakovićeve — »Via Luigi Lapenna«, Put Plokita — »Via Marco Polo«, Antonova — »Via S. Antonio«, Račićevo šetalište — »Passeggiata dott. Račić«, Pristan majora Stojana — »Molo S. Pietro«, Pristan Sv. Duje — »Molo S. Doimo«, Marulićeve — »Via Ognissanti«, Kraj Sv. Frane i Senjska — »Via San Francesco«, Milićeve i Križeva — »Via S. Croce«, Markantunova poljana — »Via Imperatore Aureliano«.

»Il popolo di Spalato« od 30. I 1942. Biblioteka VII.

31. siječanj

U Rupotini održan sastanak Kotarskog komiteta KPH Solin, kome je prisustvovao i sekretar Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Vicko Krstulović. Diskutirano je o aktualnim pitanjima razvoja NOP-a u ovom kotaru.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 58.

U magazinima splitske sjeverne luke, oko 20,30 sati, izbio požar kojeg je podmetnula udarna grupa brodogradilišnih radnika. Požar je uništio više skladišta sa vojnom opremom, mašinama i raznom drugom robom, koja je pripadala brodogradilištu Split, poduzećima »Marko Bego« i »Jadranska plovidba«. Pored navedene robe, u požaru su uništena i tri motorna čamca, a ukupna šteta je iznosila oko dva milijuna talijanskih lira.

Izvještaj Prefektуре Split od 2. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, mikroteka, SUP Split, film 1/309—314; S. Kvešić: »Dalmacija u NOB«, str. 311; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«.

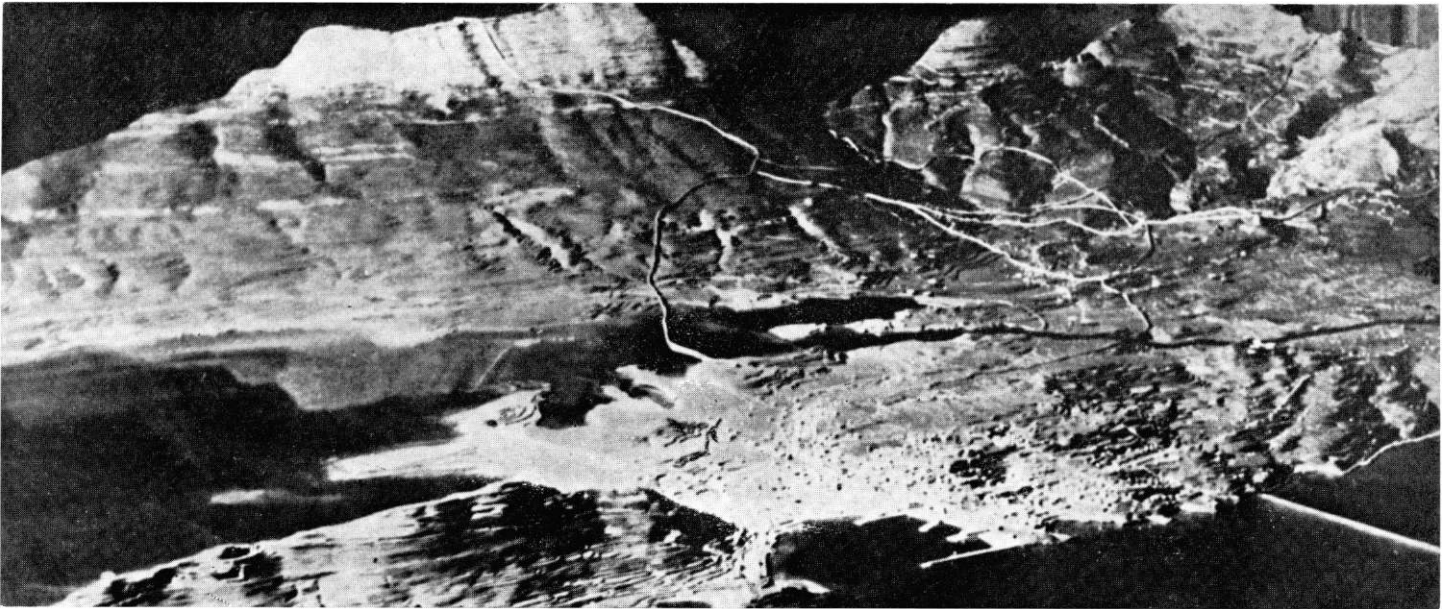
Guverner Dalmacije Giuseppe Bastianini naredio prefektu Zerbinu da otpusti iz službe 39 činovnika Direkcije pomorskog prometa, a 9 iz Lučke kapetanije u Splitu, jer su politički opasni.

Brzjav Guvernerata Dalmacije od 31. I 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 26/2.

*Jerko Ivančić, član MK Narodne pomoći i sekretar Rejonskog komiteta KPJ
za Varoš. Uхваćen od Talijana i u strašnim mukama umoren 21. siječnja 1942.
ne izdajući svoje drugove*

Glavni »kanali« kojima su se Splićani prebacivali iz svoga grada u partizane (prema maketi)

Kuća u Kvaternikovoj ulici br. 30, u kojoj je pod terorom fašističke okupacije 6. travnja 1942. održano prvo zasjedanje NOO-a grada Splita

Strijeljanje R. Končara i drugova na Subićevcu 22. V 1942.

VELJAČA 1942.

Veljača p.

U Ogorju ustaše uspostavile milicijsku stanicu jačine oko 70 milicionera, sa ustašom Jakovom-Galicom Bočina na čelu. Zadatak im je bio spriječiti ulazak partizanima u selo i boriti se protiv partizana koji su vršili akcije sa Moseća i Svilaje.

Sjećanje drugarice Cvite Gilić od 18. III 1951. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 2007, reg. br. 2/6.

1. veljače

Fašistički list »Il popolo di Spalato« donio članak u kome obavještava pučanstvo Splita da će se za nekoliko dana vršiti ponovo dizanje i spuštanje zastave na obali. U vezi s tim, pored ostalog, kaže: »Da bi se izbjeglo neugodne incidente, upozorava se javnost, da u trenutku obreda, kad vojnička truba zasniva, davajući znak »Attenti« svi oni koji se nalaze u doseg zvuka, dužni su da se zaustave, skinu šešir i pozdrave rimskim pozdravom podignute ruke«. I pored izričite naredbe fašističkih vlasti, rodoljubi Splita su u vrijeme podizanja i spuštanja zastave napuštali ulice i na taj način bojkotirali odavanje počasti fašističkoj zastavi.

»Il popolo di Spalato« od 1. II 1942. Biblioteka VII.

2. veljače

U Splitu, u Ulici Ilićev prolaz, bočicama crnila, uprljana tabla sa nazivom Sottoportico Simeone de Michieli Vitturi.

Izvještaj Kvesture Split od 10. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 34/3-1.

U Splitu, povodom devetogodišnjice dolaska nacista na vlast, njemački konzul organizirao svečanu akademiju, kojoj su prisustvovali predstavnici talijanskih i mjesnih nacista. Povjerenik nacista dr Bestian u pozdravnom je govoru istakao da je njemačka kolonija u Splitu oduvijek surađivala s talijanskim fašističkim vlastima, dok je vicesekretar Borbenih fašista Splita Giovanni Savo govorio o savezništvu Njemačke i Italije i novom poretku koji će one donijeti Evropi i svijetu u cjelini.

»Il popolo di Spalato« od 3. II 1942. Biblioteka VII.

Iz Solina-Rupotine vratio se u Split sekretar Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju drug Vicko Krstulović-Jović, jer uslijed jake vijavice, 29. siječnja nije mogao uspostaviti vezu sa drugovima iz Dugopolja i prebaciti se na Dinaru.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 67.

Obaviješteni, oko 22,30 sati, da u Kaštel Kambelovcu grupa od deset komunista održava sastanak, krenuli su iz Kaštel Gomilice karabinjeri sa

grupom vojnika divizije »Perugia« i uhapsili ih. Prilikom njihovog sprovođenja u Kaštel Gomilicu, u pokušaju bjekstva, ubijen je Stipe Krokari, član KPH, koji je održavao vezu s Kaštelanskim partizanskim odredom.

Izvještaj Prefektore Split od 3. i 5. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 559, reg. br. 12/1-1 do 5.

3. veljače

U Splitu, prefekt dr Paolo Zerbino održao sastanak sa svim općinskim komesarima i seoskim glavarima. Na sastanku je dao smjernice za skori rad na popisu pučanstva, istakavši značaj popisa ne samo s demografskog, nego i sa političkog gledišta i kroz rad s narodom« ... u sve mozgove treba unositi temeljnu koncepciju fašističke politike«.

»II popolo di Spalato« od 4. II 1942. Biblioteka VII.

Odbor narodne pomoći u Splitu izdao letak upućen stanovništvu grada da pomognu žrtvama fašističkog okupatora. U letku se navode pojedinačna i masovna streljanja rodoljuba i na kraju se letka kaže: »... Dajmo sve oči sebe, da ti naši junački borci, budu osvećeni. Učinite da fašističke ubice i zločinci za svako i najmanje svoje zlodjelo budu dostojno kažnjeni. Krv za krv, smrt za smrt! Pomognite žrtve reakcije! Pomognite materijalnim sredstvima, bilo to u novcu, hrani, odijelu ili bilo kakvim drugim prilogom oružanu borbu, koju vodi naš narod za nacionalnu slobodu ...«.

Arhiv IHRPD, k. 27.

U Split tajno stigao poručnik Jugoslavenske kraljevske vojske Stanislav Rapotec koga su Britanska služba za naročite zadatke (S. O. E.) i komanda jugoslavenskih trupa na Srednjem istoku uputili u siječnju 1942. godine podmornicom na Mljet gdje je stigao 26. siječnja. Rapotec je u Splitu uspostavio kontakt sa četničkim vojvodom Ilijom Trifunovićem-Birčaninom, Nikom Bartulovićem, Dankom Anđelinovićem, Jurom Arnerićem i drugim jugoslavenskim nacionalistima, s predstavnicima HSS i SDS. Prikupivši potrebne podatke o četničkom pokretu u Splitu, Dalmaciji i Jugoslaviji uopće, vratio se poslije nekoliko mjeseci u Kairo.

Vojmir Kljaković: »Četništvo u Dalmaciji 1941—1943« Zbornik IHRPD, 3, str. 613, 614.

4. veljače

U Splitu, u sklopu mjera na talijanizaciji grada, okupatorske vlasti postavile mramorne table sa novim nazivima ulica: Poljička cesta — »Via dei Laurena«, Klarina ulica — »Via Santa Clara«, Jerina ulica — »Via San Niccolo«, Račkog ulica — »Via Francesco Cripsi«, Ispod Meja — »Via Nizza«, Kraljice Marije — »Via Pietro Orseolo«, Gospinica — »Via Alessandro Seleni«, Bezimeni put kod židovskog groblja — »Via Lugano«, Wilsonova obala — »Riva Re Imperatore« i Matošića — »Corso Umberto di Piemonte«.

»II popolo di Spalato« od 4. II 1942. Biblioteka VII.

Fašistički list »II popolo di Spalato« objavio fotografiju fašističke spomen-ploče koju je grupa skojevaca, 3. veljače, na Narodnom trgu u Splitu,

uprljala bacanjem bočica tuša. Akcija je izvedena u jutarnjim satima dok se vršila smjena karabinjerske straže koja ju je obezbjeđivala. Uz fotografiju u listu je objavljen članak u kome se, pored ostalog, kaže: »... Počinitelji geste dostojne prezira, koja je očigledna na fotografskoj snimci, koju gore donosimo, svakako spadaju u narod šatora. Mi, narod kamena, uvijek smo vodili narode šatora; do potrebe, ukrotili smo ih«.

»II popolo di Spalato« od 4. II 1942. Biblioteka VII.

5. veljače

U Splitu, u Viškoj ulici, su rastureni leci sa parolom »Slava drugu Ivančicu — žrtvi fašizma. Smrt fašizmu — sloboda narodu!«.

Izvještaj Prefektore Split od 6. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 554, reg. br. 4/8-3.

6. veljače

Solinski partizanski odred, sa grupom partizana iz Kaštela, po direktivi Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju, zauzeo položaje duž željezničke pruge u Kaštelanskom polju, sa zadatkom da zaustavi vlak kojim su Talijani trebali prebaciti sekretara CK KPH Radu Končara u Šibenik i da ga oslobode. Poslije nekoliko sati čekanja stigla je obavijest da su Talijani toga dana odustali od sprovođenja zatvorenika u Šibenik, te je propao još jedari pokušaj da se Rade Končar oslobodi iz fašističkih ruku.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 70.

Kaštel Kambelovac blokirala talijanska vojska i pohapsila sve muškarce koji su zatečeni kod kuće i odveli ih u Divulje. U ovoj raciji fašisti su uhapsili 214 lica, od kojih je većina, poslije nekoliko dana maltretiranja i saslušavanja, puštena kućama, manji broj je zadržan i nešto kasnije interniran u Italiju.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 36, str. 198. i 199; S. Kvesić: »Dalmacija u NOB«, str. 245.

Žrnovnicu, jakim snagama blokirali talijanski fašisti i uhapsili 19 simpatizera NOP-a. Među uhapšenima bio je i član Mjesnog komiteta KPH žrnovnica Pavao Amižić, sa još pet članova Partije, koje su fašisti, poslije maltretiranja u zatvoru, internirali u Italiju.

Izvještaj karabinjera Splita od 7. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 954, reg. br. 17/7-1. D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 70.

U Splitu, u Ulici Radunica (Via Antonio Radman), presječena vojna telefonska linija preko koje je održavana veza između Komande 18. korpusa i kasarne »Roma«.

Izvještaj Kvesture Split od 6. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 27/4-1.

U Splitu, na fasadi zgrade fašističke menze, u Plinarskoj ulici, bočicama crnila zaprljani fašistički amblemi.

Izvještaj Prefektore Split od 7. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 28/4-1.

U Splitu talijanski okupatori objavili nove nazive jedanaest ulica i to: Livanjska ulica — »Via Mario Sonzini«, Bihaka ulica — »Via Giulio Giordani«, Kliska ulica — »Via Pietro Adreoli«, Ćirila i Metodija — »Via Beata Maria Crocifisa di Rosa«, Stari pazar — »Mercato Vecchio«, Lisinskog ulica — »Via Tunisi«, Ćopova ulica — »Via dei caretieri«, Kraj Sv. Luke — »Vicolo S. Luca«, Varoški prilaz — »Salita al Borgo«, Tomića Stine — »Via Trifone Bisanti«, Bilanova ulica — Via Giacomo Dragazzo.

»Il popolo di Spalato« od 6. II 1942. Biblioteka VII.

U Splitu, svojim dekretom, prefekt Zerbino imenovao komisiju za koordiniranje prehrane, prodaje i cijena. U Komisiju su ušli predstavnici okupatorske civilne vlasti i fašističkih organizacija.

»Il popolo di Spalato« od 10. II 1942. Biblioteka VII.

7. veljače

Iz Splita se prebacio, preko Solina, u Dugopolje sekretar Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Vicko Krstulović na putu za Dinaru, radi prijema dužnosti komandanta Dalmatinsko-dinarskog partizanskog odreda. U Dugopolju je održao sastanak sa rukovodstvom NOP-a ovog sela, a zatim se uz njihovu pratnju prebacio, preko Cetine, na Dinaru.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 72.

U Splitu okupatorske vlasti promijenile naziv ulice Zmaj-Jovanove, koja se nalazi ispod Marjana i odredile joj novi naziv »Via Malta«.

»Il popolo di Spalato« od 7. II 1942. Biblioteka VII.

7/8. veljače

U Splitu, u kući Jakova Bošnjaka, fašistička policija uhapsila člana Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Ivu Lučića Lavčevića, koji je posjedovao legitimaciju na ime Petra Bojanića, i sekretara Mjesnog komiteta KPH Splita Antu Jurjevića-Baju. Iako je policija na Bošnjaka otvorila vatru iz pištolja, on je, skakanjem kroz prozor, uspio pobjeći.

Izvještaj Prefekture Split od 9. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 21/4; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 71.

8. veljače

U Splitu, u stanu Lucije Borgo, fašistička policija uhapsila desetinu drugova za vrijeme dok su održavali sastanak. Jedan od njih, koji je posjedovao propagandni materijal NOP-a, je u pokušaju bjekstva teško ranjen i uhvaćen.

Izvještaj 107. legije »crnih košulja« od 9. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 554, reg. br. 2/8-1.

U Splitu okupatorske vlasti izmijenile nazive šest ulica i dale im nazive talijanskih ličnosti. Nove nazive dobile su slijedeće ulice: Zrinjska i Frankopanska — »Via Guglielmo Oberdan«, Plinarska — »Via Piero Foscari«, Teutina — »Via Filippo Corridoni«, Viška — »Via Giorgio Orsini«, Uskočka — »Via Tripoli«, Vrzov Dolac — »Via Giorgio Politeo«.

»Il popolo di Spalato« od 14. II 1942. Biblioteka VII.

9. veljače

Prefekt Splita Zerbino izvijestio Ministarstvo unutrašnjih poslova u Rimu o akcijama i diverzijama komunista u Splitu. U izvještaju se iznose konkretne akcije, navode podaci i priznanja uhapšenog Andrije Tomislava Ugrina, koji je otkrio imena organizatora NOP-a u Splitu, poslije čega je uslijedilo hapšenje desetak aktivista NOP-a.

Izvještaj Prefekture Split od 9. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 13/1a.

10. veljače

U Splitu talijanske okupacione vlasti otpočele popis pučanstva u cilju da se falsifikatima i drugim raznim sredstvima prikaže kako u gradu živi veliki broj Talijana. Narod je na poziv Partije i rukovodstva NOP-a Splita bojkotirao popis, pa je ova akcija okupatora završila neuspjehom.

»Il popolo di Spalato« od 10. II 1942. Biblioteka VII; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 74.

11. veljače

U Splitu okupatorske vlasti promijenile nazive jedanaest ulica. Talijanske nazive dobile su slijedeće ulice: Mihaljevića ulica—»Vicolo delle botteghe oscure«, Eskulapova poljana — »Campiello di Esculapio«, Dioklecijanova obala — »Riva Diocleziano«, Botičeva poljana — »Piazza Littorio«, Spinutska ulica — »Via Nicolo Giani«, Vrh Manuška ulica — »Via Trieste« i si.

»Il popolo di Spalato« od 11. II 1942. Biblioteka VII.

12. veljače

U Splitu, kod novog groblja »Lovrinac«, talijanski fašisti strijeljali Jeftu Škoro pok. Mije iz Trebinja i Halila Durakovića sina Kalirnova iz Mostara, koji su zbog antitalijanske aktivnosti od Izvanrednog suda VI armijskog korpusa u Splitu, dan ranije osuđeni na smrt. Za isto djelo suđeno je i Salimu Karinu iz Trebinja, ali je zbog nedostatka dokaza oslobođen.

Izvještaj karabinjera Split od 12. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 955, reg. br. 2/1. Izvještaj Prefekture Split od 12. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 24/4-1; Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 124, str. 443; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 76.

U splitskom brodogradilištu fašistička policija uhapsila radnika Marija Katunarića zbog podstrekavanja mlađih radnika da se ne upisuje u fašističku omladinsku organizaciju GIL.

Izvještaj Prefekture Split od 14. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 25/4-1.

U Splitu je osnovan Odjel Zavoda fašističke kulture sa zadatkom širenja fašističke ideologije. Za predsjednika Odjela imenovan je poznati fašista i jedan od tvoraca fašističke ideologije skvadrista Silvio Maurano, koji je u salonu Splitskog kazališta održao predavanje o temi: »Razlozi našega rata« i time označio početak rada ove fašističke ustanove.

»Il popolo di Spalato« od 12. II 1942. Biblioteka VII.

U Splitu okupatorske vlasti izmijenile nazive sedamnaest ulica u nastojanju da izgled grada poprime što više talijanski karakter. Nove nazive dobile su slijedeće ulice: Na Gorici — »Via Ancona«, Sedejeva — »Via Padova«, Ulica 11. puka — »Viale della II Armata«, Držičev prolaz — »Via Udine«, Zvonimirova — »Via Giosuè Carducci«, Omiška — »Via Epetium«, Trumbućac — »Vicolo Illirico«, Bubalova — »Cale Antonio Rosaneo«, Krešimirova — »Via Niccolo de Cindro«, Ispod ure — »Sottoportico del'orologio«, bezimena poljana kod Porta Ferrea — »Campiello della Madona del campanile«, Mihovilov trg — »Campiello San Michele«, Arbanaška — »Calle Simeone Selimbrio«, Martinska poljana — »Campiello Mica Madio«, Sustjepanska — »Via S. Stefano«, Kavanjinova — »Via Carlo Lusina«, Vojvode Putnika — »Via Coriolano Cippico«.

»Il popolo di Spalato« od 12. II 1942.

13. veljače

U Splitu, iz straha od akcija aktivista narodnooslobodilačkog pokreta, fašističke okupatorske vlasti zavele novi režim kretanja u gradu. Kretanje ulicama je zabranjeno od 19 do 6 sati slijedećeg dana.

»Il popolo di Spalato« od 13. II 1942. Biblioteka VII.

U splitskom brodogradilištu, talijanski karabinjeri uhapsili Ismeta Franca pok. Josipa rođenog u Vitulju kod Gorice, zaposlenog u brodogradilištu jer je među radnicima širio vijesti Radio-Moskve i Londona.

Izvještaj Prefekta Splita od 16. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 32/4-1.

14. veljače

Talijanski fašisti blokirali Žrnovnicu, Sitno i zaseok Mihanoviće, izvršili pljačku imovine seljaka i uhapsili 45 rodoljuba. Nakon saslušanja i maltretiranja zadržali su devetoricu, pod sumnjom da su komunisti, dok su ostale pustili.

Izvještaj 6. armijskog korpusa od 14. II 1942. Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 36, str. 207.

List Jedinstvenog narodnooslobodilačkog fronta Dalmacije »Naš izvještaj« objavio članak o izdajničkom radu dijela vodstva HSS u Splitu. U članku se, pored ostalog, kaže da i pored dvomjesečnih napora komunista da pridobiju vođe HSS za suradnju s NOP-om nije postignut uspjeh, jer su pojedinci, kao Petar Mladineo, Paško Kaliterna, Mišetić i Niko Bjelovučić, odbili suradnju i sve otvorenije napadaju NOP, a povezuju se s okupatorom i ustašama.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 77.

Na osnovu naredbe Guvernera Dalmacije u anektiranoj Provinciji Split raspuštene su i likvidirane sve sindikalne i ekonomske ustanove koje su postojale do okupacije. Naredbom je precizirano da će imovinu i rad ovih ustanova naslijediti fašistički Radni uredi, koji će nastaviti rad na sindikalnim korporativnim fašističkim načelima.

»Il popolo di Spalato« od 14. II 1942. Biblioteka VII.

U Splitu počeo sa radom prvi »radni centar« u fašističkoj omladinskoj organizaciji GIL, u koji su primani omladinci s završenom osnovnom školom »radi izučavanja zanata«. Glavni cilj okupatorskih vlasti nije bilo izučavanje zanata, već da, po posebnom nastavnom programu, omladince odgajaju u fašističkom duhu i odanosti Duceu. U internatu omladinci su slušali predavanja iz vojne obuke, izučavali talijanski jezik, izvodili fizičku obuku i dr.

»II popolo di Spalato« od 14. II 1942. Biblioteka VII.

U Splitu provincijski Dopolavoro raspisao natječaj za mlade pjevače, recitatore, imitatore, komičare i si. koji žele da nastupe sa svojim tačkama na »Dan diletanata«. Fašističke vlasti su najavile lijepe i vrijedne nagrade za najbolje učesnike, pa čak i nastupanje najboljih na radio stanici u Rimu. Cilj ove akcije bio je vezivanje što većeg broja omladine za sebe i infiltriranje u napredne omladinske organizacije grada.

»II popolo di Spalato« od 14. II 1942. Biblioteka VII.

15. veljače

Kod Kaštel Kambelovca grupa partizana napala talijansku posadu. Talijani su uslijed panike dva sata pucali po okolnim brdima.

Izvjestaj 6. armijskog korpusa od 15. II 1942. Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 36, str. 211.

U Splitu Lučko zapovjedništvo naredilo da u spisak lučkih radnika mogu biti upisani samo oni radnici koji ispunjavaju određene uvjete i to: talijansko državljanstvo, dobro moralno i političko vladanje i da su upisani u Fašističku nacionalnu stranku. Prema nahođenju zapovjednika luke Splita, radnici se razvrstavaju i upisuju u spiskove »stalnih«, »privremenih« i »slučajnih«, što zavisi od uvjeta koje svaki pojedinac posjeduje. Ovakvim metodom okupatorske vlasti su željele da se oslobode svih lučkih radnika u koje nisu imali povjerenja i za koje su smatrali da su im politički protivnici.

»II popolo di Spalato« od 15. II 1942. Biblioteka VII.

U splitskom kazalištu održana proslava u povodu godišnjice utemeljenja fašističke milicije kojoj su prisustvovali, pored ostalih, i prefekt Zerbino i generali Dalmazzo i Armellini. Vicefederal Giovanni Savo je u ime splitskih fašista predao zastavu odredu legije »Francesco Rismondo« i rekao da zastava predstavlja simbol splitske ljubavi i nade prema vojnicima, koji će pod njom uvijek visoko isticati ime Splita i splitskog fašizma. Potom je konzul Scalohi govorio o historijatu uspostavljanja »Milizia volontaria per la Sicurezza Nazionale«, njenim zadacima i ratnim podvizima. Govor je završio konstatacijom: »... da se i u Splitu također može poginuti kao što se i gine, ali u Splitu zastava Italije neće više poznati put povratka.« I pored svih nastojanja okupatora da u Splitu stvore brojnu fašističku miliciju, zahvaljujući rukovodstvu NOP-a, u tome nisu uspjeli.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 45—47. Arhiv IHRPD.

Okupatorske vlasti u Splitu, u sklopu mjera koje su vršile na talijanizaciji grada, promijenile nazive dvanaest ulica i to: Kopilica — »Sobborgo

dell'Acquedotto«, Duilovo — »Contrada della Madonina«, Sustjepanska uvala — »Valle dei cipressi«, Ružičeva — »Vincezo Drago«, Bregovita — »Via Giovanni degli Alberti«, Katalinićev prilaz — »Salita Giovanni Cattalinich«. Kraj Sv. Mande — »Vicolo della Maddalena«, Leština ulica — »Vicolo del forno«, Kragića ulica — »Vicolo dei muratori«, Reića ulica — »Vicolo dei Reich«, Barića ulica — »Vicolo dei Bottai«, Borčićeva ulica — »Via Giovanni Antiquario«.

»Il popolo di Spalato« od 15. II 1942. Biblioteka VII.

Veljača s.

U ustaškom logoru Stara Gradiška ubijen je Vinko Aljinović iz ulice Sv. Nikole br. 14 u Splitu. Njega je kao komunistu policija bivše Jugoslavije uhapsila još kolovoza 1940. godine.

Izvještaj Kvesture Split od 23. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 3/7-1.

16. veljače

U Splitu, prefekt Zerbino, u pratnji providura za školstvo Giovannija, posjetio Mušku klasičnu gimnaziju i žensku realnu gimnaziju. U razgovoru s učenicima i profesorima, Zerbino je istakao potrebu ovladavanja talijanskim jezikom, kako bi mogli izvršavati zadatke poslije skore pobjede. Ujedno je iskoristio priliku da saopći »da je Split imao najveću sreću što je napokon vraćen u krilo Majke Domovine«.

»Il popolo di Spalato« od 17. II 1942. Biblioteka VII.

17. veljače

U Solinu, kod zaseoka Grubišići, grupa partizana napala talijansku patrolu. U kraćoj borbi poginuo je omladinski rukovodilac Adolf Doležal — Čeh, kojeg su već ranije, u odsutnosti, talijanski fašisti bili osudili na smrt.

Izvještaj Prefekture Split od 19. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 24/3-1; Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 36, str. 226—227; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 92.

18. veljače

U Splitu, talijanski okupator promijenio nazive slijedećih šest ulica: Meje — »Contrada S. Nicolo dei naviganti«, Poljud — »Paludi«, Tararina — »Via del Borgo«, Pod Kosom — »Piedemonte«, Dubrovačka — »Via Zara«, Sinovčića ulica — »Via Marco Sinovicich«.

»Il popolo di Spalato« od 18. II 1942. Biblioteka VII.

19. veljače

Prefekt Provincije Splita Zerbino, u pratnji providura za škole Giovannia i nadzornika Medicia, posjetio je osnovne škole na Dobrome, u Gradu i na Luću. Za vrijeme posjete Zerbino se posebno interesirao o uspjehu savladavanja talijanskog jezika kod osnovaca, ističući da je to njihov jezik kojim su govorili njihovi djedovi i pradjedovi. Šef fašističke vlasti u Splitu je pridavao posebnu pažnju preodgajanju splitske djece u fašističkom duhu i lično poduzimao konkretne akcije na planu odnarođavanja naše omladine.

»Il popolo di Spalato« od 14. II 1942. Biblioteka VII.

20. veljače

U Jesenicama kod Omiša održan sastanak rukovodstva Kotarskog komiteta KPH za Solin i Omiš, kome su prisustvovali i predstavnici Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju. Odlučeno je da se od partizana iz Splita, žrnovnice, Omiša i okolnih sela formira Mosorski partizanski odred i da rukovodstvo Odreda sačinjavaju: komandir Ferdo Gazin, zamjenik komandira Slavko Kadić, politički komesar Jozo Radobolja a pomoćnik komesara Tadija Mihanović. Dogovoreno je da 21. veljače Solinski i Mosorski odred izvrše napad na tvornicu u Dugom Ratu.

D. Gizdić: »Dalmacija« 1942«, str. 86.

21. veljače

U Jesenicama, žandarmi NDH i talijanski vojnici napali rukovodstvo Mosorskog partizanskog odreda, koji je bio u formiranju i članove štaba Solinskog partizanskog odreda, dok su u jednoj pećini planirali napad na tvornicu u Dugom Ratu. Da ne bi pali neprijatelju u ruke, partizani su se probijali jedan po jedan kroz žestoku vatru koju je neprijatelj osuo na izlaz iz pećine. Borba je trajala više sati i tom prilikom poginuli su drugovi Đermano Senjanović i Ante Lozić-Ciko, a ranjeni Drago Gizdić, Maks Baće-Milić, Pavao Brničević i Slavko Kadić, dok su se ostali probili u Mosor.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 87—89.

23. veljače

U Splitu, na raznim mjestima, rastureni su leci, a po zidovima zgrada nacrtan srp i čekić. Fašistička policija je uhapsila Antu Roju, željezničara, Miroslava Roju, brijača i Vinka Matutinovića, drvodjelca, kao počinioce tih djela.

Izvještaj Prefektуре Split od 23. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 8/5-1.

U Solinu, u predjelu Sv. Kajo, rastureni su leci antifašističkog sadržaja, pisani rukom.

Izvještaj Prefektуре Split od 27. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 12/5-1.

24. veljače

U Splitu, u bivšoj Ulici XI puka, »Viale della II armata« (sada Partizanska ulica), na periferiji grada, bačena je bomba na vojnika »crnih košulja« koji je ostao nepovrijeđen. Ovu akciju su izveli pripadnici jedne udarne grupe NOP-a Split.

Izvještaj Prefektуре Split od 24. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 9/5-1; Izvještaj 6. armijskog korpusa od 25. II 1942. Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 36, str. 235.

U Splitu, u prostorijama Ženske realne gimnazije za nastavnike hrvatske nacionalnosti su otvoreni tečajevi talijanskog jezika i književnosti. Predstavivši profesore koji su došli iz Italije komesar Antonio Tasso je tim povodom rekao: »U Dalmaciji sve govori o latinskom, po svuda se sa divlje-

njem gledaju rimska i venecijanska djela, pa i sam govor i pored različitih događaja u posljednjih 150 godina, značajan je spomenik talijanstva. Dalmacija ne može postojati otrgnuta od Rima«. Talijanski okupatori su i preko ovih tečajeva nastojali širiti fašističku ideologiju i talijansku kulturu na naše narode, a posebno na mladi naraštaj.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 52. Arhiv IHRPD.

27. veljače

Na planini Mosor, od boraca iz žrnovnice, Dugopolja, Tugara i Omiša formirana Mosorska partizanska četa koja je brojala oko 30 boraca.

Vojnoistorijski institut: »Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945«, str. 217; Dušan Plenča: »Partizanski odredi naroda Dalmacije 1941—1942«, str. 195.

28. veljače

Komanda federalne fašističke omladinske organizacije GIL u Splitu izvjestila prefekta Paola Zerbina o lošem političkom stanju u svim splitskim srednjim školama. Učenici masovno odbijaju da se učlanjuju u fašističku omladinsku organizaciju i neće u razredima da pozdravljaju romanskim pozdravom. Ukoliko se među njima i nađe poneki član, on se toga stidi i krije od ostalih učenika, stajalo je pored ostalog u izvještaju.

Izvještaj Prefektura Split od 28. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 559, reg. br. 40/6-1.

Po odluci Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Kaštelanski partizanski odred, s komandirima Josipom Babinom i politkomesarom Dušanom Tadinom, napustio Kaštelansko polje i krenuo u sastav Svilajske partizanske čete na Svilaji.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 99.

Talijanski list »Il popolo di Spalato« objavio proglas talijanskih vlasti u Splitu, u kome se stanovništvu zabranjuje slušanje radio-prijenosa neprijateljskih i neutralnih radio-stanica. Na osnovu fašističkog dekreta od 5. siječnja t. g., za prekršaj ove vrste prijeti se kaznom od tri mjeseca do tri godine robije i novčanom kaznom od 4.000 do 40.000 lira.

»Il popolo di Spalato« od 28. II 1942. Biblioteka VII.

Veljača k.

Poslije tri mjeseca zatočenja iz splitskog zatvora puštena na slobodu grupa Splićana među kojima: dr Berislav Miličić, liječnici žižić i šulava.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita, rukopis, 1942, str. 57. Arhiv IHRPD.

Veljača

U Svilajsku partizansku četvu stupila tri druga iz Muća Donjeg: Mate Gilić, Ante Spar i Ivan Gilić. Njihov odlazak u partizane imao je veliki značaj za razvoj NOP-a u Mučkoj općini.

S. Kvesić: »Dalmacija u narodnooslobodilačkoj borbi«, str. 235, Zagreb 1960.

OŽUJAK 1942.

FRANKO OOKIĆ
SPLIT — GAJEVA 19

2. ožujak

U rejonu Rupotine partizani Ivan Boban i Milan Vučić ranili vojnika iz talijanske divizije »Perugia«, koji je osiguravao sječu drva.

Izvještaj Prefektуре Split od 7. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 19/5-1.

3. ožujak

U Kaštelima, talijanski vojnici iz Splita uhapsili 16 ljudi osumnjičenih da pomažu partizane.

Izvještaj Prefektуре Split od 5. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 21/5-2.

4. ožujak

U Splitu, Solinu i okolnim mjestima, talijanske okupatorske vlasti naredile da se u povodu smrti vojvode od Aoste, bivšeg talijanskog podkralja u Etiopiji, izvjesi talijanske zastave s crnim florom. Pučanstvo Splita i okolice je bojkotiralo ovu naredbu i na taj način izrazilo prkos protiv okupatora.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 100.

U Kaštel Novom karabinjeri uhapsili Antu Studina, kod koga su prilikom pretresa stana pronašli pištolj, dvije ručne bombe i torbu sanitetskog materijala namijenjenog partizanima. Isti je predat na nadležnost vojnom sudu.

Izvještaj Prefektуре Splita od 5. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 26/6-1.

U Splitu, u Ulici »S. Giusto«, učenik Zdenko Novaković udario pesnicom talijanskog karabinjera dok je prolazio na biciklu. Kad su naišli jedan karabinjer i jedan policajac, on se i sa njima fizički obračunao, zbog čega je uhapšen.

Izvještaj Prefektуре Split od 5. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 21/5-2.

5. ožujak

Kod Grljevca, na cesti Split—Omiš, grupa partizana iz Mosora razoružala domobrana Štipana Pejkovića iz žeževice, a zatim ga pustila.

Izvještaj 6. oružničke pukovnije od 13. IV 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 70, reg. br. 19/4-9.

6. ožujak

U Klisu, aktivisti NOP-a Mate Boban, Milan Boban i Ivan Cerina-Juko uhvatili i likvidirali šefa talijanske financijske stanice i zakopali ga u jedan

vinograd. Talijanski vojnici su nekoliko dana tragali za nestalim financem i usput maltretirali pučanstvo Klisa.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 101.

8. ožujak

Talijani, ustaše i njihova milicija iz Maljkova i Potravlja napali Svilajsku partizansku četvu. Boreći se protiv znatno nadmoćnijeg neprijatelja poginuli su partizani Tonči Valučić i Berislav Perišić iz Kaštela i poznati partijski radnik Pepo Polak-Martin, bivši politički komesar Prvog šibenskog partizanskog odreda, koji se nakon stradanja Odreda u kolovozu 1941. godine priključio partizanima na Svilaji.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 101.

Iz Splita i Kaštela, prebacila se u Svilaju i ušla u sastav Svilajske partizanske čete grupa od osam boraca. U četvi se nalazio priličan broj boraca iz Kaštela, Solina i Splita.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 99.

četnički vođa Dobrosav Jevđević otputovao iz Splita u Nevesinje, gdje je održao sastanak sa četničkim vođama za Hercegovinu. Na sastanku je napravljen plan za izvođenje zajedničkih akcija sa talijanskim okupatorima u borbi protiv partizana. U Splitu je Jevđević rukovodio akcijama protiv NOP-a.

Historijat NOB-e Splita, filmoteka MNO Zagreb, film 9/452-480.

12. ožujak

U Mosoru, kod Mihanovića staja, od Mosorske partizanske čete i novopridošlih boraca formiran Mosorski NOP odred. Odred je imao četiri vođa sa ukupno 90 boraca. Za komandanta odreda određen je Ferdo Gazin, a za političkog komesara Jozo Radobolja. Dužnost zamjenika komandanta primio je Tadija Mihanović, a zamjenika političkog komesara Roko Peračić. Odred su sačinjavali borci iz Splita, Žrnovnice, Omiša i sela ispod Mosora.

Vojnoistorijski institut: »Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945«, str. 234; Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 82, str. 313; Dušan Plenča: »Partizanski odredi naroda Dalmacije 1941—1942«, str. 195—196.

12/13. ožujak

U Splitu, u Vojnoj bolnici, izbio požar kojeg su podmetnuli aktivisti narodnooslobodilačkog pokreta. Iako je vojska uz pomoć vatrogasaca uspjela poslije dva sata, ugasiti požar, pričinjena je znatna materijalna šteta, dok je evakuacija ranjenika i bolesnika blagovremeno izvršena.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 36, str. 275; Drago Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 108.

13. ožujak

U Splitu, po direktivi Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju, grupa partizana Mosorskog partizanskog odreda pokušala je da spasi iz ruku talijanskih fašista člana PK druga Ivana Lučića-Lavčevića. Partizani Jakša

Baučić, Ljubo Uvodić-Razin i Barić uspjeli su da Lučića izvuku iz bolnice iako je bio budno čuvan od fašista, ali je prilikom bijega ranjen u nogu i ponovo uhvaćen zajedno sa Barićem i vraćen u zatvor. Ova smiona akcija grupe partizana revoltirala je talijanske fašiste, koji su odmah pohapsili oko 200 rodoljuba koje su zatekli u bližoj i daljoj okolici bolnice.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 106—107.

Grupa fašista — skvadrista crnih košulja išla je oko 16 sati iz Splita na Firule radi izvođenja gađanja. Prilikom odlaska i dolaska u kasarnu bezrazložno su pretukli više građana koje su usput sretali na rivi San Marco, Salita Giovanni Cattalinich (sada Prilaz XXVI dalmatinske divizije), Firule i Tartaljinov ulici (sada Ulica prvoboraca).

Izvjestaj Prefektуре Split od 24. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 28/1.

14. ožujak

Svilajska partizanska četa odbila napad Talijana, ustaša i domobrana, koji su pokušali da je opkole i unište. U toku borbe partizani su imali dva poginula i jednog zarobljenog. Poginuli su Anđelko Matijaca, predratni član Partije, iz Kaštela i kurir Katić iz Bračeva Docca, dok je zarobljen bivši jugoslavenski oficir Nenad Živković. Gubici neprijatelja nisu poznati.

Bojna relacija III domobranskog zbora za ožujak 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 56, reg. br. 3/2-5; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 116.

15. ožujak

Kod mjesta Zagrade, iznad Žrnovnice, oko 400 talijanskih vojnika napalo Mosorski partizanski odred, koji je imao svega oko 90 boraca. U jednoj borbi partizani su neprijatelju pružili žilav otpor i prisilili ga da se pred sumrak povuče. Na strani Talijana poginuo je jedan oficir, a ranjena su četiri vojnika, dok je partizan Antun Bakota, iz Podstrane, poginuo.

Izvjestaj Komande 18. arm. korpusa od 17. III 1942. Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 36, str. 283; Izvjestaj Velike župe Četina od 21. III 1942. Zbornik, tom V, knj. 32, dok. 73, str. 205 i izvještaj od 18. III 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 64, reg. br. 44/4-6; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 109, 110.

Ožujak s.

Po odluci Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju, za sekretara Okružnog komiteta KPJ Livno upućen je dotadašnji sekretar Mjesnog komiteta KPH Split Edo Santini-Đorđe, umjesto Vojina Zirojevića, koji je postavljen za komesara Dalmatinsko-dinarskog NOP odreda.

S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-ik«, str. 249.

18. ožujak

U Splitu, talijanski fašisti prebacili iz zatvora u bolnicu Ivana Lučića-Lavčevića, člana Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju. I pored strašnih mučenja, fašisti nisu uspjeli da od njega dobiju bilo kakvo priznanje.

Dr. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 116.

U Splitu je sahranjen talijanski vojni liječnik kapetan Carlo Olia, koji je 15. ožujka poginuo u borbi s mosorskim partizanima. Talijani su nastojali da pogrebu prisustvuje što veći broj građana, međutim, narod je masovno bojkotirao prisustvovanje sahrani fašističkog oficira.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 114.

U Splitu, u Via Orsini (sada Viška ulica), po zidovima kuća ispisane antifašističke parole i nacrtani amblemi srpa i čekića.

Izvještaj Prefektуре Split od 19. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 30/5-1.

19. ožujak

List Jedinstvenog narodnooslobodilačkog fronta Dalmacije »Naš izvještaj« objavio članak u kome se raskrinkava Maček i izdajničko vodstvo HSS u Splitu, zbog odbijanja suradnje s NOP-om, a kontaktiranja s četničkim vođama i talijanskim okupatorima. U članku se, pored ostalog, kaže: »Kad je narod Dalmacije pod vodstvom KP započeo borbu protiv okupatora i odnarođivanja, Paško Kaliterna je davao direktive za upis u Dopolavoro i GIL, a ostali članovi vodstva HSS, po uputama Mačeka, odbili su suradnju s KP, a povezali se s okupatorom.«

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 116.

20. ožujak

U Splitu, bočicama crnila, uprljani natpisi naziva na zidnim tablama ulica »Duca d'Aosta«, »Angelo Vietto«, a u ulici »Pietro Orseola« ispisani su amblemi srpa i čekića i parole »Živjela Rusija«.

Izvještaj Prefektуре Split od 24. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 4/6-1.

21. ožujak

Kozjak, Vranjic i Kaštela blokirali fašisti 29. bataljona crnih košulja u namjeri da pohvataju partizane i aktiviste NOP-a. Poslije izvršenog pretresa većeg broja kuća i maltretiranja stanovništva vratili su se bez ikakvog rezultata. Uhapšene su četiri nevine osobe.

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, str. 301; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 124.

21/22. ožujak

U Splitu, uprljane zidne table koje su označavale imena slijedećih ulica: »Sottoportico Simeone Micheli Vitturi«, »Via Barnieri Dante« i »Via Guido Balotta«.

Izvještaj Prefektуре Split od 22. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 32/5-2.

22. ožujak

U Splitu fašisti uhapsili šimu Savića iz Banjevaca, kod koga su pronašli propagandni materijal NOP-a.

Izvještaj Prefektуре Split od 23. VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 9/6-1,

23. ožujak

Uz prugu Kaštel Gomilica—Kaštel Kambelovac partizani presjekli 13 telegrafsko-telefonskih stupova.

Izvještaj karabinjera Solin od 24. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 1/6-2.

U Splitu, patrola karabinjera i crnih košulja uhapsila Lenka Dumačića, sa stanom u Penića ulici, u momentu dok je na zidu jedne zgrade na obali »Benito Mussolini« (sada Saveznička obala), crtao ambleme srpa i čekića.

Izvještaj Prefektуре Split od 24. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 15/6-1.

24. ožujak

U Kaštel Gomilici i Kaštel Kambelovcu karabinjeri iz Solina uhapsili 8 ljudi osumnjičenih za sabotaže na telegrafsko-telefonskim linijama.

Izvještaj karabinjera Solin od 25. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 1/6-3.

25. ožujak

U Gornjem Selu, na otoku Šolti, u osnovnoj školi, noću su pocijepane slike Mussolinija i talijanskog kralja.

Izvještaj Prefektуре Split od 30. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 16/6-1.

U Zrnovnici, patrola talijanskih vojnika, na ulici, zaustavila jednog rodoljuba i pošto nije htio da stane, na njega su otvorili vatru i teško ga ranili. Na pitanje talijanskih vojnika kako se zove, odgovorio je Dujje Vugarin iz sela Sitnog. Od zadobijenih rana umro je na putu za bolnicu u Splitu.

Izvještaj karabinjera Split od 25. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. broj 36/1-1.

25/26. ožujak

Između Dugopolja i Dicma, dijelovi Mosorskog partizanskog odreda, uz pomoć simpatizera NOP-a iz okolnih sela, prerezali osam telefonsko-telegrafskih stupova.

Izvještaj Kotarske oblasti Omiš od 30. III 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 64, reg. br. 44/4-12.

26. ožujak

U Splitu, jajima napunjenim crvenom bojom, zaprljani nazivi na zidnim tablama: »Riva Costanzo Ciano« i »Benito Mussolini« (sada Saveznička obala).

Izvještaj Prefektуре Split od 26. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 11/6-1.

U Splitu, na Pazaru, veća grupa žena demonstrirala vičući: »Hoćemo kruha« — gladne smo!«; »Van s okupatorima!«; »Van s fašistima!«. Napale su talijanske vojnike koji su kupovali cvjetaču. Brzom intervencijom karabi-

njera i prisutnih vojnika i oficira, demonstracija je ugušena. Uhapšene su četiri žene, među kojima Zorka Borozan, majka strijeljanog komunista u Sinju, a desetak ih je premlaćeno.

Izvještaj karabinjera Split od 26. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 39/1-1; Arhiv VII, mikro-teka, SUP Split, film 1/343; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 126. Naš izvještaj, organ PK KPH za Dalmaciju, br. 137 od 2. 4. 1942. Muzej NR Split.

27. ožujak

Prefektura Split obavijestila Guvernerat Dalmacije da su u Splitu uhapšeni rukovodioci terorističke grupe: Josip Kuzmić, koji je ranije izvršio tri atentata na lokalne fašističke i karabinjersku patrolu u Splitu, zatim Ante Vrdoljak, Ivan Vrdoljak i Ante Poljičak iz Splita, za koje je utvrđeno da su učestvovali u atentatu na karabinjersku patrolu 14. rujna 1941. godine u Plinarskoj ulici u Splitu, Ćiro Odrijin, Mirko Marković i Bruno Ivanović, koji također pripadaju terorističkoj grupi, nalaze se u bjekstvu. Uhapšene su također Desanka Župa i Mara Šegvić, koje su im omogućile bjekstvo. Među većim brojem rodoljuba uhapšen je i Karlo Bošković, slikar iz Splita Ulica Bana Berislavića br. 3.

Izvještaj Prefektura Split od 27. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 2/6-1.

U Splitu, u Ulici »Marco Cavagna« (sada Mosorska ulica), bočicama crnila uprljane zidne table sa nazivom ulice, a blizu »Corso Italia« (sada Ulica prvoboraca), presječene su telefonske linije koje su povezivale Komandu mjesta sa kasarnom »Roma«.

Izvještaj Prefektura Split od 27. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 12/6-1; Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, str. 325.

Kod Stomorske, na otoku Šolti, partizani su pokidali vojnu telefonsku liniju i odnijeli 250 metara žice.

Izvještaj Prefektura Split od 30. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 18/6-1.

29. ožujak

U Donjem Selu na otoku Šolti, na zidu crkve i škole, crnom bojom ispisano »Živio Staljin«.

Izvještaj Prefektura Split od 1. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 20/6-1.

30. ožujak

U Splitu, iz Državne bolnice, talijanski okupatori otpustili 22 osobe, pod sumnjom da su pomagali bijeg nekih komunista-zatvorenika koji su se nalazili na liječenju. Na njihova mjesta postavljeni su namještenici dovedeni iz Italije.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 136.

U Splitu, jajima napunjenim crnilom zaprljane zidne table sa nazivima ulica: »Duca d'Aosta« (sada Maksima Gorkog), »Andrea Moliacich« (sada Vi-jugasta ulica), i »Pasquale Opara« (sada Biserova ulica). Patrola karabinjera i crnih košulja iznenadila je i uhapsila Ljubomira Vrdoljaka kod koga je u džepu nađeno takvo jaje.

Izvjestaj Prefektura Split od 31. III 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 17/6-1.

31. ožujak

Napalo na Svilaju oko 4.000 vojnika divizije »Bergamo«, uz pomoć ustaša i domobrana iz Sinja i Drniša i ustaške milicije iz okolnih sela, u cilju da unište partizane u tom rejonu. Partizani su se bez gubitaka, blagovremeno, prebacili preko vrličkog Kozjaka u Dinaru. Fašisti su zaposjeli Svilaju i kada nisu uspjeli da uhvate ni jednog partizana, popalili su sve staje koje ranije nisu bili zapalili u toj planini.

Bojna relacija III domobranskog zbora za ožujak 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 56, reg. br. 3/2-28; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 139.

U Splitu fašisti uhapsili Stipu Marasa, za vrijeme dok je rasturao letke u Ulici Ban Jelačića, sada ulica Ante Jonića i Matošića (»Via Principe di Piemonte«). Ubrzo je uslijedilo hapšenje Marija Dimića, radnika iz Splita, Stipe Rađe, radnika iz Milešine, Augustina Crnekovića, radnika iz brodogradilišta, Marija Trumbića iz Trsta, Nikole Smolčića, mehaničara iz Splita, Gaspara Kljakovića iz Solina. Svi ovi su predati Specijalnom sudu za Dalmaciju.

Izvjestaj Prefektura Split od 7. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 7/4-2.

Ožujak k.

U selima Pribude, Milešina i Donjem Muću formirani seoski narodno-oslobodilački odbori. Zbog čestih upada neprijatelja u sela, odbori su radili ilegalno.

Izjava Cvite Gilić od 18. 3. 1951. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 2007, reg. br. 2/6.

U Split se vratio iz Rima prefekt Paolo Zerbino, koji je primio direktive u vezi zavođenja vojne uprave u Splitu i ostalim okupiranim dijelovima Dalmacije. Pored ostalog, donio je i upute o mjerama koje je trebalo sprovesti u školama na liniji odnarođavanja omladine i njenom preodgajanju u fašističkom duhu.

Dnevni izvještaj Ministarstva vanjskih poslova NDH od 9. IV 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 286, reg. br. 16/4.

TRAVANJ 1942.

1. travanj

Mjesni komitet KPH Split izdao letak u povodu uvođenja 10-satnog radnog dana od fašističkih okupatorskih vlasti. U letku se pozivaju radnici da napuste radna mjesta i da se priključe partizanima koji se bore protiv okupatora.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 137.

Prefekt dr Paolo Zerbino obavijestio Upravu policije Guvernerata Dalmacije da je, prema podacima bivše jugoslavenske policije, prije rata u Splitu bilo oko 10% stanovništva komunistički nastrojeno, a poslije objave rata SSSR-u njihov broj se povećao. Pretpostavlja se da u Splitu ima oko 8.000 komunista, od kojih je samo 500—600 aktivnih i opasnih.

Izvještaj Prefektуре Split od 1. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 9/1-2.

Prefekt Splita Paolo Zerbino zatražio od Guvernerata Dalmacije brodove za prebacivanje 200 rodoljuba iz Splita u Italiju, koji će biti odmah uhapšeni. Zbog oskudice u zatvorskom prostoru, hapšenje se ne može izvršiti ranije, već ih treba prebaciti u zatvore u Italiju.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 97, str. 377.

U Splitu patrola crnih košulja uhapsila Ivana Čapetu, Branka Kalotinića i njihove pomagače Pavia Matošića i Petra Dvornika, zatekavši ih da crtaju komunističke ambleme po zidovima kuća na Trumbičevoj obali (»Riva Costanzo Ciano«), sada Saveznička obala.

Izvještaj Prefektуре Split od 5. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 24/6-1.

3. travanj

Grupa partizana iz Mosora napala je na selo Dugopolje, demolirala je poštu i uhapsila nekoliko piistaša ustaškog pokreta na čelu sa zloglasnim ustašom — popom šimunom Karamanom. Svi uhapšeni su odvedeni u Mosor i poslije saslušanja pušteni, osim popa Karamana, koji je je osuđen na smrt i strijeljan. Karaman je u siječnju bio prijavio nekoliko simpatizera NOP-a talijanskim fašistima, koji su ih strijeljali.

Izvještaj 6. oružničke pukovnije od 13. i 28. V 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 70, reg. br. 19/4-12 i k. 146, reg. br. 16/24; D. Gizdić: »Dalmacija«, str. 143.

3. travanj

Na koti Sv. Mihovil, iznad Kaštel Kambelovca, partizani su ubili jednog od dvojice karabinjera koji su išli u izvdanje. Talijani su odmah uputili

jake karabinjerske snage radi pretraživanja te zone i uhapsili 11 pastira koji su se tu zatekli i zapalili 6 kuća.

Izveštaj karabinjera Split od 5. IV 1942. Arhiv VII, mikro-
teka, SUP Split, film 1/621.

U Dugopolju, suradnici narodnooslobodilačkog pokreta rasturali letke koje je izdao Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju, u kojima se narod poziva u borbu protiv okupatora i ustaša i ističu ciljevi NOB-a.

Izveštaj 6. oružničke pukovnije od 28. IV 1942. Arhiv VII,
arhiva NDH, k. 146, reg. br. 16/2-3.

4. travanj

U šumi Voljak, iznad Solina, organizirano je sabiralište novih boraca iz Splita, Solina i Kaštela za popunu partizanskih jedinica na Mosoru i Dinari.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 141.

5. travanj

Talijanske okupacione vlasti u Splitu donijele odluku o zabrani držanja radio-aparata. Po ovoj odluci, za posjedovanje radio-aparata bila je potrebna specijalna dozvola od fašističke policije. Oni koji dozvolu nisu dobili morali su aparate predati policijskim vlastima.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 143.

U Split, sa otoka Visa, stigla grupa od devet dobrovoljaca koji su upućeni u Trogirsko-rogozničku partizansku četu. U drugoj polovini travnja uspostavljena je direktna veza između Visa i Rogoznice, čime je bilo omogućeno sigurnije prebacivanje boraca s Visa na kopno.

S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-i«, str. 243.

Po naređenju Štaba Dalmatinsko-dinarskog partizanskog odreda, Svilajska partizanska četa se prebacila na Dinaru, radi učešća u predstojećim akcijama ovog odreda na čišćenju sela od ustaške milicije u dolini Cetine i izvođenja većih akcija protiv neprijatelja.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 143.

6. travanj

Na inicijativu Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju i prijedloga Mjesnog komiteta KPH Splita, a na poziv Akcionog odbora Brodgradilišta, upućenog svim akcionim odborima u gradu, formiran je narodnooslobodilački odbor Splita. Na prvoj sjednici NOO je donio slijedeće odluke: da se pozovu vodstva bivših građanskih stranaka da sudjeluju u NOF i pomažu NOO; da se povede agitacija za bojkot okupatora i domaćih izroda koji s njima surađuju; da se provede bojkot godišnjice okupacije Splita; da rodoljubi ne dozvole da im se djeca upisuju u GIL; da državni činovnici ne polažu zakletvu i da dezorganiziraju administraciju i da se u vezi s tim odlukama izda proglas građanima.

Historijat NOB-e Splita, MNO Zagreb, film 9/452-480; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 146—147; Muzej NR Split, inv. br. 26.

»Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945«, str. 251. Vojnoistorijski institut, Beograd.

7. travanj

U Splitu, kod talijanskih fašista zavladao panika zbog učestalih akcija NOP-a. Zbog predostrožnosti fašisti su uhapsili oko 220 rodoljuba i poduzeli mjere opreznosti, bojeći se pobune stanovništva.

Zbornik VII, tom V, knj. 4; dok. 98, str. 378.

Grupa partizana iz Svilaje sačekala u zasjedi i napala autobus koji je išao iz Sinja za Muć. U ovoj akciji ubijena su dvojica ustaša.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 160.

Mosorski partizani izvršili napad na selo Koprivno u cilju hvatanja nekih ustaša. U ovoj akciji je ranjen samo jedan ustaški pristaša, dok su ostali uspjeli pobjeći.

Izveštaj 6. oružničke pukovnije od 28. IV 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 146, reg. br. 16/2-3.

8. travanj

U Rupotini formiran Narodnooslobodilački odbor Solina. Za predsjednika je izabran član Mjesnog komiteta KPH Martin Mikelić, za tajnika Palma Grubišić, a za članove Martin Grubišić, Stipe Vučićić i Petar Žižić. Po izvršenom konstituiranju, pročitano je i prihvaćen Proglas NOO Splita koji je upućen narodu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 159.

U Splitu, đaci Srednjotehničke škole, i pored izričite naredbe, odbili da pozdravljaju profesore fašističkim pozdravom. Na zahtjev jednog profesora da ga pozdrave fašistički, oko dvadeset đaka trećeg razreda su odbili, poslije čega su po naređenju direktora otjerani iz škole. Kada su za to saznali đaci ostala tri razreda, u znak protesta sami su demonstrativno napustili školu i pošli kućama. Bojeći se pobune učenika, talijanske vlasti su oko škole rasporedile karabinjere i crnokošuljaše, kako bi uz pomoć njih uspostavili red kakav njima odgovara. Sutradan, u znak protesta, nije došlo u školu 80 učenika.

Izveštaj Prefekture Split od 9. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 14/2-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 162. Naš izveštaj, 139. Muzej NR Split.

U Splitu, u hotelu »Park«, održan sastanak predstavnika talijanske divizije »Bergamo« i četničkih vođa u Dalmaciji. Od strane četnika sastanku su prisustvovali: Dobrosav Jevđević, Pajo Popović i Stevo Rađenović. Izvršeno je usaglašavanje oko suradnje i vođenja zajedničkih akcija protiv partizana. Sastavljen je letak koji je upućen nacionalistima Splita i Dalmacije u kome se pozivaju da utječu na vodstva građanskih stranaka da ne surađuju s komunistima.

Historijat NOB-e Split MNO Zagreb, film 9/425—480; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 162; Izveštaj Gradskog NOO Split od travnja 1942. Arhiv IHRPD.

U Splitu, u Ulici Arcidakonovoj (»Via Arcidiacono«) pokidane su dvije vojne telefonske linije.

Izvještaj Prefektуре Split od 11. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 554, reg. br. 10/8-1.

9. travanj

Između Žrnovnice i Gata grupa mosorskih partizana napala talijanske vojnike i jednog mesara, koji su iz Livna tjerali u Split stoku za potrebe talijanske vojske. Ubijena su tri vojnika, a zaplijenjeno je 76 grla krupne stoke.

Izvještaj 6. oružničke pukovnije od 28. IV 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 164, reg. br. 16/2-3; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 159.

10. travanj

U Splitu, u peti razred Klasične gimnazije, koja se nalazila u Solinskoj ulici, upisano je svega dva učenika, a u sedmi razred samo jedan učenik, zbog čega se nije mogla održavati redovna nastava. Često puta nastava je trajala samo pola sata.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 1/3.

U Splitu, po direktivi svog Akcionog odbora, trgovački pomoćnici bojkotirali naredbu okupacionih vlasti o pohađanju tečaja talijanskog jezika. I pored svih nastojanja fašista i vojnih liferanata tipa Bonačića i njemu sličnih trgovaca, vrlo mali broj se odazvao naredbi okupatora.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 162.

Mosorski partizani izvršili napad na financijsku stanicu NDH u selu Donji Dolac, gdje su razoružali finance, a zatim ih pustili kućama. Zaplijeno je: 3 puške, manja količina municije i nešto vojne opreme.

Izvještaj 6. oružničke pukovnije, od 28. IV 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 146, reg. br. 16/2-3.

U Splitu su talijanski okupatori, zbog Proglasa NOO Splita kojim se obratio narodu i pozvao ga u borbu protiv okupatora i domaćih izroda, zaveli posebne mjere sigurnosti pojačali kontrolu nad gradom.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 160, 162.

Travanj p. p.

Osnovani su narodnooslobodilački odbori u Klisu, Mravincima, Kućinama i Vranjicu, a kao baza za njihovo formiranje poslužili su akcioni odbori, koji su od ranije postojali u ovim selima.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 159.

11. travanj

U Splitu, u Ulici »Duca d'Aosta« (sada Maksima Gorkog), na više mjesta je ispisana parola: »Živjela Rusija« i nacrtan srp i čekić. U drugim dijelovima grada po zidovima su bili izlijepljeni komunistički leci.

Izvještaj Prefektуре Split od 11. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 554, reg. br. 11/8-1; k. 554, reg. br. 12/8-1.

15. travanj

U Splitu je zatvorena Trgovačka škola, jer učenici nisu htjeli pozdraviti rimskim pozdravom.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 2/3.

13. travanj

U Splitu, na Pazaru, žene su ponovno demonstrirale protiv talijanskih okupatora. Povod je bio što su okupatori na silu otkupili svo zelenje koje su našli na tržnici.

Naš izvještaj, 139. Muzej NR Split.

Oko Splita talijanski fašisti otpočeli izgradnju bunkera i stavljanja bodljikave žice, kako bi spriječili odlazak novih boraca u partizanske jedinice i eventualne napade partizana sa Mosora i Kozjaka. Utvrđenja i prepreke su pravljene od Solina, preko splitskog polja, do morske obale kod Štobreča.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 167.

Prefekt dr Paolo Zerbino obavijestio Upravu policije Guvernerata Dalmacije da su splitski zatvori prepuni i moli da se najmanje 150 opasnih zatvorenika čim prije internira u Italiju, kako bi se mogla vršiti nova hapšenja.

Izvještaj Prefektura Split od 13. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 29/3-18.

U splitskom brodogradilištu uhapšen je Jordan Poduje, sa stanom u Masarykovej (sada Senjanovićevoj) ulici, br. 34, za vrijeme dok je na zidu pričvršćivao letak koga je izdao Narodnooslobodilački odbor Splita da se bojkotira planirana proslava godišnjice ulaska fašističkih trupa u grad.

Izvještaj karabinjera Split od 13. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 33/6-1.

14. travanj

U Splitu rastureni leci kojima se Narodnooslobodilački odbor Splita obratio rodoljubima grada da bojkotiraju planiranu proslavu koja se trebala održati u povodu godišnjice ulaska fašističkih trupa u grad. U jednom od letaka stoji: »Bojkotirajte fašističku godišnjicu okupacije 15. IV t. g. — Ne učestvujte na paradama, ne vješajte zastave, ne izlazite na ulicu! — Bojkotirajte domaće izrode, koji surađuju sa fašistima! — živio hrvatski Split!«.

Izvještaj Prefektura Split od 14. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 26/2-1.

U Splitu karabinjeri uhapsili Josipa Koceića i brata mu Zvonka, sa stanom u ulici Njegoševoj, br. 5, što su, zajedno sa bratom živkom, koji je u bjekstvu, 11. travnja crtali komunističke ambleme po zidovima kuća u ulici Sustjepanskoj (»Via San Stefano« (sada Duška Mrduljaša). Prilikom hapšenja kod njih su pronađena jaja napunjena crnilom za prljanje talijanskih tabli sa natpisima naziva ulica u gradu.

Izvještaj Prefektura Split od 28. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 10/7-1.

15. travanj

Kod sela Grohote, na otoku Šolti, oboreno je 6 stupova vojne telefonske linije.

Izvještaj karabinjera Split od 17. IV 1942. Arhiv VII mikroteka SUP Split, film 1/325.

U Splitu, u ulici Sv. Križa (sada Jerka Ivančica), mastilom uprljane tri talijanske zastave, koje su bile izložene na prozorima povodom godišnjice ulaska talijanskih trupa u Split.

Izvještaj Prefektуре Split od 16. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 1/7-1.

Građani Splita masovno prihvatili poziv Gradskog narodnooslobodilačkog odbora za bojkotiranje proslave godišnjice ulaska talijanskih trupa u Split. Narod je toga dana ostao kod svojih kuća. Ulice i trgovi su bili pusti i vrlo malo ljudi je prisustvovalo svečanosti koju su organizirali fašisti. Ovom gestom građani Splita su pokazali puno povjerenje svom novostvorenom NOO-u i njegovoj prvoj akciji.

Izvještaj Prefektуре Split od 16. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 33/4-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 172.

Splitski prefekt Paolo Zerbino, naredio da se 4 žene koje su 26. ožujka uhapšene zbog učestvovanja u antifašističkim demonstracijama, protjeraju sa obiteljima iz Splita na teritorij NDH.

Izvještaj karabinjera Split od 15. IV 1942. Arhiv VII, mikroteka, SUP Split, film 1/344.

Travanj s.

Narodnooslobodilački odbor Splita izdao letak u kojem se obraća građanima slijedećim pozivom: »Rodoljubi! Hrvatski Split je 15. IV ispoljio svoju mržnju prema fašističkim okupatorima. Fašisti opet spremaju 21. IV paradu sa pojačanim terorom. Neka ih opet dočekaju prazne ulice. Ne vješajte zastave. Đaci! Nemojte ići taj dan u školu. Radnici, namještenici! Ma koliko vas silili da idete u njihove povorke, ne prisustvujte, kao ni njihovim zborovima po radionama... Govorimo i pišimo samo hrvatski. Ne saobraćajte sa fašističkim vlastima«.

Arhiv IHRPD.

15/16. travanj

U Splitu, fašistička policija uhapsila profesora Muške realne gimnazije Ćiru Gamulina. Iako je policija bila detaljno upoznata sa njegovim radom u školi, a prilikom pretresa stana pronađen kompromitirajući partijski materijal, Gamulin im ništa nije priznao. Bez prekida je saslušan. Fašistički policajci su se u istrazi smjenjivali. Vođen je i u Političko odjeljenje Prefektуре, ali im je sve bilo uzaludno. Od mučenja, 17. travnja u 5 sati ujutro, izdahnuo je pred njihovim očima.

Izvještaj Prefektуре Split od 28. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 10/7-1.

16. travanj

U Splitu, talijanske vlasti poduzele oštre mjere protiv onih građana koji se nisu dali fašizirati. Iz škola su istjerani omladinci koji nisu htjeli pozdravljati fašistički, a njihovim roditeljima zapriječeno da će biti istjerani iz grada. Službenici koji su odbijali da polože zakletvu na vjernost Mussoliniju, već su otjerani iz grada.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 173.

List JNOF-a za Dalmaciju »Naš izvještaj« donio članak u kome govori o štrajku đaka Srednje tehničke škole protiv fašističkog režima školovanja. Okupatorske vlasti su uhapsile nekoliko omladinaca, pretežno skojevaca, pod sumnjom da su organizatori štrajka. Rukovodilac omladine u Splitu i organizator štrajka Čedo Cvrlje je izbjegao hapšenje napustivši grad i preko Solina se prebacio na Mosor.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 181.

Iz partizanskog sabirališta pod Kozjakom krenula je na Dinaru grupa od 69 boraca iz Splita, Kaštela, Trogira i Solina. Većina njih su članovi Partije i SKOJ-a koji su se do tada borili u sastavu Solinskog partizanskog odreda.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 19, str. 69; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 171.

U Splitu karabinjeri uhapsili Mariju Radonjić, rođenu 1911. u Njegušima, Crna Gora. Za vrijeme pretresa njenog stana u dvostrukom dnu stola pronašli su važna dokumenta koja je izdavao Gradski komitet KPH Split, knjigu prikupljenih priloga sa imenima lica koja su davala pomoć za NOP, pregled utroška novca za aktivnost NOP-a zaključno sa ožujkom, skice mostova i važnijih objekata u okolici grada i jedan pištolj sa 6 metaka.

Izvještaj karabinjera Split od 20. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 34/6-1.

17. travanj

Splitski srednjoškolci su teško primili vijest o umorstvu profesora Ćire Gamulina u fašističkom zatvoru. I pored zabrane školskih vlasti, u školskim klupama, sa tri minuta šutnje, odali su počast svom profesoru. Bojeći se da za vrijeme sahrane ne dođe do antifašističkih demonstracija, fašističke vlasti su zabranile pogrebnu povorku.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 123, str. 443; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 180.

Na osnovu pronađenih dokumenata prilikom pretresa stana dan ranije uhapšene Marije Radonjić u Splitu, karabinjeri uhapsili i Petra šegvića pok. Andrije rođenog u Splitu 1914. godine kod kojeg su pronašli partijska dokumenta. Zatim Marija Vidaka, rođenog u Splitu 1920. godine kod kojeg su nađeni antitalijanski leci, Desanku Čulić, rođenu 1920. godine u Splitu, učiteljicu, osumnjičenu da radi za NOP kod koje su pronašli dopisnu kartu primljenu od jednog rodoljuba iz zatvora i Mariju Petra Vidan, rođenu u Šolti 1917. godine, i Dominu pok. Ante Burić, rođenu u Maslinici na Šolti,

zato što **su** saradivali **sa** uhapšenom Marijom Radonjić, **a** **Ivu** pok. Marko Tadića, rođenog u Splitu 1905. godine, željezničara, zato što **se** nalazio na spisku pronađenom u stanu Marije Radonjić.

Izveštaj karabinjera Split od 20. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 34/6-2.

Po odluci Štaba dalmatinsko-dinarskog NOP odreda, sa Dinare je vraćena na Svilaju grupa od 30 partizana na čelu s komandrom Dujom Bašićem i komesarom Božom Bilićem, radi prihvata novih boraca iz primorja i osiguravanja njihovog prebacivanja na Dinaru. Ujedno je trebala voditi akcije protiv neprijatelja na Svilaji i Moseću u cilju da se ubrza razvoj NOB-a u okolnim selima.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 183.

19[^] travanj

Završen petodnevni napad neprijatelja protiv Mosorskog partizanskog odreda. Mosorski partizani su četiri dana uspješno odolijevali napadima brojnih talijanskih vojnika iz divizije »Bergamo« i »Perugia« i ustaško-domobranskih jedinica, koje su bile potpomognute artiljerijom i avijacijom. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i više ranjenih, među kojima i jednog poginulog oficira. Partizani su imali 3 ranjena borca, dok su dvojicu talijanski fašisti uhvatili i odmah strijeljali. Uslijed iscrpljenosti kod boraca je počeo opadati moral, a neprijatelj je bio već ovladao većim dijelom Mosora. U takvoj situaciji Štab Odreda je donio pogrešnu odluku da se Odred raspusti, zbog čega je 8 boraca palo u ruke neprijatelja, dok su se ostali uspjeli probiti iz neprijateljskog okruženja.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 105, str. 394; Izveštaj 6. oružničke pukovnije od 24. IV 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 70, reg. br. 44/4-1; Izveštaj Velike župe Cetina od 25. IV 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 70, reg. br. 58/4-2; D. Gizdić: »Dalmacija u NOB«, str. 185, 186; S. Kvesić: »Dalmacija u NOB«, str. 253.

U Splitu, kod kavane »Maksimir«, na Solinskoj cesti, agenti fašističke policiji zaustavili Ervina Klarića, Slavena Burića i Paška Culića s namjerom da ih uhapsu. Kada su ovi pokušali pobjeći, fašisti su na njih otvorili vatru i teško ranili Klarića i Burića, a lakše Culića. Od zadobijenih rana, tokom noći 19/20. travnja, Klarić i Burić su umrli.

Izveštaj Prefektore Split od 18. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 500, reg. br. 375-1; Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 123, str. 443; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 184, 185; S. Kvesić: »Dalmacija u NOB«, str. 314.

Kod Žrnovnice, karabinjeri uhapsili Antu Jerkovića iz istog mjesta, podoficira bivše jugoslavenske Ratne mornarice, pripadnika partizanske grupe na Mosoru.

Izveštaj Prefektore Split od 23. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 7/7-1.

21. travanj

Održan sastanak Kotarskog i Mjesnog komiteta KPH Solina, na kome je proučena direktiva Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju u kojoj se osuđuje odluka o raspuštanju Mosorskog partizanskog odreda i postavljeni

zadaci da se prikupe borci tog odreda i odred ponovo formira. Odlučeno je da se svi borci koji su već stigli iz Mosora i oni koji će stizati upute na Kozjak u sastav Solinskog odreda, a da se izdvoji dvadesetak članova Partije, kandidata i skojevaca koji će, zajedno s mosorskim partizanima, biti upućeni u Mosor.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 186. i 187.

U Splitu, u Bernardovom prilazu (»Calle Bernardi«) br. 5, naftom je uprljana talijanska zastava koja je bila izložena na prozoru drugog kata.

Izvještaj Prefekture Split od 23. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 8/7-1.

22. travanj

U Splitu, talijanski fašisti uhapsili veći broj željezničara. Razlog za njihovo hapšenje naveli su aktivan i organiziran rad protiv okupatorskih vlasti i istodobno ih proglasili članovima komunističke organizacije. Fašisti su predložili da se na njihova mjesta pošalju željezničari iz Italije.

Telegram guvernera Bastianinia Ministarstvu spoljnih poslova od 26. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 26/1a i k. 560, reg. br. 33/2-1.

23. travanj

Žandari NDH, iz Lećevice, uz pomoć ustaške milicije iz susjednih sela, uhvatili kod Brštanova Božu Penovića iz Postinja, predratnog sindikalnog funkcionera u Splitu, koji je po odluci Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju bio upućen na teren Muć—Lećevice da radi na organizaciji NOB-e u tom području. Nakon dugog mučenja, bio je strijeljan u Lećevici.

Izvještaj Velike župe Cetina od 25. IV 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 70, reg. br. 58/4-2; Zbornik VII, tom V, knj. 4, str. 402; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 193.

24. travanj

U blizini Splita na karabinjersku patrolu naišlo je 5 rodoljuba. Na njihov poziv da stanu, jedan je uspio pobjeći dok su ostali uhvaćeni i to: **Marin** Ferie, rođen 1912. godine; Dionisije Ivanov Sirotković rođen 1913. godine; Veljko Antin Jelaska, rođen 1922. godine; Ante Ivanov Alfirević, rođen 1920. godine svi iz Splita. Kod njih su pronađene deke, šatorska krila i zavoji **prve pomoći** pa su osumnjičeni da pripadaju partizanskim jedinicama.

Izvještaj karabinjera Split od 24. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 35/2-1. Izvještaj Prefekture Split od 27. IV i 4. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 19/7-1; k. 560, reg. br. 3/9.

U Stobreču talijanska patrola uhapsila Srećka Knezovića za koga su utvrdili da je pripadao mosorskim partizanima.

Izvještaj Prefekture Split od 27. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 18/7-1.

U Splitu, u Muškoj realnoj gimnaziji đaci su ponovo sa tri minuta šutnje odali poštu profesoru Ćiri Gamulinu, kojeg su fašisti, 17. travnja umorili u

zatvoru. Na prijetnje talijanskih nastavnika đaci su u nekoliko razreda produžili šutnju i do 15 minuta.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 191.

26. travanj

U području Bilice — Split karabinjeri su uhapsili Blaža Šalova i Blaža Musinova, jer su primijetili da iz jedne pećine izvlače pušku i municiju. Prilikom kasnijeg pretresa stana Andrije Šalova, Blažovog brata, pronađena je i neka oprema bivše jugoslavenske vojske. U području Bilice uhapšeni su i Stipe Kulap iz Dugopolja i Fabijan Terze, rođen u Kamenu, sa stanom u Via Bilice, jer su se karabinjerima na ulici učinili sumnjivima. Na sudskom pretresu 11. srpnja osuđeni su na po šest godina robije Blaž Musinov i Stipe Kulap, dok je Blaž Šalov oslobođen zbog nedostatka dokaza.

Izvještaj Prefektуре Split od 29. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 14/7-1; Izvještaj Prefektуре Split od 25. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, res br. 9/10-1.

27. travanj

Iz Ruptine, pod Kozjakom, upućena je u Dinaru na raspored štabu IV operativne zone grupa od 71 borca iz Splita, Solina, Kaštela i Trogira. Svaki od njih ponio je po 25 kg razne hrane i materijala prikupljenog u Splitu i okolici za potrebe partizana na Dinari.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 194.

Gradski narodnooslobodilački odbor Splita organizirao bojkot proslave godišnjice aneksije Dalmacije od strane Talijana.

VII »Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945«, str. 254; »Narodni odbori u FNRJ«, str. 26.

Žandari NDH iz Klisa ranili i uhvatili Zvonka Radića, sekretara partijske ćelije Klis-Brdo, i prebacili ga u splitsku bolnicu. Nakon izliječenih rana, interniran je u Italiju, gdje je i umro.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 195.

28. travanj

Talijanski vojnici i karabinjeri preuzeli su akciju čišćenja područja Bilice — Split i uhapsili Živka Petrića i Zvonka Jelasku zato što je kod prvog pronađena ručna bomba na njegovom imanju, a drugog zbog pomaganja NOP-a. Istovremeno je uhapšeno šest osoba iz Zrnovnice koje su zatečene bez ličnih dokumenata.

Izvještaj Prefektуре Split od 30. IV 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 15/7-1.

Po odluci Štaba IV operativne zone NOV Hrvatske, vratila se iz Dinare na Kozjak, grupa od 19 boraca prijašnjeg Solinskog odreda, koja je trebala da preraste u Solinsku leteću četvu. Četa je izvodila akcije u solinskom bazenu i osiguravala prebacivanje novih boraca iz Splita i okolice na Dinaru.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, 195.

16. travanj

Na Mosoru ponovo formiran Mosorski partizanski odred. Za komandanta je određen Srećko Reić-Petica, za političkog komesara Ljubo Uvodić-Razin, a za zamjenika komandanta Jakša Baučić. Odred je odmah krenuo u akcije i brzo povratio moral narodu u selima oko Mosora, koji je bio opao poslije raspuštanja prvog odreda.

S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-i«, str. 254; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 196.

30. travanj

Mjesni komitet KPH i NOO Splita organizirali rasturanje letaka, pisanje parola i isticanje crvenih zastava u gradu u povodu praznika rada Prvog maja. I pored svih mjera koje je okupator poduzeo da spriječi organizaciju proslave, omladina, AFZ i ostale organizacije NOP-a su u toku noći izvršili postavljene zadatke vezane za proslavu praznika rada.

S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-i«, str. 314.

U Splitu, učenici Realne muške gimnazije kolektivno odbili da se upišu u fašističku omladinsku organizaciju GIL.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 4/3.

Solinski bazen, poslije podne, blokirala talijanska vojska s ciljem da spriječi proslavu Prvog maja. I pored blokade, u 19 sati, cijeli bazen je odjednom planuo, a visovi Kozjaka obasjani su vatrom-kresovima i ispisani vatrenim parolama: »Živio 1. maj«, »Živio Tito«, »Živio SSSR« i dr. I Talijani su se »pridružili« proslavi otvorivši vatru iz topova po Kozjaku i Mosoru, ali od toga nitko nije stradao, osim poneke vatre koja je bila pogodena topovskim zrnom.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 199.

Travanj k.

U Kaštela, po odluci Štaba IV operativne zone Hrvatske, vratila se sa Svilaje grupa od deset kaštelanskih partizana radi izvođenja manjih akcija protiv okupatora, oživljavanja partizanskog rada i mobilizacije novih boraca.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 196; S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-i«, str. 245.

Travanj k.

Pri Mjesnom odboru Antifašističkog fronta žena u Splitu održan sastanak grupe intelektualki (Irena Bijelić-Sinobad, Vanja Radić, Ružica Bonačić, Mici Neuman, Vera Štambuk i dr. Smiljana Mikačić) na kojem je formiran odbor i više pododbora za aktivnost među ženama intelektualkama Splita.

»Žene Hrvatske u narodnooslobodilačkoj borbi«, knjiga prva, str. 151, Zagreb 1955. godine.

SVIBANJ 1942.

1. svibanj

U Splitu, na zvoniku Sv. Duje, točno u 12 sati, uz prasak eksplozije za-lepršala se velika crvena zastava sa srpom i čekićem. U ovoj smjeloj akciji učestvovali su Vinka Kliškić i Ivan Bilač, koji su dan ranije donijeli zastavu do zvonika, a Sonja Gospodnetić i Mirko Dvornik su je postavili i razvili uz pomoć eksploziva. Zastave su izvješene još na Marjanu i u brodogradilištu, a po cijelom gradu su rasturani leci i ispisane antifašističke parole. Sve ovo je organizirao Mjesni komitet KPH Splita u povodu proslave praznika rada. Talijanski fašisti su poduzeli represivne mjere i uhapsili više rodoljuba koje su zatekli na ulicama.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 201; Original u Arhivu CK SKH, Zagreb, Mikroteka VII, film 16/140; »Žene Hrvatske u NOB-i«, knj. I, str. 151.

U solinskom bazenu, u povodu praznika rada, Kotarski komitet KPH Solin, organizirao rasturanje letaka i pisanje antifašističkih parola. Na više mjesta izvješene su crvene zastave, koje su se na Debeloj glavici, iznad Majdana i na Turskoj gradini nedaleko Kučina, vijorile još nekoliko dana. I pored svih mjera okupatora, praznik radnog naroda je bio obilježen u cijelom kotaru.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 201.

Na Šolti, crvenu zastavu islikao Vinko Jakovčević koji se nalazio u ilegalnosti.

Izvještaj Prefektуре Split od 20. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 2/8-1.

Grupa kaštelanskih partizana, pod komandom Josipa Babina i Dušana Tadina, izvršila napad na željezničku stanicu Kaštel Štari i zapalila skladište opreme i raznog materijala.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 207.

U Kaštel Sućurcu, solinski partizani, pod komandom Stipe Markovića, uz pomoć grupe radnika, demolirali postrojenja tvornice cementa »Dalmacija«. Uništeno je nekoliko motora, a remenje i alat su zaplijenili za potrebe partizanskih radionica. Na povratku iz akcije u Solinu su likvidirane dvije talijanske špijunke.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 28, str. 98; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 207.

Novoformirani Mosorski partizanski odred, pod komandom Srećka Reića-Petice i Ljube Uvodića-Razina, izvršio akciju u selu Sitno Donje, s namjerom da uhvati zloglasnog ustašu popa Korđu, ali im je ovaj uspio preko krova kuće pobjeći. Iako je akcija završena neuspjehom, imala je

veliki značaj, jer je pokazala da mosorski partizani nisu uništeni, a narodu povratila vjeru u NOP poslije stradanja prvog Mosorskog odreda.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 207.

3. svibanj

U Blacima, pod komandom Stipe Markovića, formirana Solinska leteća četa, sastavljena od odabranih boraca, članova Partije, skojevaca i kandidata Partije. Poslije svečanog polaganja zakletve, narod je priredio borcima ručak i kroz veselje proslavio ovaj dan.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 208.

4. svibanj

Prefekt dr Paolo Zerbino obavijestio guvernera Dalmacije da je u Splitu izvršio masovna hapšenja mladića kako bi im onemogućio odlazak u partizane i izvođenje diverzantskih akcija u gradu. Time je donekle bio smanjen broj akcija, ali su zato prepunjeni zatvori, pa je predložio da se ubuduće hapse samo oni za koje se sigurno utvrdi da su opasni.

Izvještaj Prefektura Split od 4. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 2/3-1.

5. svibanj

U Kaštel Lukšiću talijanski fašisti izdali prvi broj lista »Dalmacija«, namijenjenog đacima osnovnih škola u Kaštelima. List su uređivali talijanski učitelji i dijelili ga djeci besplatno. Zahvaljujući aktivnosti Partije i omladinske organizacije list je bojkotiran, te je ubrzo prestao izlaziti.

»Il popolo di Spalato« od 5. V 1942. Biblioteka VII; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 211.

Svibanj p.

Iz Dalmacije upućena u Bosnu u Cincarski partizanski odred grupa od 52 partizana: 10 iz Splita, 17 iz Solina, 2 iz Klisa, 1 iz Muća a drugi iz ostalih krajeva Dalmacije.

S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-ik«, str. 249.

6. svibanj

U žrnovnici partizanski sud osudio na smrt trojicu seljaka koji su za vrijeme talijanske ofenzive na Mosor, od 15. do 19. travnja, pokrali hranu namijenjenu partizanima. Presudu i njeno izvršenje narod je prihvatio sa odobravanjem .

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 214.

7. svibanj

Talijanska straža koja je osiguravala skladište municije »Macello Mitrović« kod Splita otvorila vatru na ribarski brod i tom prilikom ranila Emila Katurarića iz Splita i Josipa Radočića koji su imali dozvolu za ribolov, a četvoricu njihovih drugova uhapsila, jer nisu imali dozvolu kretanja za vrijeme policijskog sata.

Izvještaj Prefektura Split od 7. II 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 28/4-1.

8. svibanj 1942.

U selo Dolac "ortji" spustila se Mosorska partizanska četa i uhvatila nekoliko ustaških špijuna, koji su za vrijeme neprijateljske ofenzive na Mosor, polovicom travnja, bili u službi talijanskih fašista.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 216.

Komandant Druge talijanske armije odbio zahtjev vlasti NDH da im preda zarobljene partizane na Mosoru, kojima bi sudio ustaški prijeki sud. U obrazloženju odluke Talijani su naveli da će zarobljeni partizani odgovoriti pred talijanskim ratnim sudom.

Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova NDH od 18. V 1942. Arhiva NDH, k. 183, reg. br. 14/1-1.

9. svibanj

U Splitu, po direktivi partijske organizacije željezničke stanice, radnik Ante Smolčić eksplozivom uništio trafo-stanicu na obali sv. Duje koja je napajala strujom dizalice i lučka postrojenja. Ovim je bio onemogućen svaki utovar i istovar brodova u luci. Talijanski fašisti su uhapsili Smolčića, ali zbog nedostatka dokaza nije osuđen, već interniran u Italiju.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 28, str. 99; Izvještaj Prefektore Split od 9. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 24/7-1.

Iz Splita četnički vojvoda Ilija Trifunović-Birčanin poslao izvještaj Draži Mihailoviću, u kome ga izvještava o političkoj i vojnoj situaciji u Dalmaciji, Lici, Bosni, Hercegovini i Crnoj Gori. U izvještaju, pored ostalog, stoji: »U Splitu i celoj Dalmaciji, pa i Hrvatskoj, a naročito u ovom glavnom mestu na primorju kao da je 90% komunista, ali ne iz ubeđenja, već iz straha od komunističkog terora.«

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 216—219.

Na splitskoj rivi, u povodu obljetnice osnivanja talijanske kraljevske vojske održan defile svih njezinih rodova. Kao i na svim ranijim svečanostima tako i na ovoj je prisustvovao splitski biskup Klement Bonefačić.

Izvještaj karabinjera Split od 10. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 15/3-2.

10. svibanj

Formiran Općinski NOO Šolta, čiji je predsjednik bio Mirko Jakovčević, a tajnik Vicko Blagajić. U svim selima ovog otoka ranije su formirani seoski NOO-i.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 156.

12. svibanj

Kvestor zadarske kvesture dr Emilio Cocci obavijestio Guvernerat Dalmacije da će u Šibeniku za koji dan biti održano suđenje skupini od dvije stotine rodoljuba iz Splita. U obavještenju navodi da su za mnoge od njih već predviđene kazne smrti, koje će biti odmah izvršene.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 118, str. 432.

U Splitu, blizu hotela »Slavija«, crnilom uprljana tabla sa nazivom Buvinove ulice (»Via del Buvina — scultore dalmato«).

Izvjestaj Prefektуре Split od 18. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 39/7-1.

13. svibanj

U Splitu, na zidu zgrade u ulici »S. Nicolo Silovic« br. 12 zalijepljena su dva papira sa natpisima na hrvatskom jeziku: »Dolje krvoločni fašisti« i »Živjeli hrabri partizani«. Karabinjeri su uhapsili sedam osoba radi istrage.

Izvjestaj Prefektуре Split od 20. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 40/7-1.

14. svibanj

Iz Splita, preko Solina, prebacio se na Dinaru Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju. Sa članovima PK Ivom Amulićem-Bajerom, Andrijom Božanićem-Stevom i Ivicom Kukoćem-Jordanom u Dinaru je otišla i grupa od 72 novodošla borca iz Splita i okolice.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 225.

15. svibanj

Prefekt Splita Paolo Zerbino dostavio Guverneratu Dalmacije podatke o broju rodoljuba koji su sa područja Splita internirani, protjerani i prijavljeni Specijalnom sudu u vremenu od 1. studenog 1941. do 15. svibnja 1942. godine. U navedenom vremenu u Italiju je internirano 1448 rodoljuba. Od toga 305 komunista, 48 politički opasnih i 1.095 Jevreja, a na dalmatinske otoke je internirano 118 Jevreja. Protjerano je iz Dalmacije 1.273 rodoljuba, dok je Specijalnom sudu prijavljeno 230 osoba. U izvještaju se navodi da osuđenih na smrt nije bilo. Međutim, to ne odgovara istini, jer je poznato da su fašisti u tom periodu strijeljali više rodoljuba. Tako su 15. siječnja u Splitu strijeljali: Vinka Boljata, Silvestra Batinu i Ranka Orlića, a 11. veljače 1942. osuđeni su na smrt i strijeljani Halil Duraković, Jefto škaro i drugi.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 123, str. 440.

U vezi predviđenog dolaska u Split, 19. svibnja, broda »Ammiraglio Viotti« koji će prebaciti u Šibenik, radi suđenja, 80 rodoljuba iz splitskog zatvora, guverner Dalmacije naredio Prefekturi Split da poduzme stroge mjere osiguranja prilikom ukrcavanja zatvorenika u brod u Splitu i njihovog iskrcavanja u Šibeniku.

Arhiv VII, mikroteka, SUP Split, film 1/372.

U Kaštelanskom polju borci Kaštelanske partizanske grupe i Solinske leteće čete postavili zasjede duž željezničke pruge u cilju da napadnu vlak i oslobode Radu Končara i drugove u slučaju da ih talijanski fašisti budu prebacivali vlakom u Šibenik. Poslije tri dana čekanja, borci su se povukli tek 18. svibnja, jer je stigla vijest iz Splita da je Končar prebačen brodom za Šibenik.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 227. i 229.

»Il popolo di Spalato« donio je članak u povodu reorganizacije **škola na** anektiranom području Dalmacije. Navodi da su u Splitu otvorene 42 pučke i 19 srednjih škola sa ukupno 13.098 učenika. Zbog bojkota nastavničkog kadra Talijani su iz Italije doveli 148 nastavnika i povjerili im da nastavu drže u nižim razredima kako bi obezbijedili odgoj djece u fašističkom duhu, Zahvaljujući utjecaju roditelja i skojevske organizacije djeca su kroz razne forme pružila otpor okupatorskim školskim vlastima.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 111
Arhiv IHRPD.

Formiran prvi ilegalni Narodnooslobodilački odbor Kaštel Sućurca.

Tatjana Kovač, Mijo Vojnović: »U spomen revoluciji«, 1976, str. 216. IHRPD.

16. svibanj

U Split dovezeno brodom iz Metkovića oko 30 talijanskih vojnika koji su bili ranjeni u borbama s biokovsko-neretvanskim partizanima.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 111.
IHRPD.

17. svibanj

U Solinu, u fabrici cementa »Majdan«, oko 3 sata izjutra, izbio požar u magazinima nafte, ulja i vreća. Pričinjena šteta iznosila je oko tri milijuna lira. Talijani su uhapsili dvojicu radnika koji nisu imali nikakve veze s požarom. Akciju su, po direktivi Partije, izveli Vlado Bubić-Vovo i Ivan Subašić-Đovani.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 127, str. 449; knj. 5, dok. 28, str. 98; Izvještaj karabinjera Split od 17. V 1942. Arhiv VII, mikroteka, SUP Split, film 1/331, 332, 333; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 226.

U Dugopolje upala grupa mosorskih partizana, gdje je demolirala poštanske uređaje, a seoskog glavara pvela sa sobom.

Izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva NDH od 8. VI 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 52, reg. br. 40/1.

Na mjestu Prosik, kod Dugopolja, mosorski partizani razrušili željezničku prugu u dužini 10 metara i na više mjesta pokidali telefonsko-telegrafsku liniju između Splita i Sinja.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 146, str. 493; Izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva NDH od 8. VI 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 52, reg. br. 40/1.

U Splitu, među talijanskim okupatorom zavladao panika od mogućeg napada savezničke avijacije. Radi predostrožnosti izdana je naredba da od 21,30 do 5,00 sati izjutra svi prozori budu zamračeni a ulična svijetla po-gašena.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 112
Arhiv IHRPD; »U popolo di Spalato« od 17. V 1942. Biblio-
teka VII.

18. svibanj

Iz Splita je prebačen brodom »Ammiraglio Viotti« u Šibenik, sekretar Centralnog komiteta KPH Rade Končar s 63 splitska rodoljuba, među kojima i Ante Lisica, Kruno Marušić, Nikola Piplović, Paško Sardelić, Zvonko Kovačić i Života Katunarić. Tamo im je pred fašističkim vojnim sudom bilo pripremljeno suđenje.

Izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva NDH od 8. VI 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 52, reg. br. 40/1-14; Izvještaj Prefekture Split od 18. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 32/7-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 229.

U Solin-Rupotinu stigli s Brača delegati dr Jerko Radmilović i Benko Matulić, a sa Hvara Ivo Anić i Vinko Belić, radi sudjelovanja na partijskom savjetovanju za Dalmaciju na Vještića gori.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 229. i 230.

19. svibanj

Na Klis-Grlo mosorski partizani zaustavili vlak koji je išao iz Sinja za Split. Po izlasku putnika i osoblja, vlak je pušten nizbrdo i kod željezničke stanice Klis se srušio. Istodobno porušene su telegrafsko-telefonske linije između Klisa, Muća i Sinja.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 236.

U mjestu Strožanac pripadnici NOP-a bacili bombu na zgradu talijanskih financa. Na napadače je otvorena vatra iz pušaka, ali su se u mraku izgubili.

Izvještaj Prefekture Split od 20. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 35/7-1.

20. svibanj

U Splitu oko 18 sati pripadnici NOP-a zapalili skladište veletrgovca i vojnog liferanta Bonačića. I pored brze intervencije vatrogasaca i talijanske vojske, požar je uništio zgradu i skladište u kojem se nalazila velika količina hrane i raznog materijala namijenjenog talijanskoj vojsci.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 236. i 237.

Kod Mihanovićevih kuća održan sastanak Mjesnog komiteta KPH Žrnovnice, na kome se raspravljalo o predstojećim zadacima na mobilizaciji novih boraca za Mosorsku četu i jačanju »kanala« Split—žrnovnica u cilju prebacivanja boraca i materijala iz Splita u Mosor.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 237.

Talijanske okupatorske vlasti izbacili iz Muške realne gimnazije u Splitu 7 đaka, jer nisu htjeli obući uniforme fašističke omladinske organizacije GIL-a.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 113. Arhiv IHRPD.

U Šibeniku, Specijalni fašistički sud osudio na smrt sekretara Centralnog komiteta KPH Radu Končara i još desetoricu rodoljuba iz Splita. Na suđenju su se svi herojski držali, a Končar je na pitanje fašista, želi li tražiti pomilovanje, odgovorio: »Ja od fašista milost ne tražim, niti bih im je dao«.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 135, str. 474—477.

U Šibeniku, presudom Specijalnog fašističkog suda za Dalmaciju osuđen na smrt Ignjat Brajević iz Splita i istog dana strijeljan. Bio je optužen za paljenje u splitskoj luci brodova »Niko Matković« i »Palermo«, 21. kolovoza i 6. listopada 1941. godine.

Izvještaj Prefektуре Split od 9. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 34/4-2.

20/21. svibanj

U Caktaševim stajama, na padinama Mosora sekretar Kotarskog komiteta KPH Solin održao sastanak s pripadnicima NOP-a Dugopolja, na kome je raspravljano o vojno-političkoj situaciji i mobilizaciji novih boraca na tom terenu. Tri nova borca su odmah stupila u Mosorsku četu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 238.

21. svibanj

Presudom Specijalnog fašističkog suda za Dalmaciju osuđen na smrt i slijedećeg dana strijeljan Nikola Trebotić, optužen da je 9. studenog 1941. god. učestvovao u bacanju bombi na talijansku glazbu u Splitu.

Izvještaj Prefektуре Split od 18. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, rg. br. 21/4-1.

Guverner Dalmacije Bastianini u poslatom brzojavu Musoliniju kaže: »Obavještavam Vas, Duče, da su poznati procesi nad splitskim teroristima, započeti jučer ujutro, završeni jutros u 6,30 sati, sa ukupno 28 osuda na smrt, od kojih će 26 biti izvršeno čim prođe 24 sata, poslije čega presuda stupa na snagu.«

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 138.

21/22. svibanj

U Radošiću, sekretar Kotarskog komiteta KPH Solin održao sastanak s predstavnicima NOP-a iz lečevačkih sela. Dogovoreno je da se izvrše pripreme za formiranje i održavanje partizanskog punkta u Moseću.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 238. i 239.

22. svibanj

U Šibeniku, na Šubićevcu, od 7 do 7,30 sati talijanski fašisti strijeljali sekretara Centralnog komiteta KPH, narodnog heroja Radu Končara i dvadeset pet članova KPJ i SKOJ-a iz Splita. U izvještaju fašista o ovom zločinu, pored ostalog, se kaže: »Smrtna presuda je izvršena iz praktičnih raz-

loga u grupama po 13 odjednom. Osudnici koji su svi odbili vjersku utjehu klicali su veličajući komunizam«.

Izvještaj Kraljevske kvesture od 22. V 1942. o izvršenom strijeljanju; Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 44.

Splitski rodoljubi porazbijali nekoliko izloga na dućanima čiji su vlasnici surađivali sa Talijanima. Od talijanske patrole uhvaćeni su Roko Korđić Stefanov, rodom iz Visa, Vinko Tomić Mijin iz Splita i Nikola Chktos (Caktaš? prezime nečitko) Matin iz sela Konjsko.

Izvještaj Prefekture Split od 22. V 1942. Arhiva VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 37/7-1.

U Majdanu, kod Solina, sukobio se s talijanskom patrolom i poginuo sekretar Kotarskog komiteta KPH Omiša Slavko Kadić. Dok se iz Žrnovnice, sa još dvojicom drugova, prebacivao preko Rupotine na Vještića-goru, radi prisustvovanja partijskom savjetovanju, upali su među talijanske vojnike koji su se nalazili u borovoj šumi. Nakon kraće borbe sa fašistima, dvojica su uspjela pobjeći.

Izvještaj Prefekture Split od 23. V 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 9/8-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 240.

23. svibanj

Prefekt Paolo Zerbino izdao naredbu o zabrani kretanja javnih i privatnih automobila u splitskoj provinciji nedjeljom i u druge blagdane bez specijalne dozvole.

»II popolo di Spalato« od 23. V 1942. Biblioteka VII; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 119. Arhiv IHRPD.

U Splitu, talijanski fašisti upali u kavanu Muljačić, pohapsili sve goste, vlasnika i konobare i kavanu zatvorili. Nakon saslušanja gosti su bili pušteni.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 120. Arhiv IHRPD.

Mosorska partizanska četa (nazivana i odred) nakon dvosatne borbe likvidirala žandarmerijsku stanicu NDH u selu Donje Prugovo. Stanična zgrada je zapaljena, a 3 žandara su poginula. Na strani partizana nije bilo gubitaka.

D. Plenča: »Partizanski odredi naroda Dalmacije 1941—1942«, str. 199.

24/25. svibanj

Mosorska partizanska četa (nazivana i odred) napala žandarmerijsku stanicu u selu Raduniću. Nakon dvosatne borbe zarobljeno je pet žandara dok su se ostali razbježali.

D. Plenča: »Partizanski odredi naroda Dalmacije 1941—1942«, str. 200.

25. svibanj

U Voljaku osnovan Općinski odbor Antifašističkog fronta žena Solina. U Odbor su izabrane drugarice Palma Grubišić-Vanja, Marija Žižić, Anka Bućan i Lenka Grubić.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 255.

U Splitu, četničko rukovodstvo, na čelu s prof. Silvijem Alfirevićem, izdalo letak u ime »Organizacije jugoslovenskih nacionalista«, u kome osuđuje NOP i podržava strijeljanje splitskih rodoljuba u Šibeniku.

Original u Arhivu GK SKH Zagreb, Mikroteka VII, film 16/141; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 254, 255.

U Splitu, talijanska policija uhapsila preko 200 osoba zatečenih na ulicama poslije coprifuoga. Nakon dva dana zatočenja i plaćene kazne po 120 lira bili su pušteni. I pored ovih drastičnih mjera okupatora, građani Splita su često prkosili fašističkim vlastima i nisu poštivali propisano vrijeme o slobodnom kretanju po gradu.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis. 1942, str. 121. Arhiv IHRPD.

U Moseću, od boraca iz općine Muć, formiran partizanski vod. Za komandira je postavljen Ivo Zekan, a za delegata Ante Bilobrk-žila iz Brštanova. Formiranjem ovog voda osiguran je kanal za prebacivanje ljudi i materijala iz Solina, preko Svilaje u Dinaru.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 257.

26. svibanj

U Kaštel Lukšiću, talijanski fašisti ubili Ivu Burića-Aliju, jednog o¹ prvih članova KPJ ovog kraja.

T. Kovač, M. Vojnović: »U spomen revoluciji«, str. 247. IHRPD, 1976.

27. svibanj

U Splitu, talijanska policija s »crnom Maricom« obilazila domaćinstva i bez ikakvog objašnjenja oduzimala radio-aparate. Nekim građanima poslani su pismeni pozivi da svoje aparate predaju u Kvesturu. Ova mjera okupatora poduzeta je u cilju da se onemogući slušanje stranih radio-stanica.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 121. Arhiv IHRPD.

Naredbom prefekta Paola Zerbina u Splitu je, od 1. lipnja, bilo zabranjeno izrađivanje i prodaja slatkiša i peciva od ponedjeljka do petka. Ovi proizvodi mogli su se praviti i prodavati isključivo subotom i nedjeljom. Za prekršitelje je bila propisana stroga kazna.

»Il popolo di Spalato« od 30. V 1942, Biblioteka VII; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita, rukopis, 1942, str. 124. Arhiv IHRPD.

29. svibanj

U Splitu, bočicama crnila uprljane zidne table sa natpisima Viške ulice (»Via Giorgio Orsini«), Kovačića ulice (»Vieolo Marino Lucas«) i natpisi radnji u Križevoj ulici (»Via Santa Croce«), sada Ulica Jerka Ivančića.

Izvyještaj Prefektura Split od 2. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 17/8-1.

30. svibanj

U Splitu, karabinjeri uhapsili maloljetne učenike Eduarda Dolčija i Fedora Tudora što su, igrajući se ispred talijanske osnovne škole, u šali, sa glave skidali fašističku kapu balili Carcano Angiolo (Balila — dječja fašistička organizacija) i potezali ga za crnu maramu koju je nosio oko vrata. Isti su zbog toga sprovedeni u policijski zatvor u Solinskoj ulici i stavljeni na raspolaganje Specijalnom sudu za Dalmaciju.

Izvyještaj karabinjera Dalmacije, Split, od 1. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 4/4-1.

U Splitu, talijanski fašisti, umjesto raspuštenih naših, formirali pet sportskih društava i klubova. Cilj im je bio okupljanje splitske omladine i njena fašizacija. Omladinska organizacija Splita je dala direktivu da se ova društva bojkotiraju, te okupator nije postigao željeni cilj.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 268.

Svibanj k.

U zaseoku Kula formiran je Općinski narodnooslobodilački odbor Muć.

VII: »Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945«, str. 273; »Slobodna Dalmacija«, br. 5114 od 28. VII 1961. godine, str. 2.

Iz Splita je prebačena na slobodnu teritoriju radio-stanica koju su aktivisti NOP-a nabavili za potrebe štaba IV operativne zone NOV Hrvatske. Stanicu su početkom lipnja solinski partizani predali Štabu zone na Dinari.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 171, 172.

LIPANJ 1942.

S P L I T – GAJEVA 19

1. lipanj

U Solinu, kod zaseoka Grubišići osnovan Općinski narodnooslobodilački odbor Solin, u koji su izabrani: Martin Grubišić, Ante Gabelić, Palmina Grubišić, Branko Matković, Anka Bučan, Martin Mikelić i Ivo Žižić-Lolić.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 271.

Iz Blaca upućena na Dinaru grupa od 73 nova borca koji su iz Splita i okolice stupili u partizane. Sa sobom su ponijeli i oko 1.200 kg hrane, odjeće i sanitetskog materijala kao i jednu radio-stanicu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 272.

U Splitu, crnom bojom uprljani natpisi na zidnim tablama naziva Glicerijeva ulica — »Via Aureliano Imperatore« (sada Andrije Alješije) i »Salita Radovano-Scultore Spalatino« (ranije i sada Dosud).

Izvještaj Prefektura Split od 2. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 533, reg. br. 15/8-1.

2. lipanj

U Blacima, održana konferencija delegata svih seoskih i općinskih NOO-a kotara Solin, na kojoj je izabran Kotarski NOO u sastavu: Martin Grubišić, Palma Grubišić, Nikola Vučković, Dušan Tadin i Vlado Bubić. Na konferenciji je podnjet referat o političkoj situaciji i razvoju NOO-a.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 272.

U zoni Bilice, kod Splita, talijanski vojnici uhapsili Vitu i Zvonka Jelašku, pronađene u jednoj poljskoj kućici, koji su posjedovali dvije ručne bombe.

Izvještaj Prefektura Split od 3. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 22/8-1.

Talijanski okupatori iselili iz Splita u Omiš šest obitelji kao »nepoželjne elemente« što su članovi njihovih obitelji, 26. ožujka, sudjelovali u demonstracijama žena na pazaru.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942. str. 127. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

3. lipanj

U Rupotinu stigla, preko Splita, iz Korčule grupa boraca koji su dobrovoljno stupili u partizanske redove. Poslije kraćeg odmora upućeni su na Mosor u sastav Mosorskog partizanskog odreda.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 273.

4. lipanj

Na Dinari, na Vještica gori otpočelo trodnevno vojno-političko savjetovanje za Dalmaciju, koje je imalo ogroman značaj za daljnji razvoj NOB-e u cijeloj Dalmaciji. Savjetovanju su prisustvovala 34 delegata iz svih krajeva Dalmacije, izuzev delegata iz sjeverne Dalmacije, Visa, Korčule, Pelješca i Dubrovnika. Na dnevnom redu bila su slijedeća pitanja: 1. Politička situacija i stvaranje JNOF-a, referent Ivo Amulić; 2. Organizaciono pitanje, referent Andrija Božanić; 3. Omladina, referent Ivica Kukoč; 4. Rad AFŽ-a, referent Neda Marović; 5. Narodna pomoć, referent Andrija Božanić; 6. Vojna organizacija i njeni zadaci, referent Vicko Krstulović. Na kraju savjetovanja je donesena rezolucija u kojoj su iznijeti uspjesi, istaknuti nedostaci i postavljeni zadaci koji stoje pred NOP-om u cijeloj Dalmaciji, a posebno u Splitu.

S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-i«, str. 332; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 278—290.

5. lipanj

Splitski biskup Klement Bonefačić prisustvovao svečanosti u povodu dana talijanskih karabinjera i podijelio im blagoslov. Time je još jednom dokazao da su mu preči interesi okupatora nego vlastitog naroda.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 127. Arhiv IHRPD; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 274.

Lipanj p.

U Splitu uhapšena Katica Mardešić udata Bandalović, rukovodilac organizacije za prikupljanje crvene pomoći u Splitu, sa još 19 suradnika koji su predani Specijalnom sudu za Dalmaciju.

Izvjestaj Prefektura Split od 20. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 22/4-5.

6. lipanj

Prefektura Split obavijestila guvernera Dalmacije da gotovo svi profesori splitskih srednjih škola nastavljaju sa antitalijanskom subverzivnom djelatnošću među učenicima.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 10/2.

Iz nove bolnice u Splitu, gdje se nalazio na liječenju, pobjegao je zatvorenik Piplović kojeg su talijanski fašisti bili ranije uhapsili zbog aktivnosti u NOP-u.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 31/1.

7. lipanj

U selu Prugovu, pred crkvom, poslije nedjeljne mise, održan prvi javni partizanski zbor u Solinskom kotaru. Predstavnici NOP-a i komandir Solinske leteće čete govorili su okupljenom narodu o ciljevima NOB-a i pozvali ga u borbu protiv okupatora i ustaša.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 276.

U Splitu, fašisti organizirali izložbu talijanske umjetnosti, koju je otvorio prefekt Zerbino. Prilikom otvaranja izložbe poduzete su posebne mjere osiguranja. Mjesni komitet KPH Splita i organizacije NOP-a poduzeli su mjere da narod bojkotira ovu fašističku manifestaciju.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 293.

8. lipanj

U Splitu, talijanski okupatori otpočeli sa pripremama za proslavu dana Kraljevske mornarice. Tim povodom Narodnooslobodilački odbor Splita izdao je letak u kome poziva građane da ne prisustvuju toj proslavi i ne ističu zastave na radnjama i kućama. Narod se odazvao pozivu organa nove narodne vlasti pa je propala još jedna fašistička proslava.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 132. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 278.

Prilikom spuštanja, u splitskoj luci, zbog kvara na motoru, oštećen je talijanski vojni hidroavion udarivši o obalu. Lakše povrede zadobili su posada aviona i general Armellini komandant 18. armijskog korpusa koji se nalazio u avionu.

Izvještaj karabinjera Split od 10. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 156, reg. br. 22/2; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 132. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

9. lipanj

U Splitu bočicama crnila uprljana tabla koja je nosila naziv Jurja Bjankinija ulice (»Via Roberto Ghiglianovich«),

Izvještaj Prefektуре Split od 11. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 29/8-1.

U Splitu na trgu »Vittorio Emanuele« (sada Narodni trg), talijanski su fašisti pretukli i uhapsili više osoba zbog nepoštivanja fašističke ceremonije koja se održavala pred sjedištem Dopolavora.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 132. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

10. lipanj

U Splitu, prilikom proslave dana Kraljevske mornarice, na Hitlerovoj obali održana je parada kojoj su prisustvovala najviše fašističke i političke ličnosti grada i provincije. Mjesni komitet KPH Splita je planirao da se za vrijeme svečanosti sa tavana zgrade, koja se nalazila preko puta podignute tribine, bace bombe. Fašistička policija je blagovremeno blokirala prilaze tribini i okolnim zgradama, pa drugovi određeni za bacanje bombi nisu mogli da uđu u određenu zgradu. Tako je ova, dugo pripremana i dobro zamišljena akcija komunista Splita propala, pored ostalog, i zbog toga što se izvršiooci ovog zadatka nisu pridržavali dobivenih uputa.

Izvještaj Prefektуре Split od 25. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 2/1a-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 302.

Na kupalištima Bačvice i Firule u Splitu fašisti pokupili sve kupače i natjerali ih, da prisustvuju proslavi dana mornarice, koja se održavala na obali »Hitler« (sada Titova obala). Oni omladinci koji su to odbili bili su isprebijani i odvedeni u zatvor.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 132. Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

11. lipanj

U Splitu, na tavanu zgrade Pezzoli iz koje je trebalo dan ranije baciti na fašiste bombu, a koja se nalazila preko puta podignute tribine na Francuskoj obali »Riva Hitler« (sada Titova obala), Talijani su pronašli četiri ručne bombe, dva pištolja s municijom, dvije fašističke crne košulje sa kravatama i jedan konopac sa kukom, koji je trebalo da posluži za spuštanje po izvršenom zadatku. Preko trgovca talijanaša Markovine, u čijoj su radnji kupljene košulje, utvrđeno je da ih je kupila omladinka Slavica Martinović na iskaznice za kupovinu odjeće izdate Frani Reiću, čiji su sinovi trebali baciti bombu na tribinu. Fašisti su odmah uhapsili pekara Reića i bombama mu razorili kuću, dok je omladinka Slavica Martinović izbjegla hapšenje.

Izvještaj Prefektуре Split od 25. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 2/1a-l; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 303.

U Voljaku je održan sastanak članova Mjesnog komiteta KPH Splita i drugova koji su dan ranije trebali baciti bombe na fašiste za vrijeme proslave dana mornarice. Na sastanku je analiziran neuspjeh planirane akcije i zaključeno da se drugovi koji su bili planirani za bacanje bombi upute u partizanske jedinice na Dinaru. Jedan od njih je kasnije dezertirao i pao u ruke neprijatelja. Zbog njegovog kukavičkog držanja denucirano je 29 drugova, od kojih su Talijani uhapsili 20, a ostali su uspjeli pobjeći. Na sastanku je također zaključeno da se redakcija i tehnika »Našeg izvještaja« iz Splita prebace na Dinaru, jer više nisu postojali uvjeti za izlaženje lista u gradu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 302, 303.

12. lipanj

U Splitu, grupa talijanskih fašista iz bataljona crnih košulja »Toscana« upala u židovsku sinagogu koju su potpuno opustošili odnijevši sve vrijedne stvari, a prisutne Židove maltretirali i jednog ranili. Zatim su na raznim mjestima u gradu opustošili trgovine čiji su vlasnici bili Židovi: parfimerijsku radnju »Luxol«, obučarsku radnju »Pia«, knjižaru »Dalmacija« i druge.

Izvještaj Prefektуре Split od 16. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 24/8-1.

U Splitu, na Trgu »Nazzario Sauro« (ranije Manuška poljana, sada Poljana 27. marta 1941), (na bedemu kod bolnice) omladinac Zvonko Tijardović bacio dva jaja napunjena tušem na mramornu ploču sa natpisom posvećenim godišnjici ulaska talijanskih trupa u Split. Karabinjeri su primijetili Tijardovića i na njega otvorili vatru, ali je on na biciklu uspio pobjeći.

Izvještaj Policije u Splitu od 16. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 24/8-4; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 303.

U Splitu, na trgu »Vittorio Emanuele« (sada Narodni trg), fašisti istukli više omladinaca jer nisu htjeli slušati talijansku glazbu koja je davala koncert na tom trgu.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 137
Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

12/13. lipanj

U Splitu, fašistička policija uhapsila 92 rodoljuba, među kojima najviše omladinaca. Povod za hapšenje bile su sve brojnije i smjelije akcije omladinaca protiv okupatora.

Izvještaj 107. legije crnih košulja od 15. VI 1942. Arhiv VII, talijanska arhiva, k. 553, reg. br. 25/8-1; Zbornik VII, tom V, dok. 152, str. 567.

13. lipanj

Na Dinaru, po odluci štaba IV operativne zone, krenula Mosorska partizanska četa radi ulaska u sastav bataljona koji je trebalo da se formira. Na putu za Moseć, Četa je kod Dugopolja porušila željezničku prugu, a kod Koprivna telefonsko-telegrafsku liniju. Na Mosoru je ostala samo grupa partizana sa Ljubom Dumičićem na čelu. y

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 310.

Guverner Dalmacije Bastianini uputio brzojav Ministarstvu vanjskih poslova u Rimu, u kome traži da se hrvatski željezničari iz stanice u Splitu premjeste, a na njihova mjesta postavi 100 talijanskih željezničara, koji su već stigli u Split. U brzojavu se, pored ostalog, kaže: »... Željezničari iz željezničke stanice talijanskog Splita većinom su komunisti, a svi neprijatelji Italije, fašizma i također Poglavnika. Razlozi javnog poretka zahtjevaju ili da prefekt hrvatske željezničare iz Splita hitno zatvori ili da ih hrvatsko Ministarstvo prometa premjesti u hrvatske stanice«.

Telegram Guvernerata Dalmacije u Zadru od 13. VI 1942.
Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 29/2a-1.

U Splitu talijanski fašisti zatvorili kavanu »Central« (Matić), na trgu »Vittorio Emanuele«, danas Narodni trg.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 138.
Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

U Splitu talijanski fašisti uhapsili oko 50 željezničkih činovnika i namještenika zatečenih na stanici, a po ulicama hapsili sve one koji su imali na kapi željeznički znak.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 138.
Arhiv IHRPD. Inv. br. 57.

14. lipanj

U Splitu talijanske vlasti pozvale nogometaše da u 18 sati dođu na igralište »Bruno Mussolini« (igralište »Hajduka«) radi učlanjivanja u novoosnovani klub »Calcio«, prijeteci im da će voditi računa o odsutnima. I pored svih prijetnji, vrlo mali broj nogometaša se učlanio u fašistički klub.

»Il popolo di Spalato« od 14 VI 1942. Biblioteka VII.

Između Kučina i Žrnovnice, dvojica partizana iz Solinske grupe u zasjedi sačekala dvojicu ustaša koji su iz Mravinaca išli u Omiš i zarobili ih. Jedan, opasan neprijatelj, poslije saslušanja u Mosoru je osuđen na smrt, dok je drugi pušten, pošto je izrazio spremnost da pomaže NOP, a nije bio kompromitiran kao neprijatelj.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 307.

16. lipanj

U Splitu fašisti uhapsili Ivana Filipovića iz Opuzena i njegovu djevojku Anu Pongrac, kod kojih je pronađena ručna bomba i minsko punjenje sa kilogram eksploziva. Zbog pripadanja NOP-u uhapšena je i Židovka Edita Loewenstein iz Sarajeva.

Izvještaj Prefektуре Split od 22. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 533, reg. br. 37/8-1.

17. lipanj

U Splitu talijanski fašisti uhapsili Mandu Briševac-Roglić i Jozu Kuštre, iz ulice Radunica (»Via Antonio Radman«) sada Trumbićeva ulica, br. 20, zbog posjedovanja oružja, a u istoj ulici br. 19 iz istog razloga uhapsili su Stanka Androja.

Izvještaj Prefektуре Split od 17. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 28/8-1.

Na partizanski punkt u Moseću napali ustaše i žandari iz Muća i Ogorja. Protiv neprijatelja krenule su Mosorska i Trogirsko-rogoznička partizanska četa koje su se, na putu za Dinaru, tu zatekle. U jednodnevnoj borbi ustaše su u paničnom bijegu odstupile, uz gubitke od 2 mrtva i 3 ranjena, dok partizani nisu imali gubitaka. Među poginulim bio je Elez, ustaški organizator u Ogorju, što je izazvalo raspad ustaške milicije u selima južno od Svilaje.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 312.

18. lipanj

U Splitu na Narodnom trgu, crnilom uprljana zidna tabla sa nazivom »Piazza Vittorio Emanuele III« i natpis na restoranu »Giovinezza«, kao i natpisi na tablama koje su nosile nazive ulica: Sokolska (»Via Guido Pallotta« (sada Omladinska), Sumporna ulica (»Via Antonio Lubin«), (sada Neretvanska) i Matošića ulica (»Via Principe di Piemonte«). Zbog toga su uhapšeni Marcelo Njegovan, iz Plinarske ulice br. 14, fotograf, i Nikola Blašković iz Solinske ulice, moler.

Izvještaj Prefektуре Split od 20. i 23. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 35/8-1 i reg. br. 38/8-1.

19. lipanj

Grupa partizana upala u službenu prostoriju željezničke stanice Kaštel Stari i zapalila namještaj, a telegrafске uređaje uništila. Talijani su zbog te akcije pohapsili neke željezničare i radnike s pruge.

Izvještaj Prefektуре Split od 21. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 23/5-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 320.

20. lipanj

U Splitu bočicama crnila uprljana tabla koja je nosila naziv »Via Ruggero Boscovich«, ranije Preradovićev prilaz, (sada Preradovićevo šetalište).

Izvještaj Prefektуре Split od 21. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 33/8-1.

Na Dinari, od Mosorske i Trogirsko-rogozničke čete formiran je Drugi bataljon Srednjodalmatinskog partizanskog odreda. Za komandanta je postavljen Srećko Reić-Petica, a za zamjenika Jakša Baučić. Komesar je bio Gašpar Bergam, a zamjenik Nikola Repanić-Gandi.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 56, str. 191; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 337.

21. lipanj

Guverner Dalmacije Bastianini izvjestio Mussolinija da je 7. lipnja uputio poziv svim partizanima rođenim na tlu Dalmacije da se do 22. lipnja vrate svojim kućama i prijave karabinjerima. Ujedno obavještava o represivnim mjerama koje će se poduzeti protiv partizanskih porodica.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 157, str. 586.

22. lipanj

U Splitu, uz podršku fašista počeo je izlaziti četnički list »Slobodna Srbijak«, u kojem se napadaju partizani i komunisti, a šire velikosrpske ideje.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 327.

23. lipanj

U mjestu Police grupa partizana upala u prostorije kamenoloma koji je pripadao tvornici cementa Dalmacija u Kaštel Sućurcu. Tom prilikom zapaljeno je pogonsko gorivo i oštećena razna postrojenja i mašine, a transmissione kaiševe su partizani odnijeli. Kamenolom je tada prestao sa proizvodnjom.

Izvještaj Prefektуре Split od 24. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 4/1-1.

U Splitu uhapšeni Božo Radmilović, iz Milićeve (sada Jerka Ivančića) ulice i Milivoj Petrić, iz Ulice vojvode Putnika (»Via Coriolano Cippico«) sada Kneza Trpimira br. 8, optuženi da su 20. lipnja bacili bočice crnila na zidne table sa nazivima splitskih ulica.

Izvještaj Prefektуре Split od 27. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 3/9-1.

24. lipanj

U Splitu bočicama crnila uprljana zidna tabla sa nazivom Viške ulice (»Via Giorgio Orsini«).

Izvještaj Prefektуре Split od 25. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 533, reg. br. 2/9-1.

26. lipanj

U Splitu talijanski fašisti uhapsili novinara Šerifa Šehovića, optuženog da se bavi antifašističkom djelatnošću i da je suradnik NOP-a.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 144.
Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

27. lipanj

Iz Splita je, po odluci Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju, prebačena u Solin tehnika na kojoj je štampan dnevni list »Naš izvještaj«. Narednih dana tehnika je prebačena na Dinaru, gdje je nastavljeno izdavanje ovog lista. Do tada je u Splitu izišlo 175 brojeva ovog lista.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 340.

28. lipanj

Kod Vrlike, ustaše i domobrani uhvatili su Zdenka Antina Brlića i Mirka Ivanova Brlića iz Splita pod sumnjom da su partizani i predali ih talijanskoj vojsci u Vrlici.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 665.

U Splitu je prefekt Paolo Zerbino uputio naredbu svim karabinjerskim stanicama i policijskim organima da pristupe hapšenju svih članova partizanskih obitelji i da ih upute u logor na otoku Molatu.

»Žene Hrvatske u narodnooslobodilačkoj borbi«, I, str. 143,
Zagreb, 1955.

30. lipanj

U Dugopolju su ustaše uspostavile posadu, kako bi na cesti i pruzi između Klisa i Dicma onemogućili akcije partizana iz Mosora. Na željezničkoj stanici Dugopolje nalazila se talijanska posada.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 347, 348.

Odbor narodne pomoći u Splitu je podijelio 28.708 lira na 68 obitelji partizanskih boraca i žrtava fašističkog terora.

Arhiv IHRPD, k. 27.

Lipanj d. p.

Iz Splita i okolice stupilo je u partizane oko 130 novih boraca, od kojih je trebalo uskoro da se formira Treći bataljon Srednjodalmatinskog NOP odreda.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 63, str. 239.

Lipanj

U Vranjicu je formirana organizacija Antifašističkog fronta žena.

Izvještaj Mjesnog odbora AFZ-a Vranjic od 11. XI 1942.
Arhiv IHRPD, k. 38.

SRPANJ 1942.

1. srpanj

U Kaštel Sućurcu kaštelanski partizani razoružali 12 karabinjera i srušili jedan veliki dimnjak fabrike cementa, čime je bio onemogućen daljnji rad.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 63, str. 237.

Na Moseću grupa partizana zaustavila poštara sela Lećevice i zaplijenila poštu poslatu ustašama i zabranila mu daljnje kretanje preko slobodne teritorije.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 665.

U Splitu, na »Molo Veneto«, otkriven je spomenik koji predstavlja pramac broda s komandnim mostom na kome se nalaze fašistički simboli i jarbol za stavljanje zastave. Spomenik je izradila divizija »Perugia«. Otkrivanju spomenika prisustvovali su pored predstavnika vojnih i civilnih vlasti i splitski biskup Klement Kvirin Bonefačić.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 149
Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

2. srpanj

Kotarski komitet KPH Solina primio od Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju okružnicu upućenu svim mjesnim, kotarskim i okružnim komitetima KPH, u kojoj su date direktive za izbor delegata kotarskih i gradskih NO odbora, koji će prisustvovati konstituirajućoj sjednici na kojoj će biti izabran Pokrajinski NO odbor za Dalmaciju. Sjednica bi trebalo da se održi od 25. do 30. srpnja na terenu srednje Dalmacije. Međutim, ova sjednica je održana tek 28. siječnja 1943. godine u oslobođenom Livnu.

Original u Arhivu CK SKH u Zagrebu, Arhiv VII, mikroteka film 16/142; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 352. i 355.

U Splitu bočicama crnila uprljana zidna tabla sa nazivom ulice »Via Lepanto« (sada Sukoišanska ulica).

Izvještaj Prefektura Split od 4. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 12/9-1.

2/3. srpanj

Mosorski partizani pokidali telefonsko-telegrafske linije Klis—Muć i Klis—Lećevice.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 365.

3. srpanj

Guverner Dalmacije Bastianini uputio vladi u Rimu brzojav u kome je predložio da se odloži suđenje splitskim omladincima, kako bi se izbjegao revolt pučanstva. U brzojavu se, pored ostalog, kaže: »Pred Specijalnim su-

dom trebalo bi da se održi rasprava protiv 101-og okrivljenog iz omladinske komunističke organizacije u Splitu. Od ovih je 41 ispod 18 godina. Da bi se izbjegao bučan proces, s obzirom na godine velikog broja osuđenih, može se mišljenje da bi trebalo privremeno odložiti suđenje i sve okrivljene poslati na rad u razna mjesta poluotoka.«

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 169, str. 621.

Srpanj p.

U Splitu, talijanski fašisti poduzeli široku kampanju radi uključivanja omladine u fašističke organizacije »GIL« i »Balilu«. Kada nisu mogli pridobiti djecu raznim obećanjima i dijeljenjem igračaka, po gradu su uputili specijalne patrole koje su legitimirale djecu. Onima koji nisu imali člansku kartu fašističke organizacije, davali su po nekoliko šamara i prijetili im batinama ako ih drugi put zateknu bez legitimacije. Ni ove barbarske mjere fašista nisu pomogle. Ogromna većina djece i omladine Splita nije htjela učlaniti se u te organizacije.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 349. i 350; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 141. Arhiv IHRPD.

Srpanj p.

U Splitu talijanski fašisti uhapsili novinare: Josipa Kortšeka i Josipa Poljaka, zatim advokata dr Pavia Britvića i trojicu profesora Muške klasične gimnazije i dvadesetak omladinaca.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 150. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

6. srpanj

U selu Donji Muć rasturan je proglas rukovodstva NOP-a, kojim se seljaci i domobrani pozivaju da stupe u narodnooslobodilačku borbu.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 667.

Iz fašističkog zatvora Sv. Roko u Splitu pobjegao Ante Bonačić pok. Marina, kojem je zbog antitalijanske djelatnosti trebalo da sudi Specijalni sud Dalmacije.

Izvještaj karabinjera Split od 6. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 11/2-2.

7/8. srpanj

U mjestu Seget grupa partizana uništila mašinu koja je korištena za izgradnju ceste Trogir—Šibenik, a vlasništvo je firme »Ing. Emilio Landi« iz Splita.

Izvještaj Prefektura Split od 14. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 35/2-6.

8. srpanj

Na trgu »Vitorio Emanuele« (sada Narodni trg), u Splitu talijanske okupacione vlasti postavile zvučnik preko kojeg su svakog dana u 20 sati emitirali radio vijesti i čitali odlomke iz ratnog biltena. Publika koja bi se u to vrijeme zatekla na trgu morala je stajati mirno. Građani Splita su redovno napuštali trg, na kojem bi ostali uglavnom talijanski vojnici i fašisti.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 152. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

U Splitu, u Ulici »Grotte«, (sada Iza Vestibula), pokidana je vojna telefonska linija.

Izvještaj Prefektуре Split od 16. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 33/9-1.

9. srpanj

Iz Splita su talijanski fašisti, brodovima internirali u Italiju veću grupu rodoljuba. Među njima nalazio se i Jure Vrcan, direktor Pučke trgovačke banke.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 152. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

Na traženje vlasti NDH iz Splita je prebačeno parobrodima na Brač oko 2.000 talijanskih vojnika radi čišćenja otoka od partizana.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 152. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

9/10. srpanj

Kod sela Konjsko, Kotarski komitet KPH Solin održao sastanak aktivista NOP-a zagorskih sela, kojem su prisustvovali predstavnici Koprivna, Pragova, Broćanca, Dugobaba, Vučevice i Konjskog. Konstatirano je da se NOP u ovim selima povoljno razvija zahvaljujući, u prvom redu, pojačanom radu Partije.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 377.

U blizini Vranjica grupa partizana uništila kompresor koji je korišten na izgradnji puta Trogir—Šibenik, a vlasništvo građevinskog poduzeća »Riboli« iz Splita.

Izvještaj Prefektуре Split od 13. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 35/2-5.

10. srpanj

U Moseću, po naređenju Štaba Srednjodalmatinskog partizanskog odreda, od dotadašnjeg partizanskog voda formirana je Mosečka četa. Komandir je bio Ivan Zekan, a komesar Ante Bilobrk-Žila. četa je imala zadatak da izvodi akcije na mućko-lečevičkom terenu, tj. od Svilaje do Kozjaka i ujedno da omogući nesmetano prebacivanje novih boraca i materijala iz Splita i okolice, preko Moseća, na Dinaru.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 379.

U Rupotini talijanski fašisti uhapsili aktiviste NOP-a: Kaju Jamana-Hleba, Mirka Draškovića-Mrkog, Vladu Jurlina i Marina Kačunka i odveli ih u Solin. Prva trojica trebalo je istog dana da krenu u Mosorsku čet. Talijani su, pred zoru, neopaženo upali u selo i uhvatili ih na spavanju. Jaman i Drašković su osuđeni na smrt i strijeljani, dok su Jurlin i Kačunko osuđeni na robiju i otpremljeni u Italiju.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 378.

11. srpanj

U Splitu uhapšeni Ljubo Labrović i Lenko Milić, iz Ulice »Campiello Porta Aurea«, (sada Poljana kralja Tomislava) br. 1, jer su u svojoj i u Uli-

ci »Via Riccardo Vucasovich«, (sada Kragujevačka ulica), bočicama crnila, uprljali nazive ulica na zidnim tablama.

Izvještaj Prefektore Split od 16. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 21/9-1.

12. srpanj

U Koprivnom održan partizanski zbor, kome je prisustvovala većina stanovnika ovog sela. O ciljevima narodnooslobodilačke borbe govorili su rukovodioci NOP-a: Drago Gizdić, Palma Grubišić-Vanja i Nikola Vučković-Javor. Zboru je prisustvovala i grupa partizana iz Solinske leteće čete.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 383.

U Postinju Gornjem, mosečki partizani uhvatili i likvidirali Antu Vulića, organizatora ustaškog pokreta u ovom kraju, koji je po selima Ogorja stvarao ustašku miliciju i progonio pripadnike i simpatizere NOP-a.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 669.

12/13. srpanj

U Splitu, u ulicama »Via Radovano«, (sada Dosud), »Via Imperatore Aureliano«, (sada Andrije Alješije) i na stepeništu i stupovima crkve Sv. Duje ispisane su parole: »Ž. SSSR«, »ž. Staljin« i amblemi srpa i čekića.

Izvještaj Prefektore Split od 14. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 24/9-1.

13. srpanj

Kod Muća mosečki partizani su minirali most na potoku Zmajevac, a između Muća i Drniša onеспособili telefonsko-telegrafsku liniju.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 669; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 385.

U Splitu, u »Viale regina Elena«, (sada šetalište Moše Pijade), pokidana je žica vojne telefonske linije.

Izvještaj Prefektore Split od 16. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 29/9-1.

14. srpanj

Iz Solina talijanska vojska tenkovima izvršila napad na Rupotine, u kojoj se nalazilo nekoliko članova Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju i Kotarskog komiteta KPH Solin. Grupa partizana je sačekala Talijane i jakim vatrom zaustavila njihovo napredovanje i prisilila ih da se pred večer povuku u Solin.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 385.

Kod sela Konjsko Solinska partizanska leteća četa uništila 38 stupova, onеспособivši telefonsko-telegrafsku liniju Klis—Muć, i na cesti minirala dva propusta.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 669; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 386.

15. srpanj

U Splitu, u Trogirskoj ulici, (sada Trogirskih žrtava), katranom zaprljana zidna tabla sa talijanskim nazivom ulice.

Izvještaj Prefekture Split od 17. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 28/9-1.

16. srpanj

Mosečka partizanska četa napala domobransku posadu u Kukuzovcu i razoružala desetak domobrana. Zaplijenjeno je 8 pušaka, 1 puškomitraljez, 20 bombi i 600 metaka. Dvojica domobrana pristupila su dobrovoljno u partizane, jer su od ranije surađivali s partizanima, dok su ostali pušteni kućama. Akcija je imala odjeka u narodu, pa je već poslije par dana iz okolice Muća dobrovoljno stupilo u partizane 14 boraca, čime je Mosečka četa brojno ojačana.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 669; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 389.

18. srpanj

U blizini groblja, u Kaštel Starom, patrola crnih košulja bataljona »Toscana« ubila iz zasjede Antu Manistru Savina, predratnog komunistu, narodnog heroja i jednog od rukovodilaca narodnog ustanka u Kaštelima, a Josipa Babina ranila.

Izvještaj Prefekture Split od 19. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 28/1-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 388.

18/19. srpanj

Između Kočina brda i Koprivna partizani presjekli 36 telegrafsko-telefonskih stupova, čime je za duže vrijeme bio prekinut PTT saobraćaj Klis—Sinj.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. 84, str. 339. i knj. 32, str. 396.

19. srpanj

U Rupotinama, uz prisustvo organizacionog sekretara Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Ive Amulića-Bajera, formiran Okružni komitet KPH srednje Dalmacije (Splita). Rukovodio je kotarskim komitetima KPH Solina, Omiša i Sinja i mjesnim komitetima KPH Splita, Šolte i Trogira. Za sekretara je izabran D. Gizdić.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 392.

Iz Sinja talijanski fašisti, ustaše i domobrani napali partizane Moseća. Da bi izbjegli sukob sa nadmoćnijim neprijateljem, partizani su se prebacili u Svilaju.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 669; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 394.

U Prugovu, poslije završene mise, grupa partizana okupila narod, objasnila mu ciljeve narodnooslobodilačke borbe i pozvala da stupe u borbu protiv okupatora i NDH.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. 191, str. 669. i knj. 32, dok. 136, str. 397.

26. lipanj

U Splitu talijanski fašisti uhapsili 110 osoba, među kojima 31 dijete, 52 žene i 27 muškaraca, koje su kasnije internirali na Molat.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 402.

U Splitu talijanski fašisti zaveli poseban režim u srednjim školama. Učenici su vrijeđani i mučeni. Pred školske zgrade su postavljani skvadrasti koji su tukli one učenike koji nisu htjeli pozdravljati fašistički.

Izvještaj Mirjane šepeš, stožernice ustaške mladeži, Velike župe Cetina, od 20. VII 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 114-B, reg br. 2/2.

21. srpanj

U selu Blacima, uz prisustvo organizacionog sekretara Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Ive Amulića-Bajera, održano partijsko savjetovanje Solinskog kotara. Izvršena je analiza razvoja NOP-a u kotaru i izabran novi Kotarski komitet.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 400.

22. srpanj

U Splitu, na željezničkoj stanici, u ložištu lokomotive koja je bila na opravci pronađeno je pet mina koje su radnici izradili u istoj radionici.

Izvještaj Prefektore Split od 22. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 25/9-1.

25. srpanj

Kvestura u Splitu obavijestila Upravu policije Guvernerata Dalmacije da su gotovo svi jugoslavenski profesori u splitskim srednjim školama anti-talijanski raspoloženi i u školama vrše propagandu među svojim učenicima. Pošto su vrlo oprezni, ne postoji mogućnost njihovog hapšenja.

Izvještaj Kvesture u Splitu od 25. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 31/1-3.

U Splitu, u ulici »Cale Simeone« (sada Arbanaška ulica), fašistička policija uhapsila učenike Kuminoti Tomu, starog 15 godina rodom iz Hvara i Šulc Draška, starog 16 godina, iz Zagreba, u momentu dok su na zidovima kuća crtali srp i čekić.

Izvještaj karabinjera Split od 25. VII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 38/9-1.

Kod sela Gizdovac grupa partizana zaustavila poštara Antu Relju, koji je prenosio poštu na relaciji Muć—Klis. Pored ostalog, zaplijenjena su i dva važna pisma upućena žandarmeriji NDH u Muću.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 5. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 1/2a-2.

28. srpanj

U vezi plana za zauzimanje Livna, Štab IV operativne zone NOV Hrvatske naredio Solinskoj, Kaštelanskoj, Mosorskoj i Mosečkoj partizanskoj četi da do 31. srpnja poruše komunikacije koje iz primorja vode prema Livnu

i onesposobe telefonsko-telegrafske linije i po svaku cijenu iz Splita spriječe prodor neprijateljskih snaga prema Sinju i Livnu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 417.

31. srpanj

Na putu kod Kaštel Štafilića grupa od pet partizana otvorila vatru na dvojicu talijanskih vojnika koji su osiguravali aerodrom u Divuljama i jednog ranili.

Izvještaj Perfektore Split od 2. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 35/2-10.

Na Kozjaku, po naredenju Štaba IV operativne zone NOV Hrvatske, prikupile se partizanske grupe iz Mosora, Kaštela i Moseća i obrazovale kombiniranu čet, pod komandom Stipe Markovića. Kod Rupotine, četa je istog dana na više mjesta porušila cestu Split—Sinj i telegrafsko-telefonske linije u dužini od dva kilometra, a zatim se povukla na Kozjak.

Zbornik, tom V. knj. 6, dok 17, str. 94, dok 12, str. 51 i dok. 56, str. 247; Drago Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 439.

Odbor narodne pomoći u Splitu je podijelio 30.050 lira na 66 obitelji partizanskih boraca i žrtava fašističkog terora.

Arhiv IHRPD, k. 27.

KOLOVOZ 1942.

1. kolovoz

Iz Splita, Solina i Klisa, u jutarnjim satima, jake talijanske snage otpočele napad na Kozjak, koji je branila jedna partizanska četa, jačine oko 50 boraca. U višesatnoj borbi partizani su neprijatelju nanijeli gubitke od oko 20 mrtvih i isto toliko ranjenih. Fašisti su naišli na pećinu u kojoj su se liječili ranjeni partizani Jozo Kljaković-Gašpić i Martin Boban sa još tri partizanke. Iako ranjeni, partizani su pružili otpor neprijatelju i ubili nekoliko fašista, ali je poginuo Kljaković i omladinka Mila Grubišić, dok su Martina Bobana zarobili, odveli u Klis i strijeljali.

Telegram prefekta Splita od 2. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 557, reg. br. 16/7a-l; Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. 12, 17, 20 i 56, str. 51, 52, 95, 116—119 i 247.

2. kolovoz

Kod Splita karabinjeri uhapsili Marina Tukića Josipova, zemljoradnika iz Stobreča, koji se početkom godine priključio partizanima. U istrazi je izjavio Talijanima da je u Split išao radi prikupljanja novca od nekih drugova za NOP.

Izveštaj 18. arm. korpusa od 5. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 1/2a-l.

Talijanska vojska iz Poljuda u jutarnjim satima otvorila vatru iz topova na Rupotine. Od granata je oštećeno nekoliko kuća. Iza toga u ovaj zaseok Solina stigli su fašisti i zapalili više kuća.

»Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945«, str. 321, VII; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 161, Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

U rejonu Medovac, kod Kaštel Starog, partizani ubili glavaru sela Labina Marija Kurtovića, koji je služio Talijanima.

Izveštaj Prefekture Split od 7. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 35/2-13.

Štab IV operativne zone NOV Hrvatske naredio komandama Solinske i Mosečke čete da se odmah prebace na Dinaru, kako bi pojačali borbu partizanskih jedinica koje se već nekoliko dana uspješno bore protiv neprijatelja na Vagnju.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 436.

5. kolovoz

U Postinju, za vrijeme crkvene slave »Gospe od snijega«, partizani su doveli iz susjednog sela Brštanova župnika da održi misu, jer je iz Postinja župnik pobjegao u Sinj. Ovaj potez partizana pozitivno se odrazio kod naroda toga kraja.

Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. 118, str. 432.

U selu Vršine, partizani su ubili talijanskog špijuna Franu Korčulana.

Izveštaj Prefektura Split od 10. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 35/2-15.

6. kolovoz

Po odluci Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju, sekretar Okružnog komiteta srednje Dalmacije Drago Gizdić, sa Dinare se vratio na Kozjak da bi prenio kotarskim komitetima direktive Pokrajinskog komiteta i pružio im pomoć u radu na razvoju NOP-a. Tada su se vratile Solinska i Mosečka četa, koje su bile krenule sa Svilaje na Dinaru, jer su Vaganj u međuvremenu zauzeli borci Srednjodalmatinskog NOP odreda.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 441 i 442.

U Gornjem Ogorju održan politički zbor, na kome je o ciljevima NOB narodu govorio Duje Bašić, komandir Mosečke partizanske čete.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. 84, str. 343; Izjava Gilić Cvite od 18. 3. 1951. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 2007, reg. br. 2—24/6.

Iz Splita isplovio za Italiju brod sa rodoljubima pohapšenim u Splitu i Solinskom bazenu, koji su upućeni u koncentracione logore.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, 448.

Talijanski fašisti pustili iz splitskog zatvora novinara Josipa Kortšeka, odvjetnika Otmaro Nonveilera, suca Madiracu i još nekoliko osoba.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 163. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

Kod Postinja, dvojica partizana zaustavili kamion koji je iz Sinja vozio prema Drnišu i razoružali jednog domobrana.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. 84, str. 343.

U Dugopolju grupa terenskih radnika, na čelu sa Nikolom Vučković Javorom, krenula u napad na žandarmerijsku stanicu. Osjetivši dolazak partizana, žandarmi su pobjegli.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 442.

6/7. kolovoz

Kod Kočinog brda, Pragova i Poda mosorski partizani, uz pomoć naroda iz Konjskog, Koprivna i Dugopolja, porušili su telefonsko-telegrafske stupove i pokidali linije koje su išle prema Muću i Sinju.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 448.

7. kolovoz

Po naređenju talijanskih okupacionih vlasti iz Splita je parobrodom »šipan« odvedena u Dubrovnik veća grupa Zidova, koji su se sa teritorije NDH naselili u Split po dolasku talijanskih trupa u grad.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis 1942, str. 162. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

7/8. kolovoz

Na cesti **Muč**—Sinj svilajski partizani porušili dva mosta, jedan kod krve u **Muču**, a drugi kod zaseoka Đipalo.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 12. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br 5/2a-3.

8. kolovoz

U tehnicu Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju izišao je prvi broj lista »Partizanski borac«, glasila Narodnooslobodilačkog odreda za srednju Dalmaciju. U uvodnom članku opisana je pogibija komandanta Prvog udarnog bataljona, narodnog heroja Ante Jonića.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 462.

U Kaštel Sućurcu karabinjeri uhapsili dvojicu rodoljuba, osumnjičenih da potpomažu partizane.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 10. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 3/2a-2.

Talijanska Kvestura u Splitu izvijestila Komesarijat javne sigurnosti **da su** uhapšeni braća: Vicko i Jakov Bučević i njihova majka Antonija Bučević-Zorić rodom iz Šibenika, sa stanom u ulici Sladović, br. 4, jer su radili za NOP.

Izvještaj Kvesture Split od 8. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 36/3-1.

8/9. kolovoz

U Splitu, na zidu Katedrale i u obliSnje tri ulice pripadnici NOP-a ispisali antifašističke parole i nacrtali ambleme srpa i čekića.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 10. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 3/2a-6.

9. kolovoz

Šef Kvesture u Splitu B. Scaminaci tražio od Uprave policije Guvernatorka Dalmacije da mu se dodijeli još jedan broj policijskih funkcionera u Splitu, jer dosadašnji broj, od oko 240, može zadovoljiti samo u normalnoj situaciji, a ne i u ovakvoj kakva je momentalno u gradu. Split, sa oko 60.000 stanovnika, ima mnogo više policije nego najnapučeniji grad u Italiji.

Izvještaj Kvesture Split od 9. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 33/2-1.

U blizini Kaštel Starog partizani napali patrolu crnih košulja i jednog fašistu ubili.

Izvještaj Prefektore Split od 11. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 2/4-16.

U mjestu Police, iz kamenoloma tvornice cementa Dalmacija u Kaštel Sućurcu, grupa partizana po drugi put oštetila mašine i sa njih odnijela remenske kaiševe i drugi alat.

Izvještaj Prefektore Split od 14. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 35/2-18.

Iz Klis-Rupotine, po direktivi Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju, upućeni u Livno muzički instrumenti Kulturno-prosvjetnog društva »Zrinjski« čiji su se članovi većinom nalazili u partizanima.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 453, 454.

10. kolovoz

U Stobreč došao prefekt Splita Zerbino koji je organizirao politički zbor. Stanovništvo se odazvalo pozivu Mjesnog NOO i bojkotiralo ovu fašističku manifestaciju. Zboru su prisustvovali samo talijanski vojnici i fašisti.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 454.

Štab IV operativne zone NOV Hrvatske naredio Solinskoj i Mosorskoj partizanskoj četi da poruše ceste Split—Sinj i Omiš—Zadvarje, kako bi onemogućili neprijatelju da izvodi akcije od obale prema oslobođenom Livnu. Mosorska četa je istog dana, na više mjesta, oštetila cestu Žrnovnica—Blato.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 10. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 3/2a-5; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 454.

U Split se vratila grupa Židova koja je 7. kolovoza bila odvedena u Dubrovnik jer ih talijanske vlasti nisu htjele primiti zbog velike oskudice u hrani.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 163. 164. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

Na Šolti, iz uvale Crvena dolina, dvojica naoružanih partizana skupa sa Bogdanom, Vinkom i Milenom Jakovčević ukrkali se u motornu barku Marina Jakovčevića i otplovili u pravcu otoka Hvara.

Izvještaj karabinjera Split od 12. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 557, reg. br. 16/2.

U Splitu Talijani uhapsili Josipa Nikšića, što je crnim mastilom u toku noći premazao tri table sa nazivima ulica na talijanskom jeziku.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 11. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 4/2a-5.

11. kolovoz

Rukovodstvo narodnooslobodilačkog pokreta Lečevice uz suglasnost Kotarskog komiteta KPH Solina, uputilo u ime seoskih NOO pismo glavarima sela: Radošića, Visoke, Divovića, Lečevice, Korušaca, Vučevice, Čvrljeva, Utor, Dugobaba i Kladnjica, u kome ih poziva da se odmah odreknu dužnosti glavara i pristupe NOP-u.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 457.

U Splitu, u blizini Ulice Brulli, karabinjeri pronašli jednu pušku, jedan bajonet i osam redenika municije zakopane u zemlju. Fašisti su uhapsili dva rodoljuba osumnjičena da to pripada njima.

Izvještaj karabinjera Split od 11. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 559, reg. br. 28/2-2.

U Splitu talijanski fašisti uhapsili Vlaicki Kristiana zbog ilegalnog držanja oružja.

Izveštaj 18. arm. korpusa od 11. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 4/2a-1.

12. kolovoz

Po naređenju štaba IV operativne zone NOV Hrvatske Solinska četa razrušila cestu kod Rupotina, a Mosorska četa između Zrnovnice i Gata. Time je privremeno bilo onemogućeno kretanje neprijateljskih motoriziranih kolona iz Splita prema oslobođenoj teritoriji u Bosni.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 460.

Iz Klisa jedanaest osoba napustilo svoje kuće i priključili se partizanima.

Izveštaj 18. arm. korpusa od 12. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 5/2a-3.

U Splitu, u dvjema ulicama, pripadnici narodnooslobodilačkog pokreta nacrtali ambleme srpa i čekića.

Izveštaj 18. arm. korpusa od 18. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 610, reg. br. 7/2a-6.

13. kolovoz

Iz Klis-Kose upućeni u Livno instrumenti glazbe »Seljačke sloge«, čiji su se članovi već nalazili u partizanskim jedinicama. Formirana glazba je trebala da uđe u sastav Prve dalmatinske brigade koju je uskoro trebalo formirati.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 467.

14. kolovoz

Sa Šolte se prebacila u Drvenik, a zatim u Vinišće, prva grupa od osam partizana, koju je predvodio Ružo Meštrović, član Mjesnog komiteta KPH Šolte.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 467.

15. kolovoz

U Split stigao iz Zadra guverner Dalmacije Giuseppe Bastianini kojeg su, uz posebne mjere osiguranja, dočekali predstavnici vlasti s prefektom Paolom Zerbinom na čelu.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 167. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

Talijanske vlasti u Splitu svim listonošama-poštariima dali iste uniforme kakve nose poštari u Italiji, a službena odijela koja su imali iz vremena stare Jugoslavije morali su predati.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 167. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

U Splitu izišao prvi broj okupatorskog lista »Spalato Rurale«, namijenjen selu i seljacima. Tim povodom prefekt Zerbino, federal Cappi i biskup Bonefačić poslali su čestitke, koje su u listu objavljene.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 476.

16. kolovoz

U Splitu, u blizini jednog talijanskog magazina pripadnici NOP-a postavili bombu, ali su je Talijani pronašli i spriječili diverziju.

Izveštaj 18. armijskog korpusa od 18. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 11/2a-1.

Guverner Dalmacije Giuseppe Bastianini, u pratnji prefekta Paola Zerbina i ostalih fašističkih funkcionera, posjetio koloniju fašističke omladine GIL »Bruno Mussolini« u Splitu, a poslije podne je obišao Trogir.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 167
Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

17. kolovoz

Prefekt Splita Paolo Zerbino izdao naredbu kojom se bez specijalnog ovlaštenja poslije 22 sata zabranjuje vožnja privatnim i javnim automobilima u provinciji Split.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 168.
Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

18. kolovoz

Mosorska četa, sa stanovnicima Zrnovnice, porušila veliki kameni most kod Korešnice i na više mjesta razrušila cestu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 474.

U Žrnovnici partizani ubili podoficira financijske stanice NDH Marka Matoša, suradnika talijanskih fašista.

Izveštaj Prefekture Split od 20. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 39/2-1.

19. kolovoz

Mjesni komitet SKOJ-a za Split imao je 5 članova i 385 skojevaca, po grupama, a Rajonski komitet SKOJ-a Solina imao je 7 članova i 487 skojevaca. Veliki broj skojevaca je stupio u partizanske jedinice što se odrazilo na brojno stanje skojevske organizacije.

Izveštaj Oblasnog komiteta SKOJ-a za Dalmaciju od 19. VIII 1942. D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 489 i 490.

20. kolovoz

U Dugopolju mosorski partizani održali sastanak sa predstavnicima NOP-a na kome su raspravljali o daljem razvoju ustanka i pružanja pomoći partizanskim jedinicama.

Izveštaj 18. arm. korpusa od 30. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 23/2a-3.

Kod Prosika grupa partizana zaplijenila 143 grla sitne i krupne stoke, koju je jedan trgovac gonio na pazar u Kaštela.

Izveštaj 18. arm. korpusa od 24. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 17/2a-1.

Kolovoz d. p.

Otišlo u Livno, »kanalom« Split—Solun, na raspored Štabu IV operativne zone NOV Hrvatske 508 novih boraca.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 489.

21. kolovoz

U Podstranu talijanski fašisti upali jakim snagama, s namjerom da pokaže ljude i izvrše popravku ceste koju su ispod sela mosorski partizani porušili. Narod je ispred Talijana pobjegao i fašisti su morali sami opraviti cestu, ali su zato opljačkali i spalili kuću braće Dumičić, koji su se od početka ustanka nalazili u partizanima.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 479.

23. kolovoz

U svim crkvama Splitske biskupije, po nalogu biskupa Bonefačića, pročitano poziv komandanta talijanske okupacione vojske, upućen partizanima da se do 15. rujna vrate kućama. Dok je čitan poziv, u mnogim crkvama svijet je demonstrativno napuštao crkvu i na taj način pokazao da je poziv okupatora izlišan.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 479.

U Splitu, četničke vođe Ilija Birčanin Trifunović, Dobrosav Jevđević i novinar Šantić, primili preko pošte pismo u kome je sadržana smrtna presuda izrečena im 1. kolovoza kao izdajnicima i neprijateljima NOB-a.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 23. VIII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 16/2a-l.

24/25. kolovoz

Kod Kočinog brda, Mosečka partizanska četa i narod sela Konjsko, na više mjesta porušili cestu Klis—Muć.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 482.

25. kolovoz

Cestu Žrnovnica—Omiš i Split—Gata—Omiš oštetila Mosorska letuća četa. Zadnjih dana četa je u okolnim selima pristupila organiziranju NO-a i izvršila pripreme za formiranje novog partizanskog bataljona.

Zbornik VIII, tom V, knj. 7, dok. 16, str. 72.

Presudom Specijalnog fašističkog suda za Dalmaciju osuđen na 30 godina robije Ante Bonačić, koji je 6. srpnja pobjegao iz zatvora, a Frane Brate i Renato Torti iz Splita osuđeni su na po 12 godina robije.

Izvještaj Prefektore Split od 21. VI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 560, reg. br. 23/5-1; D. Gizdić: »Dalmacija

27. kolovoz

U Splitu je na svim javnim mjestima istaknut poziv komandanta 18. armijskog korpusa generala Umberta Spiga upućen partizanima da se vrate svojim kućama. Međutim i ovaj pokušaj okupatora ostao je bez uspjeha.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 171, Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

»II popolo di Spalato« donio članak u kome se kaže: »Da bi se izbjegle neizvjesnosti do kojih često dolazi prigodom dizanja i spuštanja zastave, podsjeća se da se svi oni koji se zateknu na obalama: Re Imperatore, (sada obala Bratstva i jedinstva), Italo Balbo, Veneto, Diocleziano i Hitler (sada Titova obala), na tri znaka trube, moraju zauzeti stav mirno i okrenuti se čelom prema gatu »Veneto« i vozila koja tuda prolaze moraju se zaustaviti do znaka trubom da se ide dalje«. Građani Splita su redovito izbjegavali prolaz kroz ovaj dio grada kako ne bi prisustvovali ovoj fašističkoj ceremoniji.

»II popolo di Spalato« od 17. Vili 1942. Biblioteka VII; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 170, Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

28. kolovoz

Talijanske okupacione vlasti u Splitu naredile svim oficirima i podoficirima koji su svoje porodice doveli u Split da ih najdalje do 15. rujna tekuće godine povrate u Italiju.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 172.

29. kolovoz

Prefekt Splita dr Paolo Zerbino poslao Ministarstvu unutrašnjih poslova u Rim izvještaj o aktivnosti ustanika u Splitu i okolici i mjerama poduzetim od strane vojnih i policijskih vlasti da uguše ustanak. U izvještaju se, pored ostalog, kaže: »Omladina obalskih centara, zatrovana propagandom na nacionalnim osjećajima, djeluje u gradskim centrima, nanoseći štetu, prikuplja priloge za fond crvene pomoći i vrši terorističke atentate. Iako su policijski organi zadali teške udarce ovoj organizaciji, ne uspijevaju da je unište: ona je kao mnoštvo pećurki, u kome takođe i omladinke, čak iz boljih porodica, učestvuju u pokretu i svrstavaju se među ustanike«.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 3/4a.

30. kolovoz

Odbor narodne pomoći u Splitu podijelio je 33.750 lira na 76 obitelji partizanskih boraca i žrtava fašističkog terora.

Arhiv IHRPD, k. 27.

31. kolovoz

Iz Splita, zaprežnim kolima prebačeno u Solin 2 puškomitraljeza, 15 pušaka i 10.000 metaka. Oružje je sa prvom grupom novih boraca upućeno štabu IV operativne zone Hrvatske u Livno.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 499.

U Dugopolju, Mosorska partizanska četa uhvatila šest osoba koje su surađivale s neprijateljem i odvela ih radi saslušanja u Mosor. Kod željezničke stanice Dugopolje zaustavili su Juru Rogošića, koji je u Sinj vozio kola slame za neprijateljsku vojsku i vratili ga kući.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 123, str. 427.

Kolovoz

Okružni komitet KPH za srednju Dalmaciju (Split) izvijestio Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju o političkoj i vojnoj situaciji u okružju. U izvještaju se, pored ostalog, kaže da je u proteklom mjesecu splitsko okružje dalo preko 300 novih boraca i da je mobilizacija boraca najmasovnija u Splitu, Solinskom bazenu i Kaštelima. Materijalna pomoć naroda NOP-u je velika. Samo iz Splita upućeno je IV operativnoj zoni NOV Hrvatske preko 1.400.000 kuna, a u fondu ima sakupljeno preko 350.000 lira.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 514.

RUJAN 1942.

1. rujan

Okružni komitet KPH srednje Dalmacije, u dogovoru sa rukovodstvom NOP-a Splita, donio odluku da se, pored »kanala« Split—Solun, otvori novi »kanal« Split—Žrnovnica, kojim bi se prebacivali novodošli borci iz Splita, preko Mosora, u Livno na raspored Štabu IV operativne zone NOV Hrvatske.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 501.

četničko rukovodstvo u Splitu izdalo letak i 6. rujna ga preko pošte dostavilo svim pristašama bivše JRZ i imućnijim osobama. U letku se, pored ostalog, kaže: da će komunisti ako pobjede pobiti sve jugoslavenske nacionaliste u Splitu i Dalmaciji i pozivaju nacionaliste da se otrgnu od utjecaja komunista a da nastave suradnju s četnicima i Talijanima, jer je to jedini pravedan i trezven put.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 175. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

2. rujan

U Splitu, iz bolnice na Firulama, iako budno čuvan od talijanskih fašista, pobjegao skočivši kroz prozor, Ante Jurjević-Baja. Njega su 7/8. veljače, kao sekretara Mjesnog komiteta KPH Split, uhapsili fašisti, zajedno sa članom Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Ivanom Lučić Lavčevićem. Poslije desetak dana oporavka u Splitu, gdje je ilegalno živio, 18. rujna se prebacio na slobodnu teritoriju i preko Moseća u Livno, gdje se nalazio Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 550.

Iz Splita otputovali u Sinj dva talijanska generala i jedan njemački pukovnik, s ciljem da na licu mjesta pomognu utvrđivanje grada i njegovu obranu, očekujući skori napad proleterskih jedinica na Sinj.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 508.

3. rujan

Prugu Split—Sinj, kod Dugopolja porušili mosorski partizani i napali talijansku posadu kod Klis-Kose. Gubici neprijatelja nisu utvrđeni.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 511.

4. rujan

Okružni komitet KPH za srednju Dalmaciju (Split) primio od Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju pismo, u kome ga obavještava o odluci Vrhovnog štaba NOV i POJ za formiranje Prve dalmatinske udarne brigade, a u koju će ući Prvi i Drugi bataljon Srednjodalmatinskog partizanskog odreda. U pismu je naloženo da Okružni komitet srednje Dalmacije (Splita)

izvrši masovnu mobilizaciju boraca i da, za tri tjedna, pošalje 400 do 500 novih boraca koji će ući u Drugu dalmatinsku brigadu, čije je formiranje planirano.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 511.

Iz Zrnovnice talijanski okupatori, iz straha, povukli posadu u Split zbog uspješnih akcija mosorskih partizana u kolovozu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 517.

5. rujan

U splitsku luku uplovila dva transportna broda sa talijanskim vojnicima, radi učešća u predstojećoj akciji neprijatelja protiv partizana u srednjoj Dalmaciji i oslobođenom Livnu.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 17. str. 73.

Rujan p.

U Splitu je bilo 42 člana Partije, 44 kandidata i 200 simpatizera, u Solinu 32 člana Partije, 31 kandidat i 69 simpatizera, u Kaštelima 17 članova, 13 kandidata i 20 simpatizera, na Šolti 22 člana Partije, a u Dugopolju 14 članova, 21 kandidat i 146 simpatizera.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 516.

Na Moseću, od 120 boraca, formirana Mosečka partizanska četa. Za komandira je postavljen Duje Bašić, a za političkog komesara Ante Beretin. Četa je djelovala na području između planine Svilaje i mora.

Arhiv VII, arhiva NOR-a, k. 1602 — A, reg. br. 1/5, 4/5 i 5/5; Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 45, str. 179.

Rujan p.

U Splitu talijanski okupator poduzeo nove mjere na talijanizaciji grada. Odstranio je sve hrvatske natpise i spomenike, a preostalim ulicama dao nova imena s talijanskim nazivima. Zabranio je upotrebu hrvatsko-srpskog jezika i naredio da se isključivo govori talijanski.

Izveštaj Vrhovnog oružanog zapovjedništva NDH od 11. IX 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 63, reg. br. 21/5-1.

6/7. rujan

Cestu kod sela Konjsko porušili partizani na više mjesta.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 123, str. 427.

7. rujan

Između Klisa i željezničke stanice Dugopolje partizani Mosečke čete kamenjem blokirali prugu. Kad je, oko 21,30 sati, naišao vlak iz Klisa, na njega su partizani otvorili vatru. Čuvši pucjavu, devetorica talijanskih vojnika iz pratnje vlaka izišli su i sklonili se u žbunje. Partizani su slobodno ušli u vlak i odnijeli raznu vojnu opremu, sanduk municije i 2 telefona. U međuvremenu vlak je krenuo unazad i na 300 metara pred Klisom prevr-

nuo se. Na izvještaju o ovom događaju koji je Grupa karabinjera u Splitu dostavila vojnom kabinetu guvernera Bastianinija rukom je napisano: »Kakva dobra pratnja. Odlikovati ih sve ordenom kukavica«.

Izvještaj karabinjera Split od 12. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 565, reg. br. 2/4-1; Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 45, str. 179.

U splitsku luku uplovio brod talijanskog Crvenog križa radi prevoženja na liječenje u Italiju ranjenih talijanskih vojnika.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 175, 176. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

8. rujan

U Dugopolju talijanski fašisti uhapsili oko 400 ljudi i zapalili 9 kuća. Poslije saslušanja u zatvor su odvedena 24 simpatizera NOP-a, dok su ostali pušteni. Na putu za Klis, kod Kočinog brda, ubili su Božu Caktaša i Božu Vukasovića.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 526. i 527.

U Kaštel Lukšiću karabinjeri uhapsili i predali Specijalnom sudu za Dalmaciju Ivu Britvića i Antu Tadina, optužene da su prebacili jedan mitraljez iz Kaštel Kambelovca u šumu.

Izvještaj Obavještajnog odjeljenja 18. korpusa. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 1/3a-1. Izvještaj Prefektуре Split od 9. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 31/1-1.

9. rujan

Kod Omiša partizani minom srušili električni dalekovod kojim se Split snabdijevao električnom energijom. Grad je pet dana ostao bez struje.

Izvještaj Prefektуре Split od 10. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 13/10-1.

Kod Klisa grupa partizana teško ranila istaknutog ustašu Petra Valentu rodom iz Klisa.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 123, str. 428.

Talijanske okupacione vlasti u Splitu naredile da se struja koja se dobija iz Solina može koristiti samo za osvjetljenje, a ne i za kuhanje i u industrijske svrhe» Svi prekršioći će biti strogo kažnjeni. Poslije toga su namještenci električnog poduzeća kontrolirali upotrebu struje po kućama i gdje su nailazili da se koristi u druge svrhe oduzimali su osigurače. Kada je namještenik električnog poduzeća Bruno Krstulović to uradio u stanu kvestora Scaminacia talijanska policija ga odmah uhapsila i odvela u zatvor.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 178. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

12. rujan

U Blacima, poslije teške bolesti i iscrpljenosti, umro poznati partijski rukovodilac iz Solina Kajo Barišić-Rudin. Pored naroda Blaca, pogrebu je prisustovala i Solinska leteća četa.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 538.

13. rujan

Kod Rupotina Solinska partizanska četa, uz pomoć naroda, dinamitom porušila dva mosta, čuvši jaku eksploziju, Talijani su iz svih oružja otvorili vatru po partizanskim položajima, ali bez rezultata.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 539.

Mosečka partizanska četa, uz pomoć naroda okolnih sela na više mjesta porušila cestu Prgomet—Lečevica, na Malačkoj cesti Kaštela—Lečevica i cestu prema Drnišu kod Visoke.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 539.

Kod Postinja, u Mućkom polju, Mosečka partizanska četa u zasjedi sačekala žandare i domobrane koji su krenuli u akciju protiv partizana. Zarobila je 1 žandara i 33 domobrana, a 2 ubila. Zaplijenjeno je 30 pušaka, 1 puškomitraljez i oko 3.500 metaka.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 45, str. 179.

Na cesti Split—Sinj Dugopoljska udarna grupa zaplijenila 168 grla krupne i sitne stoke, upućene iz Sinja Talijanima u Split. Stoka je upućena za prehranu partizana u Mosoru. Tada je zaplijenjen i rentgen aparat s dinamo-motorom, koji je iz Splita bio upućen u Sinj. Aparat je preko Kotlenica upućen za potrebe partizanske bolnice u Livno.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 181, Arhiv IHRPD, Drago Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 539.

14. rujan

Iz Blaca upućena u Livno na raspored štabu IV operativne zone NOV Hrvatske grupa od 65 novih boraca iz Splita i okolice. S njima je upućen karavan od 15 konja sa različitim materijalom, najviše novinskog papira i štamparskog materijala, za potrebe Vrhovnog štaba NOVJ i štaba zone.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 540.

U Solin-Rupotinu stigli talijanski vojnici s četiri tenka i dvojica blindirana kola i umjesto kamenog mosta kojeg su partizani porušili, postavili drveni. Tom prilikom zapalili su nekoliko kuća i uhapsili više rodoljuba koje su odveli u Solin. Kad su se Talijani povukli, iste večeri partizani su most zapalili i ponovo prekinuli promet na cesti Split—Sinj.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 540.

Toga dana i 6. rujna, iz Kaštel Gomilice u partizane otišlo 8 mladića.

Izveštaj Prefektura Split od 17. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 39/1-1.

15. rujan

Na Muć-Postinje napali Talijani, ustaše i domobrani iz Sinja. Akcija je započela paljenjem kuća partizanskih porodica. Ubrzo je stigla Mosećka partizanska četa i natjerala neprijatelja da se povuče u Sinj. Pri povlačenju neprijatelj je zapalio Općinsku zgradu, gdje je bila smještena žandarmerijska stanica iz koje su žandari pobjegli u Sinj. Partizani Moseća su ponovo oslobodili Muć, čime je stvorena velika slobodna teritorija od Kozjaka do Svilaje, popularno nazvana »Mućka republika«.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 542.

Kod Rupotine talijanski vojnici otpočeli su izgradnjom bunkera i baraka za smještaj vojnika i obezbjeđenje saobraćajnica Split—Sinj. Montirali su drveni most, uspostavili posadu od 250 vojnika i time onemogućili prebacivanje novih boraca i materijala iz Rupotine u Blace.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 541.

Rujan s.

Po odluci Štaba IV operativne zone NOV Hrvatske formiran je Mosećki partizanski bataljon, sastava tri čete sa 264 boraca. Od naoružanja je imao 217 pušaka i 7 puškomitraljeza. Za komandanta je postavljen Duje Bašić, a za političkog komesara Ante Beretin. Formiranje bataljona je imalo ogroman vojni i politički značaj za mućko-lećevačko područje koje je skoro bilo oslobođeno od neprijatelja.

Arhiv VII, arhiva NOB-a, k. 1602-a, reg. br 16/5 i 23/5;
D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 558.

16. rujan

Općinski narodnooslobodilački odbor Lećevice izdao letak i rasturio ga po svim selima općine. U letku se poziva narod da se zbije oko svojih NOO-a kao organa nove narodne vlasti i da stupa u redove NOB-a.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 543.

17. rujan

U Blacima održan sastanak Okružnog komiteta KPH srednje Dalmacije (Splita) na kome je raspravljano o vojno-političkoj situaciji u okrugu i predstojećem savjetovanju koje se trebalo održati na Moseću.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 550.

18. rujan

Neprijateljsko uporište Muć zauzeli dijelovi Mosećkog bataljona. Zaplijenjeno je nešto oružja i municije, 3 motocikla i veća količina pšenice.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 65, str. 244.

19. rujan

U splitskom brodogradilištu karabinjeri uhapsili dvojicu radnika zbog vršenja antifašističke propagande i širenja vijesti o skorom dolasku partizana u Split.

Izveštaj 18. armijskog korpusa od 20. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 11/3a-2.

Žandarmerijska stanica iz Lećevice premjestila se u Unešić, bojeći se partizanskog napada na to mjesto.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 20. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 11/3a-1.

19/20. rujan

U visini Kočina brda, kod Klisa, grupa partizana na više mjesta porušila cestu Split—Sinj i onesposobila je za promet.

Zbornik VII, tom V, knj. 32, str. 460.

20. rujan

U Postinjskim stajama na Moseću održano Partijsko savjetovanje Srednjodalmatinskog okružja, kome su prisustvovali delegati iz srednje Dalmacije, nekoliko predstavnika Okružnog komiteta sjeverne Dalmacije i Okružnog komiteta za otoke, kao i organizacioni sekretar Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju. Podnijeti su referati: o vojno-političkoj situaciji u okružju, o razvoju NOP-a u Splitu i kotarevima i o organizaciji i razvoju NOO-a.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 553 i 554.

Na cesti Split—Sinj kod Ropotina partizani zapalili drveni most. Brzom intervencijom Talijana požar je ugašen, ali je zbog oštećenja mosta promet obustavljen.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 21. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 12/3a-2.

Prefektura Split obavijestila guvernera Dalmacije da je u Splitu uhapšena Katica Mardešić udata Bandalović rodom iz Komiže, sa stanom u ulici Sv. Frane broj 2, zbog pripadnosti organizaciji »Crvene pomoći« koja je prikupljala hranu i novac za partizanske porodice i porodice zatvorenih rodoljuba. Prilikom pretresa njenog stana pronađeni su novac i paketi sa namirnicama. Sa njom je uhapšeno još 18 žena koje su pripadale toj organizaciji. I pored dokaznog materijala one su sve na saslušanjima i pred sudom poricale. Katica i neke druge žene su osuđene na kaznu smrti koja je kasnije zamijenjena zatvorom.

Izvještaj Prefektore Split od 20. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 10/6-3.

Kraljevska kvestura u Splitu dostavila kvestorima Rijeke, Pule, Kotora, Ljubljane, Gorice i Trsta spisak sa imenima 200 lica nastanjenih u Splitu i okolici a koja su se udaljila od svojih kuća i za koje pretpostavlja da su se pridružila partizanima. Traži da povećaju budnost kako bi se isti uhvatili i sproveli Kvesturi Split.

Izvještaj Kvesture Split od 20. IX 1942. Arhiv VII, mikroteka, SUP Split, film 1/429441.

Rujan d. p.

Poslije ponovnog oslobođenja Muća, 15. rujna, stvorena je veća slobodna teritorija, oko Moseća i Svilaje, na kojoj su Partija i narodnooslobodi-

lački odbori vršili dobrovoljnu mobilizaciju za NOV. Iz sela Donjeg Muća, Milešine, Ogorja, Ploča, Postinja i Radunića stupilo je u Mosečki partizanski bataljon 150 novih boraca.

D. Plenča: »Partizanski odredi naroda Dalmacije 1941—1942«, str. 391. Beograd, 1960.

21. rujan

U Vrbi, kod Muća, poslije drugog dana Partijskog savjetovanja održan veliki manifestacioni zbor koji je organiziralo rukovodstvo NOP-a. Zboru je prisustvovalo više od 2.000 ljudi. O ciljevima NOB-a govorili su predstavnici Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju i Okružnog komiteta, kao i rukovodioci partizanskih jedinica. Tada je 8 omladinaca dobrovoljno stupilo u redove Mosečkih partizana.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 554.

Između Splita i Omiša, Mosorski partizani oborili 24 telefonska stupa, a cestu porušili na pet mjesta. Akcija je izazvala zaprepaštenje kod talijanskih okupatora koji su tek poslije nekoliko dana uspjeli uspostaviti promet na ovoj relaciji.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 21. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 12/3a-l.

22/23. rujan

Između Klisa i Solina, kod Bijelog Brijega, grupa partizana posjekla 42 telefonsko-telegrafsku stupa.

Zbornik VII, tom V, knj. 32, str. 462.

23. rujan

U Kaštel Starom karabinjeri uhapsili 15 rodoljuba optužujući ih da su pristalice narodnooslobodilačkog pokreta i da pomažu partizane.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 23. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 14/3a.

U Majdanu, kod Solina, pripadnici NOP-a iz pištolja u stanu ubili Ivana Ranijeka bivšeg finansa stare Jugoslavije.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 29. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 20/3-1; Telegram prefekta Zerbina od 30. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 21/4a; Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 113, str. 380.

Talijanske okupacione vlasti u Splitu naredile židovskim porodicama prebjeglim sa teritorija NDH u Split da kroz 24 sata napuste grad, inače će biti silom odstranjeni.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 185. Arhiv IHRPD, Inv. br. 57.

25. rujan

Iz Klisa stigli u Dugopolje talijanski vojnici i žandari NDH i u zaseoku Vukušići zapalili više kuća. Grupa terenskih političkih radnika iz Dugopolja napala neprijatelja i prinudila da u paničnom bijegu napusti selo i onemogućiti ga da u potpunosti izvrši planirani zadatak.

Zbornik VII, tom V, knj. 32, str. 463; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 565.

Kod Dugopolja grupa partizana zaustavila autobus koji je saobraćao na liniji Split—Sinj. Iz autobusa su izdvojili dva talijanska trgovca stokom i povelili ih sa sobom. Autobus sa ostalim putnicima je produžio za Sinj.

Izvještaj 18. arm. korpusa od 26. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 17/3a-l.

25/26. rujan

Željezničku prugu Split—Sinj kod Kočina brda, grupa partizana porušila na više mjesta i onemogućila promet više dana.

Zbornik VII, tom V, knj. 32, str. 462.

27. rujan

U Kaštel Lukšiću karabinjeri uhapsili 21 rodoljuba zbog suradnje sa narodnooslobodilačkim pokretom i njihove aktivnosti protiv okupatora.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 28. IX 1942, Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 3a-l.

U Zrnovnicu se spustila grupa od oko 300 partizana i okupljenom narodu naredila da ne snabdijevaju životnim namirnicama Talijane na pijaci u Splitu. Saopćili su im da će uskoro biti onesposobljena električna centrala Kraljevac.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 2. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 2/4a-2 i reg. br. 3/4a-l.

U Srinjinama Mosorski partizani sa partijskim rukovodstvima i organima narodne vlasti organizirali javni zbor kome je prisustovalo oko 400 osoba. O razvoju i ciljevima NOB-a govorili su rukovodioci NOP-a, a zatim je održano narodno veselje. Pri kraju zbora naišli su talijanski avioni koji su bacili nekoliko bombi i mitraljirali selo, ali žrtava nije bilo.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 41, str. 184; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 565 i 566.

28. rujan

Kod Svinišća Mosorski partizani minirali tri stupa električnog dalekoviđa Split—Kraljevac i razbili 17 izolatora. Sa radom su prestala sva industrijska poduzeća u Omišu, Splitu i Kaštelima, čime je prouzrokovana velika materijalna šteta. Sva naselja oko Splita ostala su bez osvjjetljenja, a centrala iz Majdana davala je povremeno struju za osvjjetljenje Splita.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 113, str. 382; Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 41, str. 184 i dok. 117, str. 415; Izvještaj 18. armijskog korpusa od 29. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 20/3-3; Izvještaj Prefektore Split od 30. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 16/1-1.

Pod zaštitom mosorskih partizana, više od 140 seljaka iz okolnih sela, na više mjesta, porušili cestu između Kučina i Zrnovnice.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 569.

U Kaštel Kambelovcu karabinjeri uhapsili 23 rodoljuba osumnjičena da predstavljaju partizansko rukovodstvo u mjestu i radi širenja komunističke propagande.

Izvještaj Prefektуре Split od 1. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 17/10-1; Izvještaj 18. armijskog korpusa od 3. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 3/4a-1.

Na grobove strijeljanih rodoljuba na mjesnom groblju u Dugopolju suradnici NOP-a postavili crvenu zastavu i letak u kome se vrijeđa Hitler, Mussolini i Pavelić.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 28. IX 1942. Arhiv VII, Arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 19/3a-2.

U Splitu talijanski fašisti uhapsili bračni par Điolamo i Karlota Zadek (Nijemce) pod sumnjom da su vršili obavještajnu djelatnost na štetu Talijana.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 113, str. 380; Izvještaj 18. armijskog korpusa od 29. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 20/3-1.

29. rujan

Kod sela Mravince mosorski partizanski vod zaustavio autobus koji je saobraćao na liniji Split—Zrnovnica. Pošto su putnici napustili autobus, partizani su ga zapalili. Zarobljen je i talijanski finans Mannucci Mario.

Izvještaj karabinjera Split od 30. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 6/4-1; Izvještaj 18. armijskog korpusa od 30. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 21/3a-2; Izvještaj prefekta Zerbina od 30. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 21/4a-4; Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 115, str. 387, i knj. 8, dok. 41, str. 185.

29/30. rujan

Između Kaštel Starog i Labina dijelovi Mosečkog bataljona kamenjem blokirali željezničku prugu na koju je naišla terezina sa 6 talijanskih vojnika koji su išli u izvidanje. Pošto je terezina iskočila iz šina, partizani su napali vojnike i ubili dva, a ranili tri. Jedinica crnih košulja, upućena u pomoć iz Kaštel Starog, bila je prisiljena da se vrati u garnizon.

Telegram prefekta Zerbina od 30. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 21/4a-5; k. 569, reg. br. 16/1; Izvještaj 18. armijskog korpusa od 30. IX 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 21/3a-1; Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. 115, str. 386.

30. rujan

Iz Splita, uz pratnju velikog broja talijanskih vojnika, talijanskim kamionima prebačen je u Omiš odred od 150 četnika koji su stigli iz Knina. Zajednička akcija četnika i Talijana usmjerena je na vršenje terora u selima ispod Mosora.

Izvještaj Velike župe Cetina od 20. XII 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 230, reg. br. 1/5-4.

U Dugopolju mosorski partizani zajedno sa članovima Partije i organa narodne vlasti organizirali javni zbor kome je prisustvovalo oko 400 ljudi. Održano je i narodno veselje koje je trajalo do kasno uvečer.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 41, str. 185.

Grupa partizana sa Mosora zajedno sa stanovništvom porušila na više mjesta cestu kod Srinjina i Tugara.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 573.

Talijanski avioni iz Zemunika vršili izviđanje i mitraljiranje Moseća, Sutine i Vrbe, kojom prilikom je poginuo jedan seljak i dvije seljanke.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 573.

Odbor narodne pomoći u Splitu podijelio je 38.450 lira na 85 porodica partizanskih boraca i žrtava fašističkog terora.

Arhiv IHRPD, k. 27.

i

I

1

LISTOPAD 1942.

1. listopada

Prefekt Splita Zerbino izvijestio Guvernerat u Zadru da se na Kozjaku, Vučevici i Lečevici nalazi oko 3.000 dobro naoružanih partizana, podijeljenih u skupine od oko 200 ljudi. Na tom terenu se tada nalazio samo Mosečki partizanski bataljon.

Telegram prefekta Splita od 1. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 21/4a-9.

U Klisu komandant talijanske posade predao zapovjedniku ustaške stanice Proglas upućen pučanstvu Dugopolja, u kome se zahtijeva da se svi partizani vrate svojim kućama, jer će u protivnom Dugopolje biti uništeno.

Izveštaj Velike župe Cetina, Arhiv VII, arhiva NDH, k. 320, reg. br. 10/2.

Na ustašku miliciju u Zelovu izvršio napad Mosečki partizanski bataljon. Poslije kraće borbe zarobio je 10 milicionara i zaplijenio 30 pušaka i veću količinu municije. Na strani partizana poginuo je mitraljezac Nikola Šiminić.

Izjava Gilić Cvite od 18. III 1951. Arhiv VII, Arhiva NOB-a, k. 2007, reg. br. 2/6; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 573.

U Kaštel Sućurcu, zbog suradnje s talijanskim okupatorima, grupa partizana odrezala kosu Jeli Grubišić, dok su sestre Markov uspjele pobjeći. Ovim činom NOP je želio da pred narodom žigoše suradnike neprijatelja.

Telegram Prefektore Splita od 3. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 21/4a-12.

U Splitu, na Piazza Littorio, uz prisustvo prefekta Paola Zerbina, generala Umberta Spiga i drugih fašističkih funkcionara, obavljena svečana smotra fašista. Tom prilikom izvršeno je regrutiranje mladih fašista uz polaganje zakletve.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 192. IHRPD, inv. br. 57.

1/2. listopada

Između željezničke stanice Kaštel Kambelovac i Kaštel Lukšić dijelovi Mosečkog partizanskog bataljona porušili prugu u dužini od 50 metara. Na porušenu prugu naletio je vlak iz Splita koji je prevozio talijansku vojsku u Knin. Usljed iskliznuća povrijeđen je veći broj talijanskih vojnika a lokomotiva i nekoliko vagona su oštećeni. Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 2 strojnice, 1 pištolj, 14 bombi i nešto municije i vojne opreme.

Izveštaj 18. armijskog korpusa od 2. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, 1535, reg. br. 2/4a-1; Izveštaj prefekta Splita Zerbina od 4. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 21/4a-10; Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 31, str. 145. i dok. 104, str. 396.

28/29. listopada

Iz Splita se prebacilo u Klis oko 150 četnika, uz pratnju skvadrista iz 89. bataljona crnih košulja. Četnici su u Klisu pjevali velikosrpske pjesme, pijančili i prijetili narodu. Poslije kraćeg zadržavanja krenuli su s talijanskim fašistima u Dugopolje, gdje su otpočeli sa zvjerstvima. Narod se skrivao bježeći u Mosor i okolna brda. U toku dana fašisti i četnici zaklali su 31 osobu i zapalili oko 650 kuća.

Izvještaj Prefekture Split od 5. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 14/1-1; Izvještaj Velike župe Cetina, Arhiv VII, arhiva NDH, k. 320, reg. br. 10/2-231 i 230, reg. br. 1/5-4; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 575.

U selu Gatima Mosorski partizanski vod sa Solinskom i Dugopoljskom letećom desetinom napao četnike dok su palili kuće i klali narod. U paničnom bijegu četnici su napustili Gata i sa Talijanima pobjegli u Omiš. U Žrnovnici se i dalje zadržalo oko 200 talijanskih vojnika.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 41, str. 185.

Kod Solina, od mine koju su postavili partizani, izbačen iz šina vlak koji je u 6 sati krenuo iz Splita za Sinj.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 104, str. 396, 397.

U Splitu, nezadovoljni uvjetima rada i života, pobunili se talijanski radnici dovedeni iz Italije, a koji su iz Vojne pomorske komande Dalmacije bili dodijeljeni na rad građevinskom poduzeću Ing. Alfreda Getta. Talijanska policija i karabinjeri uhapsili su 18 radnika, koji su nakon saslušanja bili pušteni, jer je utvrđeno da su posao obustavili zbog slabe ishrane u menzi poduzeća.

Izvještaj Prefekture Split od 4. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. br. 12/4-1.

Talijanski fašisti internirali u Italiju ing. Roju, direktora i Vučkovića, nadzornika splitskog brodogradilišta sa oko 40 splitskih rodoljuba koje su prije nekoliko dana uhapsili.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 196. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

3. listopada

Pod vodstvom Mane Rokvića, u pratnji talijanskih fašista, četnici izvršili pokolj i popalili sela Kotlenice, Dolac i Srijane. U Kotlenicama su zaklali 27 osoba i zapalili 248 kuća, u Srijanima su ubili 17 ljudi, među kojima i seoskog župnika don Franu Babića, dok su u Docu zaklali 5 osoba.

Izvještaj Velike župe Cetina od 5. X 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 228, reg. br. 45/7-1; Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 117, str. 414; Izvještaj oružničke postaje Klis od 17. X 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 138, reg. br. 21/2; D. Gizdić »Dalmacija 1942«, str. 575.

4. listopad

Po izvršenom pokolju u Docu, Kotlenicama i Srijanima, vratili se u Dugopolje četnici i talijanski fašisti. Prema nepotpunim podacima iz Dugopolja su odnijeli oko 300 ovaca, 80 goveda i veću količinu žita i ostalih dobara. Sa opljačkanom stokom i hranom vratili su se preko Klisa u Split.

Izveštaj Velike župe Cetina od 12. X. 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 244, reg. br. 34/3-2; Izveštaj od 20. XII 1942. Arhiva NDH, k. 230, reg. br. 1/5-5.

Iz Žrnovnice, na poziv Kotarskog komiteta KPH Solina, krenulo na raspored Štabu IV operativne zone NOV Hrvatske 20 članova pleh muzike. U sastavu 2. dalmatinske brigade, a zatim 3. proleterske divizije 3. korpusa i na kraju rata u sastavu 2. armije, članovi ove muzike učestvovali su u mnogim borbama i prokrstarili mnoge krajeve naše zemlje.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 583.

Prefekt Paolo Zerbino izdao potčinjenim organima u Splitu naređenje za formiranje Centra za prikupljanje i obuku građana iz provincije Split u jedinice Antikomunističke milicije (MVAC) koje će djelovati protiv partizana u sastavu divizije »Zara«.

Izveštaj Prefekture Split od 24. X 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 313, reg. br. 4/2-1.

5. listopad

Kod Dugopolja grupa partizana napala talijansku posadu koja je obezbjeđivala željezničku prugu Split—Sinj. U kraćoj borbi teško je ranjen jedan talijanski vojnik.

Telegram prefekta Splita od 6. X i 9. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, reg. broj 21/4a-13 i 21/4a-17.

Po direktivi Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju izdvojen je mučko-lećevički kraj iz Kotara Solin i imenovan Sektorski komitet za Muć—Lećevicu. Sačinjavali su ga: Edo Santini, sekretar, i članovi Pavle Vranjican, Dobrila Kukoč, Petar Čolak i Vlasta Medanić. Komitet je bio direktno vezan za Okružni komitet KPH Split.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 590.

Listopad p.

Iz Splita upućeno u Imotski oko 1.000 talijanskih vojnika radi učešća u predstojećoj ofanzivi protiv partizana na Dinari i zauzimanja oslobođenog Livna.

Zbornik VII, tom, V, knj. 8, dok. 22, str. 110.

U Splitu pop Sergije Urukalo pozvao bivše jugoslavenske oficire da stupe u četničke jedinice. Od oko 800 oficira pozivu su se odazvala svega šestorica.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 22, str. 110.

28/29. listopada

U Gizdavcu održan sastanak Kotarskog komiteta KPH Solina, na kome se raspravljalo o političkoj situaciji u kotaru poslije pokolja naroda od strane četnika i talijanskih fašista. Utvrđeno je da je u kotaru Split spaljeno 1.100 kuća i ubijeno preko 100 ljudi. Također je konstatirano da u kotaru postoje 53 seoska i 3 općinska NO odbora.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 592, 593.

7. listopada

Na osnovu, dan ranije, postignutog sporazuma u Splitu između predstavnika NDH dr Nikole Rušinića i komandanta talijanske divizije »Bergamo« generala Piazonija u Omiš stigao naimenovani oficir za vezu iz divizije »Bergamo« pri Velikoj župi Cetina i vodio razgovore o stvaranju ustaške milicije. Zaključeno je da se formira milicija tipa »A« pokretna i tipa »B« za »zaštitu« sela. Talijani će miliciju tipa »A« snabdijevati oružjem, odjećom, obućom i hranom i istu će plaćati, dok će miliciju tipa »B« samo naoružati, a hranu i plaću bi primala jedino za vrijeme njenog učešća u akcijama protiv partizana.

Izvještaj Velike župe Cetina od 12. X 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 244, reg. br. 33/3; 34/3-2.

U Splitu talijanski fašisti zaveli posebne mjere osiguranja i kontrole, jer su obaviješteni da su se u grad ubacila tri partizana obučena u uniforme talijanskih oficira.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 7. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 6/4a-l.

8. listopada

U selo Blace, iz Splita i Klisa, upali talijanski vojnici i zapalili preko 60 kuća i uhapsili 9 ljudi koje su zatekli u selu. Opljačkali su više od 60 goveda, 12 konja, više desetina peradi i veću količinu živežnih namirnica.

Izvještaj Kotarske oblasti Omiš od 24. X 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 229, reg. br. 24/2.

9. listopada

Ispred crkve u Prugovu partizani sazvali zbor i okupljenom narodu ukazali na ciljeve narodnooslobodilačke borbe i pozvali ga da se pridruži borbi partizana protiv NDH, Italije i Njemačke.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 123. str. 428.

Na više mjesta u Splitu talijanska vojska počela sa izgradnjom bunkera.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 196. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

10. listopada

Na Mosoru održan sastanak Kotarskog komiteta KPH Omiša i komande Mosorske čete, kome je prisustvovao sekretar Okružnog komiteta KPH

Split. Diskutirano je o suradnji i koordinaciji rada između partijske organizacije Mosorske čete i Kotarskog komiteta i pružanju pomoći partijskoj organizaciji u selima.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 598.

10/11. listopada

U Lećevici Mosečki partizanski bataljon napao ustašku posadu. Poslije kraće borbe zauzeo je kasarnu i zarobio 22 žandara. Zaplijenjeno je 37 pušaka, 2 puškomitraljeza i veća količina vojne opreme. Partizani nisu imali gubitaka.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 150, str. 481; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 601.

11. listopada

U selu Ružić Mosečki bataljon napao žandarsko-ustašku posadu i zarobio 11 žandara i 20 ustaških milicionara. Akcija je izvedena u suradnji sa narednikom žandarmerijske stanice, koji se priključio partizanima.

S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-i«, str. 408; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 606.

Između Solina i Mravinaca pripadnici narodnooslobodilačkog pokreta oštetili telefonsko-telegrafsku liniju.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 15. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 14/4a-2.

U Splitu Mjesni komitet KPH rasturio letke kojima se poziva narod u borbu protiv okupatora i domaćih izdajica.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 11. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 10/40-1.

12. listopada

U Splitu agenti mjesne kvesture uhapsili 12 rodoljuba, osumnjičenih da su komunisti.

Izvještaj Komande 18. arm. korpusa od 13. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 12/4a-1; Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. 112, str. 785.

Kraljevska kvestura u Splitu dostavila kvestorima Rijeke, Pule, Kotora, Ljubljane, Gorice i Trsta drugi spisak sa imenima 200 lica (prvi spisak dostavila 20. rujna) nastanjenih u Splitu i okolici a koja su se udaljila od svojih kuća i za koje predpostavlja da su se pridružili partizanima. Traži da povećaju budnost kako bi se isti uhvatili i sproveli kvesturi Split.

Izvještaj Kvesture Split od 12. X 1942. Arhiv VII, mikro-teka, SUP Split, film 1/442-454.

13. listopada

U Muću formirana Komanda područja za Muć—Lećevicu. Za komandanta je postavljen Ivan Zekan, za zamjenika Ivo Purišić, a za pomoćnika Mirko Delić. Formirane su i sekcije: ekonomska, za mobilizaciju, obavje-

štajna i sekcija za radionice. Komandi područja bilo je potčinjeno svih osam partizanskih punktova na tom području.

Izvještaj Komande područja Muć-Lečevica od 26. X 1942. Arhiv VII, arhiva NOB, k. 1490-C, reg. br. 41/3; D. Gizdić: »Dalmacija 1942« str. 622; D. Plenča: »Partizanski odredi Dalmacije«, str. 395.

Kod Dugopolja, Mosorska leteća četa, Solinska desetina i Udarna grupa iz Dugopolja napali vlak sa vojnicima iz divizije »Bergamo«. Poginulo je oko 40 talijanskih vojnika, a zarobljena su 2 vojnika, 1 domobran, 1 finans i 1 željezničar. Zaplijenjeno je 42 puške, 1 puškomitraljez, 38 bombi, veća količina municije i vojne opreme. Uništena je lokomotiva i 4 vagona.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 45, str. 194; dok. 126, str. 439; dok. 150, str. 481; knj. 9, dok. 14, str. 53, 54; Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 561, dok. 21/4-23 i 24; k. 558, reg. br. 22/1a-1.

U Splitu agenti mjesne kvesture uhapsili 6 rodoljuba, osumnjičenih da su komunisti.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 15. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 14/4a-2.

14. listopada

U Splitu, nakon dva dana, završen sastanak komandanata Druge talijanske armije generala Roatte s generalima Santovitom i Spigom, komandantima Šestog i Osamnaestog armijskog korpusa. Raspravljano je o izvođenju operacija »Dinara«, »Beta« i »Alfa« protiv partizana u Bosni i Dalmaciji.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 130, str. 443.

15. listopada

Na splitskom groblju Lovrinac Talijani sahranili oko 30 vojnika poginulih prilikom napada partizana, 13. listopada, na vlak kod Dugopolja. Jedan broj uglavnom željezničara otpremljen je parobrodom za Trst kako **bi bili** pokopani u svojim rodnim mjestima.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 201. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

Talijanski vojnici iz Kaštel Starog krenuli u akciju protiv partizana na Kozjaku i Lečevici. Tom prilikom opljačkali su nekoliko sela, a pučanstvo zlostavljali.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 17. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 16/4a-4.

Listopad p. p.

Na Mosoru formirana Mosorska leteća partizanska četa, koja je brojala oko 50 boraca. Za komandira je imenovan Ljubo Dumičić, a za političkog komesara Jerko Marušić.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 45, str. 194, 195.

U Splitu, pored Gradskog narodnooslobodilačkog odbora, bilo je i 13 akcionih odbora organiziranih po strukama: namještenika, obrtnika, trgovaca, liječnika, apotekara itd. Akcioni odbori su se posebno isticali u prikupljanju materijalne pomoći za NOP.

Izveštaj Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju od 12. X 1942. D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 608.

U Splitu postojao Mjesni odbor i četiri rejonska odbora AFŽ-a. U gradu je bilo 230 aktivistkinja AFŽ-a, od toga 188 domaćica, 17 radnica i 28 intelektualki.

Izveštaj Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju od 12. X 1942. »Žene Hrvatske u NOB-i«, knjiga I, str. 149.

U Solinskom kotaru je postojao jedan općinski odbor i 14 seoskih odbora AFŽ-a, sa oko 200 aktivistkinja.

Izveštaj Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju od 12. X 1942. »Žene Hrvatske u NOB-i«, knj. I, str. 149.

U Splitu održana konferencija četničkih vođa Dalmacije, kojoj su prisustvovali pop Sergije Urukalo, Momčilo Đujić, Niko Novaković, Stevo Rađenović i dr. Raspravljano je o pokolju Srba u Hrvatskoj od strane ustaša i organizaciji četničkih jedinica u Dalmaciji.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. 34, str. 161.

15/16. listopada

U Splitu talijanska policija iz mjesne kvesture uhapsila 23 osobe.

Izveštaj Komande 18. armijskog korpusa od 17. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 16/40-1.

16. listopada

U Milešini, u prisustvu sekretara Okružnog komiteta KPH srednje Dalmacije (Splita), održan sastanak tek osnovanog Agitpropa i odlučeno da otpočne sa izlaženjem tjedni list »Naš glasnik«. Za odgovornog urednika imenovan je Eli Finci-Kostić.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 624.

17. listopada

Fašistička kvestura u Splitu izvjestila Guvernera Dalmacije u Zadru da se u sudskim zatvorima Splita nalazi 529 lica. Od toga: 157 na raspoloženju kvesture, 87 na raspoloženju karabinjera, 195 na raspoloženju Specijalnom sudu Dalmacije, 16 kod Ratnog suda u Šibeniku, 44 je predato vojnim vlastima i 30 okrivljenih ili već osuđenih za obične prestupe. U vremenu od 6. do 17. listopada upućena su u internaciju 104 rodoljuba.

Izveštaj Kvesture Split od 17. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 559, reg. br. 24/4-1.

19. listopada

Kod Dugopolja grupa partizana zaustavila autobus koji je saobraćao na liniji Sinj—Split. Zarobljen je jedan domobranski podoficir i dvojica putnika suradnika okupatora.

Izveštaj Komande 18. armijskog korpusa od 22. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 21/4a-3.

20. listopada

Talijanske vlasti u Splitu naredile da svi činovnici moraju pred posebnom komisijom položiti ispit iz talijanskog jezika. Oni koji ne polože ispit bit će otpušteni, a ostali koji se ne pojave pred komisijom smatrat će se da su se odrekli službe.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 205. Arhiv IHRPD, Split, inv. br. 57.

Iz spiska odvjetnika u Splitu izbrisani su dr Ivo Tartalja i dr Milišić, jer nisu polagali zakletvu pred okupatorom kad i ostali odvjetnici. Prvi se u to vrijeme nalazio zatočen na Liparskim otocima, a drugi zatvoren u Divuljama.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 205. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

21. listopada

U Split se vratila tri talijanska željezničara i 1 finans NDH, koje su 13. listopada, prilikom napada na vlak kod Dugopolja, bili zarobili partizani. Talijanima su izjavili da se u Muću nalaze stotine partizana.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 21. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 20/4a-l.

Fašistička kvestura u Splitu izvjestila Prefekturu da se šef štamparije lista »II popolo di Spalato« Herman Bulat i Ana Kvesić zaposleni u toj štampariji bave antitalijanskom djelatnošću i da nemaju ni moralnih ni političkih kvaliteta za dalji rad u štampariji jednog talijanskog lista.

Izvještaj Kvesture Split od 21. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 18/1.

21/22. listopada

Ustašku miliciju u Zelovu ponovo napao Mosečki partizanski bataljon. Zarobljeno je 46 milicionara, od kojih su 23 odmah pušteni kućama, jer su bili silom mobilizirani, dok su ostali odvedeni na saslušanje u Muć. Zaplijenjeno je oko 50 pušaka i manja količina municije.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 119, str. 390; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 629.

22. listopada

U Solinu, oko 18 sati, naišao na minu koju su postavili partizani, vlak koji je saobraćao na liniji Sinj—Split. Uslijed uništenja dva metra pruge, vlak je izbačen iz šina.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 23. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 22/4a-l.

U selu Kurtovići partizani napali talijansku patrolu, ali uslijed brzog pojačanja upućenog iz Klisa i Dicma partizani su se povukli. Talijani su imali jednog teško ranjenog vojnika.

Izvještaj Kvesture Split od 23. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 6/2-l.

Ante Jonić, istaknuti skojevski i vojni rukovodilac, junački poginuo na Vagnju 5. kolovoza 1942. U srpnju 1943. proglašen narodnim herojem, prvi iz Dalmacije

Ivan Lučić-Lavčević, član KPJ od 1924, član PK KPH za Dalmaciju i jedan od najistaknutijih organizatora ustanka u Dalmaciji. Uхваćen i strijeljan od Talijana 22. prosinca 1942. Narodni heroj

Naslovna strana prvog lista »Dalmatinka u borbi«, rad slikara Joke Kneževića. Mostar, travnja 1943.

U srpnju 1943. počeo je u Simu Gornjem na Mosoru izlaziti list »Omladinska iskra«

Borci Prve proleterske i Druge dalmatinske brigade, Vučevo, juna 1943.

23. listopad

U Split stigao ustaški pukovnik Peričić, sa još jednim oficirom, radi dogovora s Komandom divizije »Bergamo« o zajedničkim akcijama protiv partizana na Dinari.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 23. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 22/4a-4.

U borbi kod Aržana poginuo Ante Vučićić-Antiša, komesar Trećeg bataljona, Druge dalmatinske brigade, rođen 1912. g. u Solinu, član KPJ od 1940. g. Poslije rata proglašen za narodnog heroja.

T. Kovač, M. Vojnović: »U spomen revoluciji«, IHRPD, Split, 1976.

24. listopad

U Splitu u svim dijelovima grada rasturen letak IV operativne zone NOV Hrvatske, upućen narodu Dalmacije u povodu pokolja kojeg su početkom listopada četnici i Talijani izvršili u selima oko Mosora. Narod se poziva na još žešću borbu protiv okupatora i domaćih izdajnika. U gradu je uhapšeno nekoliko splitskih rodoljuba.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 28. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 27/4a-1; Izvještaj Prefektуре Split od 24. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 30/10-1.

Na cesti između Rupotine i Bobana grupa partizana napala talijanske vojnike koji su obezbjeđivali most. Poslije kraće borbe partizani su se povukli bez gubitaka, a Talijani iz Klisa tukli su artiljerijom u pravcu njihovog povlačenja.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 24. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 23/4a-2.

25. listopad

U Kaštel Sućurcu pripadnici NOP-a ubili iz pištolja Dragomira Lovrića, pristašu četnika, kapetana bivše Jugoslavenske vojske, rodom iz Šibenika.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 26. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 25/4a-3; Izvještaj Prefektуре Split od 26. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 533, reg. br. 32/10-1.

Iz splitske luke isplovio parobrod talijanskog Crvenog križa sa većim brojem vojnika ranjenih u posljednjim borbama protiv partizana.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 209. Arhiv IHRPD, inv. br. 57.

25/26. listopad

Kod Kaštel Starog partizani napali talijansku posadu koja je obezbjeđivala tunel. Oštećen je krov barake u kojoj su bili smješteni talijanski vojnici, dok gubitaka nije bilo.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 27. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 26/4a-2.

28/29. listopada

U Kaštel Sućurcu talijanski fašisti uhapsili zemljoradnika Luku Orasnjaka, kod koga su pronašli propusnicu izdatu mu od strane partizana.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 27. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 26/4a-4.

27. listopada

Narodnooslobodilački odbor Splita izdao letak u kome poziva pučanstvo da u povodu 28. listopada, 20-obljetnice marša fašista na Rim ne prisustvuju fašističkim manifestacijama. Letak je izlijepljen po svim kvartovima grada.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 27. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 26/4-2; Izvještaj Prefekture Split od 24. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 30/10-1.

U Splitu talijanski fašisti uhapsili Vladislava Jurića zato što je u brodogradilištu izvjesio crvenu zastavu sa srpom i čekićem i među radnicima rasturao komunističke letke.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 29. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 26/4a-4.

Na području Mosora, po naređenju Štaba IV operativne zone NOP odreda Hrvatske, od Mosorske čete formiran Mosorski partizanski bataljon.

Arhiv VII, Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945, str. 360.

U Kaštelima talijanski fašisti uhapsili Jovana Pacalića, osumnjičenog da surađuje s partizanima.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 30. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 235, reg. br. 29/4a-5.

28. listopada

U Splitu, na zidovima kuća, u Ulici »Carla Lesina« (sada Kavanjinova ulica), uljanom bojom nacrtani amblemi srpa i čekića.

Izvještaj Prefekture Split od 29. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 4/11-1.

U Labinu predao se karabinjerima Ante Duilović, koji je 11. listopada prišao partizanima. Talijanima je dao podatke o partizanima u Muću.

Izvještaj 18. armijskog korpusa od 30. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 29/4a-5.

U Pučkoj školi u Kaštel Lukšiću daci napisali i podmetnuli talijanskom učitelju Santin Milleru cedulju na kojoj je pisalo: »Učitelju i učiteljice, umrijeti ćete brzo«. Ispod toga bio je nacrtan srp i čekić.

Izvještaj Komande 18. armijskog korpusa od 30. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 29/4a-1; Izvještaj Prefekture Split od 29. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 6/11-1.

28/29. listopad

Kod Rupotine partizani napali grupu talijanskih vojnika, a između Solina i Klisa oštetili telefonsku liniju i odnijeli 4 km telefonske žice.

Izveštaj 18. armijskog korpusa od 29. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 28/4a-1.

29. listopad

U Dugopolje, radi pljačke, iznenada upala talijanska vojska i tukla iz topova i bacača po Kotlenicama i padinama Mosora. Od stanovnika su uzimali naročito živežne namirnice.

Izveštaj 18. armijskog korpusa od 29. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 28/4a-4.

U Splitu, u Zadarskoj ulici, pripadnici NOP-a bacili na karabinjere ručnu bombu, ali bez posljedica.

Izveštaj Prefektуре Split od 30. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 35/10-1.

30. listopad

U Kaštel Starom karabinjeri uhapsili Blaža Barasa iz Kaštel Štafilića, Radoslava Skopinca i Mihajla Tipara iz Radušića kod Lećevice, zbog pomaganja partizanima. Ivan Matić, star 16 godina, iz Čavoglave kod Drniša uhapšen je zbog anti talijanske propagande.

Izveštaj Prefektуре Split od 2. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 9/11-1; 12/11-1.

U Solinu se prijavili Talijanima Jovan Jerkulica i Jovan Jerčić izjavivši da su pobjegli iz partizana, gdje su bili silom odvedeni.

Izveštaj 18. armijskog korpusa od 30. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 30/4a-3.

Odbor narodne pomoći u Splitu podijelio je 40.250 lira na 103 obitelji pratizanskih boraca i žrtava fašističkog terora.

Arhiv IHRPD, k. 27.

31. listopad

Fašistička kvestura u Splitu izvjestila Guvernerat Dalmacije u Zadru da se u sudskim zatvorima u Splitu nalazi 512 zatvorenika, a u policijskim zatvorima 138. U toku listopada iz Splita je upućeno u internaciju 290 rođoljuba.

Telegram Kvesture Split od 31. X 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 559, reg. br. 24/4-3.

STUDENI 1942.

1. studeni

U selima Ogorja održani masovni zborovi na kojima su izabrani narodnooslobodilački odbori nove Općine Ogorje, sa sjedištem u Raduniću, koja se odvojila od dotadašnje Općine Muć.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 646.

2. studeni

U Grljevcu, na cesti Split—Omiš, četa Mosorskog partizanskog bataljona napala talijansku auto-kolonu. Poginulo je 20, a zarobljena su 2 talijanska vojnika. Zaplijenjeno je 14 pušaka, 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 1.500 metaka i drugi materijal, a 2 kamiona su zapaljena.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 69, str. 210 i knj. 10, dok. 18, str. 81; Izvještaj 18. armijskog korpusa od 3. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 535, reg. br. 2/5a-1 i reg. br. 3/5a-2; Izvještaj Prefektуре Split od 3. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 8/2-1.

3. studeni

Kvestor Splita izvjestio Glavnu direkciju policije u Zadru o progonu rodoljuba na području Splita i Kaštela. U izvještaju, pored ostalog, piše: »Što se tiče političke kartoteke do 31. listopada ove godine, klasificirana su 3.584 subverzivna elementa, dok je koncem svibnja broj dosijea jedva prelazio tisuću. Ta cifra, od preko 3.500, predstavlja jedva trećinu i stoga je potrebno da se svom žestinom nastavi sa identifikacijom i preventivnim mjerama.«

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 118, str. 388.

4/5. studeni

U Kaštel Starom, Kaštel Novom i Kaštel Štafiliću 80 fašističkih policajaca iz Splita, sa mjesnim karabinjerima uhapsili 40 rodoljuba, smatrajući ih pomagačima partizana, i na taj način onemogućili eventualne manifestacije u povodu obljetnice oktobarske revolucije. Izvjestan broj njih je zadržan u zatvoru kao taoci, dok su drugi predloženi za internaciju. Ubrzo poslije ovoga uslijedila su nova hapšenja u Kaštelima, gdje je uhapšeno još 120 ljudi.

Izvještaj Prefektуре Split od 6. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 571, reg. br. 6/5-4.

5. studeni

U Dugopolju četa Mosorskog partizanskog bataljona postavila zasjedu, ali je otkrivena od neprijatelja i morala se povući. Ipak je uspjela ubiti jednog žandara.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 69, str. 210 i knj. 10, dok. 18, str. 81.

U Splitu, na više mjesta po zidovima kuća, nalijepljene parole: »Živio crveni oktobar«, »Živjela Crvena armija«, »Živjela partizanska vojska«, »Živio drug Tito«. Na »Corso Italia« (sada Ulica prvoboraca), dok je na zidu jedne zgrade pisao parolu »Živjela oktobarska revolucija«, ranjen je sa dva metka i uhapšen od karabinjera učenik Zdravko Draganja, star 15 godina. Kasnije su mu uhapsili oca i brata radi saslušanja.

Izveštaj karabinjera Split od 6. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 13/11-2; Izveštaj Prefekture Split od 6. i 7. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 14/11-1 i reg. br. 31/11-1.

Studeni p.

Udarna grupa iz Solina napala talijansku posadu u Solinu i ubila 2, a ranila nekoliko vojnika. Talijani su cijelu noć iz topova tukli okolna brda Kozjaka i Mosora.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 69, str. 210, i knj. 10, dok. 18, str. 81.

U svim mjestima na Šolti postojali su narodnooslobodilački odbori. Oni su predstavljali jedinu vlast koju je narod poštivao. U partizane je do tada otišlo 64 druga sa ovog terena.

Izveštaj Mjesnog komiteta KPH Šolte od 3. IX 1942. D. Gizdić: »Dalmacija 1942.«, str. 655.

5/6. studeni

U Kaštel Sućurcu, na više mjesta, po zidovima kuća ispisane parole »Živjeli partizani«, »Živjela Rusija« i nacrtan srp i čekić.

Izveštaj Prefekture Split od 7. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 23/11-1.

U Kaštel Kambelovcu, na zidovima zgrade, odnosno fašističkog sjedišta »Dopolavoro« ispisane su parole: »Živjela Crvena armija«, »Živjeli partizani i njihova Partija«, »Živio Lenjin«, »Živjela Rusija«, »Dolje Mussolini«.

Izveštaj Prefekture Split od 11. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 27/11-1.

6. studeni

Mjesni komitet KPH Split izdao proglas upućen građanima Splita u povodu 25. obljetnice velike oktobarske revolucije. Letak je te noći rasturen u raznim dijelovima grada. Po zidovima mnogih kuća ispisane su parole: »Živio Staljingrad«, »Živjela Rusija«, »Živjeli partizani«, »Živio komunizam«. U splitskom brodogradilištu karabinjeri su uhapsili radnika Branka Parađinu u momentu dok je na zidu jedne barake lijepio letak.

Izveštaj Prefekture Split od 7. XI 1942. i Izveštaj Prefekture Split od 12. XI 1942. (u prilogu, prijevod proglasa). Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 10/12-1.

U Solinskom bazenu i po obroncima Kozjaka i Mosora, u 18 sati, zapaljane su vatre u povodu dana oktobarske revolucije. Iz Splita, Solina i

Klisa Talijani su otvorili vatru iz topova po »kresovima«, što je još više »uveličalo« ovu proslavu.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 69, str. 210; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 654. Dnevne vijesti Agitprop PK KPH za Dalmaciju, br. 45 od 18. 11. 1942. Muzej NR Split.

6/7. studeni

U tvornici cementa »Majdan« u Solinu, eksplozivom su uništena parna turbina i ostala postrojenja. Zbog velikog kvara tvornica nije mogla raditi više mjeseci, a šteta je iznosila preko 200 hiljada lira. Talijanski fašisti su uhapsili 19 radnika osumnjičenih za počinjeno djelo. Diverziju je po nalogu Kotarskog komiteta KPH Solin izvršio član Partije Ivan Subašić iz Klis-Kose.

Izvještaj Prefekture Split od 8. XI 1942. i 14. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 38/11-2 i reg. br. 38/11-4; Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 69, str. 211; knj. 10, dok. 18, str. 82; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 651. Dnevne vijesti Agitprop PK KPH za Dalmaciju, br. 45 od 18. 11. 1942. Muzej NR Split.

Kod Omiša grupa mosorskih partizana eksplozivom srušila 4 gvozdene stupa električnog dalekovoda. Split i okolica ostali su bez svijetla, a tvornice u Dugom Ratu i Brodogradilište u Splitu prestali su s radom.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 69, str. 210. i 211.

7. studeni

U Splitu Mjesni komitet KPH rasturio letke na talijanskom jeziku, a koji su izazvali međusobnu tuču fašista i talijanskih kraljevskih vojnika. Bilo je nekoliko mrtvih i ranjenih. Na raznim mjestima po zidovima kuća ispisane su parole: »Živio Staljingrad«, »Živjela Rusija«, »Živjeli partizani«, »Živio komunizam«.

Izvještaj Prefekture Split od 7. i 8. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 36/11-1 i 38/11-3; Zbornik VII, tom V, knj. 9, str. 211 i knj. 10, str. 82.

U povodu obljetnice oktobarske revolucije partizani istakli crvenu zastavu na Kozjaku, kota 488, iznad Kaštel Starog. Istog dana na kotu je upućeno oko 80 vojnika 68. bataljona crnih košulja i iz konjičkog puka »Alessandria« da skinu zastavu, ali su napadom partizana bili vraćeni uz gubitke od jednog ranjenog crnokošuljaša i jednog oficira.

Izvještaj 107. legije crnih košulja od 9. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 572, reg. br. 7/1-1; Izvještaj Prefekture Split od 8. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 571, reg. br. 7/1-2; Zbornik VII, tom V, knj. 19, str. 211; knj. 10, str. 82.

U Zlopolju, kod Ogorja, održan zbor na kome je javnim glasanjem izabran Općinski narodnooslobodilački odbor Ogorje. U svim selima ove nove općine već su ranije izabrani seoski NOO.

Dnevne vijesti Agitprop PK KPH za Dalmaciju, br. 45 od 18. 11. 1942. Muzej NR Split.

Na zidovima i tornju crkve u Stobreču ispisane su komunističke parole i amblemi sa znakom srpa i čekića.

Izvještaj Prefektore Split od 8. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 25/11-1.

U selu Žrnovnici karabinjeri uhapsili Klementa Ugrina pok. Jure, cestara, koji je odbio da po njihovom naređenju izbriše antifašističke parole napisane po zidovima nekih kuća.

Izvještaj Prefektore Split od 9. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 33/11-1.

Na otoku Čiovu, na zidu jedne kuće, napisana je parola »Za dan revolucije«, a premazane su talijanske fašističke parole.

Izvještaj karabinjera Trogir od 8. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 21/11-2.

7/8. studeni

U Sv. Kaji, kod Solina, blizu barake poduzeća za izgradnju puteva »Bologna«, radnici skinuli sa jarbola talijansku zastavu, a istakli crvenu.

Izvještaj Prefektore Split od 10. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 29/11-1.

Na čempresu groblja u selu Mravince istaknuta je crvena zastava sa zvijezdom i srpom i čekićem.

Izvještaj Prefektore Split od 10. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 29/11-1.

8. studeni

S Mosora krenuo u Muć Mosorski partizanski bataljon radi ulaska u sastav Treće dalmatinske brigade, koja je bila u formiranju. U Mosoru je ostala samo grupa partizana koja je trebala da preraste u četvu. Za komandira je određen Ljubo Dumičić, zamjenika komandira Nikola Matešan, političkog komesara Tode Pejković, a njegovog zamjenika Tadija Mihanović.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 663.

8/9. studeni

U rejonu Krivaja kod Splita, partizani minom srušili stup električnog visokog napona i kod stupa ostavili letke.

Izvještaj Prefektore Split od 13. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 22/1-1.

10. studeni

Prefekt Paolo Zerbino izdao naređenje kojim se zabranjuje kretanje po Splitu od 19 sati uvečer do 6,30 sati ujutro. Patrole koje su vršile službu reda i nadzora dobile su naređenje da otvore vatru, bez prethodnog poziva, na svakog koga u to vrijeme zateknu na ulicama.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 14/2.

11. studeni

U osnovnoj školi u Žrnovnici daci su uništili školski namještaj i slike Mussolinija i talijanskog kralja. Po zidovima su ispisali antifašističke parole.

Izvještaj Prefektura Split od 11. XI 1942. i 4. II 1943. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 28/11-1; mikroteka SUP Split, film 1/339.

Prefekt Paolo Zerbino zabranio svim licima, koja ne budu posjedovala posebne dozvole izdate od komesara općine, putovanje autobusom iz Splita u Trogir i obratno.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 16/2.

12. studeni

U selu Vrbi kod Muća formirana Treća dalmatinska brigada u koju su ušli dotadašnji Mosečki i Mosorski bataljon i Rogoznička četa. Brigada je brojala oko 560 boraca podijeljenih u tri bataljona. Postavljeni su: za komandanta Branko Dude, zamjenika komandanta Stanko Parmač, političkog komesara Mate Ujević, zamjenik komesara Ante Roje. Od naoružanja Brigada je imala 1 teški mitraljez, 7 puškomitraljeza, a svaki vojnik je naoružan puškom.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 35, str. 112; knj. 10, dok. 28, str. 113.

Iz Glamoča stigla na Kozjak grupa drugarica koje su završile politički kurs pri Pokrajinskom komitetu KPH za Dalmaciju. Dolazak ovih drugarica znatno je doprinio daljem razvoju organizacije AFZ u splitskom okružju.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 667.

13. studeni

Kraljevska kvestura u Splitu dostavila kvestorima Zadra, Rijeke, Pule, Kotoru, Ljubljane, Gorice i Trsta treći spisak sa osobnim podacima za 250 osoba nastanjenih u Splitu i okolici, a koje su se udaljile od svojih kuća i za koje se pretpostavlja da su se pridružile partizanima. Traži povećanu budnost kako bi se uhapsili i predali kvesturi Split.

Izvještaj Kvesture Split od 13. XI 1942. Arhiv VII, mikroteka, SUP Split, film 1/566-594.

14. studeni

U Splitu željeznički i obalni radnici koji su radili na dizalicama stupili u štrajk, jer im okupator nije dao plaću. Fašisti su odbili da isplate radnike, jer nisu htjeli potpisati izjave da su talijanski službenici. Dva dana ranije okupator je otpustio iz službe oko 200 lica koji su bojkotirali propise o radnim odnosima.

Dnevne vijesti, izdanje Agitprop PK KPH za Dalmaciju, br. 51 od 30. 11. 1942. Muzej NR Split.

Kod crkve u Dugopolju partizani iz Mosora zaustavili kamion kojim je iz Omiša u Sinj prevožena razna roba i zaplijenili: 1.300 pari cipela, 180 kg marmelade i 50 kg sapuna.

Izvještaj Prefektura Split od 24. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 16/2-1.

U Kaštel Starom talijanski fašisti uhapsili Božu Raduna zbog pripadnosti partizanskim formacijama.

Izveštaj Prefektуре Split od 15. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 21/12-1.

15. studeni

U Splitu Narodnooslobodilački odbor izdao letak u povodu štrajka željezničkih radnika u kome, pored ostalog kaže: ... »Vaši drugovi željezničari nalaze se u borbi protiv krvavog okupatora, poduprite njihovu borbu, činovnici i radnici, samo zajedničkim istupom, zajedničkom borbom pomoći ćete sebi, svojim obiteljima i svom narodu. Ne dozvolite nikome da radi na željeznici i lomi borbu vaših drugova ...«

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 672.

Studeni p. p.

Na Vlaki kod sela Dugobaba otvoren sajam koji se održavao svakog četvrtka i bio dobro posjećen. Sajam je imao veliko ekonomsko značenje, jer se vršila razmjena i kupoprodaja roba između seljaka iz primorskih sela i Mučko-Lećevičkog područja. Zbog čestog bombardiranja neprijateljske avijacije dalje održavanje sajamskih dana nije bilo moguće, pa se od njega odustalo.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 644.

16. studeni

Iz Splita se na Šoltu iskrcao bataljon crnih košulja i sa fašističkom policijom uhapsio 37 ljudi iz partizanskih porodica i odveo ih u splitske zatvore. Prilikom čišćenja otoka nije pronađen ni jedan partizan. Tom prilikom ubijen je starac Frane Gregović.

Izveštaj Civil, komesara Šolte od 29. XI 1942; Izveštaj Prefektуре Split od 20. XI 1942; Izveštaj Komande karabinjera Dalmacije od 24. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 33/2-3, 13/12-1, 23/12-1.

16/17. studeni

Grupa mosorskih partizana eksplozivom uništila 8 željeznih stupova i polupala 196 izolatora električnog visokog napona koji je vodio od centrale Gubavica prema Omišu i Splitu. Cijela industrija Omiša i Splita prestala je s radom, a termoelektrana u Majdanu davala je struju samo za osvjetljenje Splita i Solina.

Izveštaj Prefektуре Split od 17. i 19. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 1/12-1, 11/12-1; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 681.

18. studeni

U Splitu rastureni leci na hrvatskom jeziku koje je izdao NO odbor Splita. U njima se upoznaju građani sa postupcima i mjerama talijanskih fašista u povodu ostanaka u službi željezničkih radnika i činovnika. Talijani su tražili da svi oni, nakon godinu dana provedenih na radu, ponovo pišu molbe za ostanak u službi. Međutim, smatrajući to poniženjem, radnici i

službenici su to odbili, osim njih 46, slugu okupatora. Ostali su stavljeni na raspoloženje željezničkim vlastima NDH i tako ostavljeni bez sredstava za život, a vlasti NDH su se o to oglušile.

Izvještaj Prefektore Split od 20. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 31/12-1; k. 562, reg. br. 36/2-1.

Tvornica cementa u Kaštel Sućurcu obustavila rad zbog nedostatka električne energije, izazvane oštećenjem električnih stupova od strane partizana.

Izvještaj Prefektore Split od 28. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 18/5-1.

U Kaštel Kambelovac upalo desetak partizana i nekolicini djevojaka, koje su se družile s Talijanima, odrezali kosu.

Izvještaj Prefektore Split od 21. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 13/2-1.

19. studeni

Blizu Omiša partizani srušili 2 stupa električnog dalekovoda zbog čega je Split ostao bez struje, a brodogradilište obustavilo rad.

Izvještaj Prefektore Split od 22. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 20/12-1; k. 562, reg. br. 15/2-1.

U autobusu koji je saobraćao na liniji Split—Solin fašistička policija uhapsila Tonku Sesartić iz Solina, kod koje je pronađen propagandni materijal NOR-a i korespodencija partizanskih porodica.

Izvještaj Prefektore Split od 19. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 14/12-1.

U blizini Nečujma, na otoku Šolti, karabinjeri su pucali na tri osobe koje se na njihov poziv nisu zaustavile, već su se dali u bjekstvo. Tom prilikom, jedan od njih, Jozo Burica, iz Grohota, je ranjen i uhapšen.

Izvještaj Prefektore Split od 21. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 33/1-1.

20. studeni

Guverner Dalmacije Bastianini obavijestio Mussolinija da je zbog oštećenja eksplozivom električne centrale od strane partizana kod Omiša i više porušenih stupova visokog napona grad Split sa čitavom industrijom i brodogradilištem ostao bez struje. Kako se opravka predviđa tek za nekoliko tjedana, moli intervenciju da se iz rudnika Raše uputi veća količina ugljena za pokretanje termoelektrane tvornice cementa.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 16/12-1; Izvještaj Prefektore Split od 20. XI 1942. i 21. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 9/2-1; k. 569, reg. br. 33/1; Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. 174, str. 491. i 492.

Na cesti Solin—Majdan, oko 19 sati, partizan Mirko Boban otvorio vatru iz puške na talijansku patrolu koja je zahvaljujući mraku prošla bez posljedica.

Izvještaj Prefektore Split od 21. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 33/1.

U Kaštel Starom talijanski fašisti uhapsili partizanskog kurira Ivu Karanovića, rodom iz Labina.

Izveštaj Prefektуре Split od 22. XI 1942. Arhiv VII arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 19/12-1.

21. studeni

U svim selima općina Ogorje i Muć postojali su odbori AFŽ-a. Isto tako i u općini Lećeveica, osim četiri sela. Kroz različite oblike, žene sa područja Muć—Lećeveica potpomagale su NOP i predstavljale jak oslonac u radu narodnooslobodilačkih odbora.

Izveštaj Sektorskog komiteta KPH Muć-Lećeveica za studeni 1942; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 684.

22. studeni

Iz tvornice mramora u Sv. Kaji, kod Solina, pripadnici NOP-a odnijeli 12 metara kožnog kaiša za mašine.

Izveštaj Prefektуре Split od 28. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 30/2-1.

24. studeni

Kod Stomorske, na Šolti, talijanska vojska i karabinjeri uhvatili sekretara Mjesnog komiteta KPH Šolte, učitelja Antu-Lenka Viđana. Talijani su ga iznenadili, jer je bio prokazan od nekog špijuna. Odveden je u splitski zatvor.

Izveštaj Prefektуре Split od 25. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 565, reg. br. 41/4-4; k. 571, reg. br. 1/9-2, 1/9-7; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 692.

U Kuli-Postinje kod Muća od bombardiranja talijanskih aviona poginuo komesar Mosečkog partizanskog bataljona Ante Beretin, prvoborac iz Donjih Kaštela. Talijani su nekoliko dana uzastopno bombardirali oslobođenu teritoriju oko Muća, u cilju da ometu normalan rad pučanstva i organa NOP-a.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 687.

Talijanski fašisti iz Splita tukli iz topova Kozjak kojim se kretala grupa žena, koja je iz Solina prenosila hranu partizanima u Rupotine i Blaca. Od ispaljenih granata ni jedna žena nije povrijeđena, jer su se blagovremeno sklonile iza kamenih gromada.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 241, D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 691.

25. studeni

Iz Splita i okolice, prema izvještajima karabinjera, od 15. do 25. studenog, otišlo je u partizane još 25 rodoljuba i to: iz Splita 4, Vranjica 8, Kaštel Starog 8 (od toga 4 žene), Labina 1, a ostali iz Segeta.

Izveštaj karabinjera Split od 3. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 21/4-1.

26. studeni

U splitskom brodogradilištu, zbog slabog zalaganja na radu, talijanske vlasti otpustile s posla 7 rukovodilaca pogona i uhapsile Matu Batarela zbog širenja propagande među radnicima i vijesti o skorom dolasku partizana u Split.

Izvještaj Prefektуре od 28. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 30/2-1.

U Splitu, iz IV razreda Muške klasične gimnazije učenici su uzeli razredni dnevnik, na njemu nacrtali srp i čekić i zatim ga bacili kroz prozor. Fašistička policija je odmah uhapsila 14 učenika, ali su zbog maloljetnosti ubrzo bili pušteni.

Izvještaj Prefektуре Split od 27. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 13/4-1.

Iz Splita otplovio za Italiju parobrod sa zatvorenicima uhapšenim u Splitu, Solinu i okolnim mjestima. Zatvorenici su prebačeni u koncentracione logore u Italiji, kako bi se obezbjedio prostor za nove rodoljube u splitskom zatvoru.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 692.

27. studeni

U Solinu karabinjeri uhapsili Marka Kunca i Josipa Puklija-Joška iz Splita za vrijeme dok su kamionom za Sinj prenosili lijekove namijenjene partizanima. Prilikom hapšenja nisu htjeli da objasne odakle i gdje transportiraju sanitetski materijal. U kamionu je nađeno 5 sanduka lijekova, 1 sanduk kiruških instrumenata i 9 paketa kiruških rukavica. Nekoliko dana kasnije fašisti su u Splitu uhapsili 6 lica, među kojima Franu Primija i Antu Munitića, koji su imali veze s tim.

Izvještaj Prefektуре Split od 30. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 533, reg. br. 7/13-1, 8/13-1, 13/13-1.

28. studeni

Poslije četiri dana mučenja u zatvoru, na splitskom Novom groblju, talijanski fašisti strijeljali učitelja Antu Vidana, sekretara Mjesnog komiteta KPH Šolte, kojeg su 24. studenog uhvatili na Šolti.

Izvještaj Prefektуре Split od 28. XI 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 30/2-1; D. Gizdić; »Dalmacija 1942«, str. 721.

Šoltu blokirali talijanski vojnici iz Splita i uz pomoć karabinjera s otoka uhapsili oko 70 rodoljuba. Opljačkali su veće količine ulja, vina i suhih smokava. Zatvorenike su kao taoce odveli u Split, a zatim prebacili u Šibenik. Ovu raciju su talijanski fašisti izvršili kao odmazdu zbog prebacivanja grupe Šoltana u partizanske jedinice na kopno.

Izvještaj Zapovjedništva mornarice NDH od 11. XII 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 71, reg. br. 18/7-9; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 696.

29. studeni

U Donjem Selu na otoku Šolti, karabinjeri ranili omladinca Dušana Meštrovića, pošto se na njihov poziv nije zaustavio.

Izvještaj Prefekture Split od 8. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 37/4-1.

U Solinu partizani napali talijanske vojnike koji su obezbjeđivali tvornicu cementa »Dalmacija«, ali su se nakon dolaska pojačanja povukli.

Izvještaj Prefekture Split od 1. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 4/13-1.

Studeni d. p.

U Lećeveci formirana Komanda mjesta koja je organizirala cjelokupni život i rad na oslobođenoj teritoriji i rukovodila partizanskim stražama. Za komandanta je postavljen Paško Dirlić.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 682.

30. studeni

U Splitu talijanski okupatori proslavili godišnjicu izlaženja lista »Il popolo di Spalato«. U pozdravnom govoru prefekt Paolo Zerbino je, pored ostalog, naglasio da je list i pored nevolja koje je imao oko neredovnih telefonskih veza, prekida struje i plina postigao uspjehe i istakao da list treba da nastavi energičnu i odlučnu akciju protiv komunizma koji se uzaludno napinje protiv talijanskih pozicija. Zatražio je akciju u kojoj neće biti kolebanja niti popuštanja.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 246. Arhiv IHRPD.

BRANKO DOKIĆ
SPLIT – GAJEVA 19

PROSINAC 1942.

1. prosinac

U čišćenju zone Kaštela talijanska fašistička policija i karabinjeri uhapsili 67 ljudi, članova porodica i rođaka partizana.

Izvještaj Prefektуре Split od 3. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 32/2-1.

U Splitu počeo ilegalno izlaziti list »Sloboda«, organ Narodnooslobodilačkog odbora Splita. Urednici su bili Ante Marasović i Ivan Randić.

Bibliografija izdanja u NOR-u, str. 669, Beograd, 1964.

Po odluci Okružnog komiteta KPH srednje Dalmacije Komanda Područja Muć-Lečevica uspostavila telefonsku vezu između važnijih naselja tzv. »Mućke republike«. Cjelokupna mreža iznosila je oko 60 km i povezivala 10 mjesta: Blaca, Prugovo, Muć, Sutinu, Postinje, Brštanovo, Lečevicu, Vrbu, Zlopolje i Milešinu. Sav materijal, od telefonske žice do telefonskih aparata, zarobljen je od neprijatelja.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 705.

2. prosinac

Iz Splita prebačene brodom u Italiju partizanske porodice koje su dan ranije talijanski fašisti pohapsili u Kaštelima i Solinskom bazenu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 707.

Prosinac p.

Mjesni komitet KPH Splita organizirao demonstracije protiv fašističkog terora. Povod je bio dovođenje u Split 90 uhapšenih rodoljuba iz Kaštel Starog, koje su fašisti uputili u internaciju.

Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941—1945, VII, str. 390; Dnevne vijesti, izdanje Agitpropa PK KPH za Dalmaciju br. 57 od 12. XII 1942. Arhiv VII, Centralna štampa Hrvatske.

4. prosinac

Kod Podstrane, na cesti Split—Omiš, 3. bataljon Treće dalmatinske udarne brigade iz zasjede napao dva talijanska kamiona kojima su se prevozili »crnokošuljaši« iz 89. bataljona divizije »Bergamo«. Ubijena su 2 oficira i 21 vojnik, a ranjeno je 14 vojnika i 1 oficir. Zaplijenjen je i 1 teški mitraljez, 4 puškomitraljeza, 30 pušaka, 80 ručnih bombi i oko 4.000 metaka. Zapaljena su dva kamiona. Za odmazdu talijanski fašisti su istog dana zapalili u selu 30 kuća i ubili 23 rodoljuba.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. 28, str. 114, dok. 112, str. 392; knj. 32, dok. 190, str. 525.

5. prosinac

Guverner Dalmacije Bastianini izdao instrukciju Prefekturi Split po pitanju blagovremenog i točnog upoznavanja dalmatinskog klera sa svim političkim mjerama Guvernorata koje se poduzimaju kako bi oni utjecali na seoske mase.

Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 10a/5.

U blizini Ljubitovice partizani porušili 94 telefonsko-telegrafsku stupa i presjekli žicu u dužini od 4 kilometra.

Izvještaj Prefekture Split od 8. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 509, reg. br. 35/1-1.

6. prosinac

Kod Vranjice partizani napali kamion koji je prevozio 23 talijanska vojnika iz konjičkog puka »Alesandria«. Tom prilikom poginulo je 14, ranjeno 5, a zarobljena su 4 vojnika. Zaplijenjen je puškomitraljez, puške i ostala oprema vojnika, a kamion zapaljen. U znak represalija fašistički vojnici iz Splita i Trogira zapalili su tri kuće u D. Segetu.

Izvještaj grupe karabinjera Split od 6. XII 1942. Arhiva VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 26/4-1, 35/4-1; Izvještaj Prefekture Split od 8. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 509, reg. br. 35/1-1.

Talijanska policija u Splitu uhapsila profesore Srednje tehničke škole Jurišića i ing. Bernardia poslije profesorske sjednice na kojoj je ravnatelj tražio da se iz škole izbaci nekoliko đaka. Međutim, oni su bili protiv jer su ti đaci na njihovoj nastavi bili mirni i pažljivi. Na ravnateljevo uporno traženje đaci su ipak isključeni iz škole.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 253. Arhiv IHRPD.

Iz Kaštela su, po izvještajima karabinjera, od 26. studenog do 6. prosinca, otišla u partizane još 4 rodoljuba.

Izvještaj karabinjera Split od 12. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 9/6-1.

7. prosinac

U Splitu talijanski fašisti naredili nekim porodicama da u roku od 24 sata napuste anektirano područje zbog djelovanja njihove maloljetne djece na liniji narodnooslobodilačkog pokreta.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 253. Arhiv IHRPD; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 721.

U Splitu četničke vođe uz podršku novoformiranog bloka građanskih stranaka zavrbovali 40 omladinaca, većinom bivših sokolaša i poslali ih u četničke odrede popa Đujića u Knin.

S. Kvesić: »Dalmacija u NOB-i«, str. 308.

9. prosinac

U Splitu karabinjeri uhapsili Sidoniju Zadravec, rođenu u Šibeniku, sa stanom u Splitu, ulica Buvina 1—3, jer je prilikom pretresa kod nje pronađeno 75 primjeraka brošure »Sloboda«, izdanje NO odbora Split od 1. prosinca 1942. godine.

Izvještaj karabinjera Split od 24. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 29/7-1.

10. prosinac

Na željezničku prugu kod Kaštel Starog dijelovi Treće dalmatinske udarne brigade postavili eksploziv, u cilju rušenja vlaka kojim su se iz Splita u Knin prevozili talijanski oficiri i četnički rukovodioci. Kada je vlak naišao eksploziv nije upalio zbog vlažnosti, te se ova, dobro zamišljena, akcija završila neuspjehom.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 726.

U Kaštel Starom, iz poljoprivredne stanice, tri naoružana partizana oduzela veću količinu živežnih namirnica.

Izvještaj Prefektуре Split od 13. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 15/13-1.

11. prosinac

U Kaštel Gomilici, blizu željezničke stanice, grupa partizana oborila 24 telefonsko-telegrafsku stupa, a zatim oštetili zgradu stanice i uređaje u nj.

Izvještaj Prefektуре Split od 13. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 33/5-1.

Iz Splita upućena Trećoj dalmatinskoj brigadi na oslobođeni teritorij veća količina hrane koju su organizacije NOP-a prikupile u gradu. Poslato je 1.037 kg riže, 391 kg soli, 121 kg šećera, 22 kg suhih smokava i dr.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 728.

U Splitu uhapšena Zora Rosandić, jer je rasturala letke narodnooslobodilačkog pokreta.

Izvještaj Prefektуре Split od 14. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 34/2-1.

12. prosinac

U Blacima održan sastanak Okružnog komiteta KPH Splita, na kome se raspravljalo o političkoj situaciji u okružju, a posebno u Splitu. Konstatirano je da je većina uhapšenih drugova pala u zatvor zaslugom četnika koji su ih denuncirali fašističkoj policiji. Diskutirano je i o organizacionim pitanjima i odlučeno da se trogirski rajon i otok Šolta odvoje od kotara Solin i formira sektorsko partijsko rukovodstvo za ta područja koje bi bilo direktno vezano za Okružni komitet KPH Splita.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 732, 733.

Između Solina i Kaštel Starog partizani oborili veći broj telefonsko-telegrafskih stupova i nabacali ih na željezničku prugu.

Izvještaj Prefektуре Split od 12. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 30/5-1.

13. prosinac

Na pruži Labin—Perković, kod stražarske kućice 141, partizani napali drezinu kojom su trojica talijanskih vojnika kontrolirali ispravnost pruge. Tom prilikom poginula su sva tri vojnika.

Izvještaj Prefektуре Split od 18. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 558, reg. br. 25/4-1.

U Kaštel Novom, po zidovima kuća ispisane su parole: »Dolje Duce«, »Dolje fašizam«, »Živjeli partizani«. Istog dana, revoltirani, fašisti su zapalili nekoliko kuća partizanskih porodica.

Izvještaj Prefektуре Split od 15. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 14/6-2.

U Maslinici, na otoku Šolti, karabinjeri iz Grohota uhapsili i predali Specijalnom sudu za Dalmaciju Desanku Glavurtić zbog pomaganja partizana.

Izvještaj Prefektуре Split od 23. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 35/13-1.

Talijanski fašisti postavili zasjedu u Ulici »Vicolo delle Pietre« (sada Kamenita ulica), u Splitu u namjeri da uhapsu Srećka Bobana Stjepanova zbog njegovog aktivnog rada za NOP. Kada je naišao na fašiste Boban je pokušao da bježi ali su ga fašisti smrtno ranili. U istoj ulici su uhapsili Srećka Ninčevića pok. Ivana optuživši ga da je on obavijestio Bobana o prisustvu talijanskih agenata u toj ulici.

Izvještaj Kvesture Split od 13. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 39/3-1.

Na Firulama u Splitu talijanski fašisti su organizirali raciju u kojoj su uhapsili 22 omladinca i odveli ih u zatvor.

A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis, 1942, str. 256. Arhiv IHRPD.

U Kaštel Novom Kristijan Codemo (Kodemo) fašista upravitelj pučke škole sa kantom benzina u ruci išao kroz selo, grdio stanovništvo i prijetio da će im kuće zapaliti. Narod je bježao na sve strane izbjegavajući susret sa razjarenim fašistom, koji je već bio zapalio nekoliko kuća među kojima i kuću Arambašin u kojoj je izgorjela bogata biblioteka sa zbirkom rijetkih starih i umjetničkih predmeta velike vrijednosti.

Urban Krizomali: »Prilog za povijest dieceze Splitske i Makarske«. Arhiv IHRPD — Splitska biskupija.

14. prosinac

Iz Blaca preselio se u Broćanac Okružni komitet KPH za srednju Dalmaciju (Splita) sa svim ostalim političkim rukovodstvima ovog okružja. U Blacama je ostao Kotarski komitet KPH Solina i kotarska politička rukovodstva.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 736.

Komanda područja Muć—Lečevica reorganizirana u Komandu područja Split. U njen sastav, pored komandi mjesta Muć i Lečevica, ušle su i komande mjesta u Vrlici, Mirlovićima i na Dinari, kao i partizanske straže na tom terenu. Za komandanta je postavljen Ivo Purišić.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 735.

U Kaštel Novom karabinjeri uhapsili Franju Polića, rodom iz Brštanova, zbog pomaganja partizana.

Izvještaj Prefekture Split od 15. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 22/13-1.

Prosinac p. p.

U općinama Kaštel Sućurac i Donja Kaštela formirani su općinski narodnooslobodilački odbori, a izvršene su pripreme za formiranje Općinskog odbora Kaštel Lukšić.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 733.

15. prosinac

Kod Kaštel Starog, u blizini željezničke stražarnice, partizani 3. bataljona 3. dalmatinske brigade minirali prugu. Na minu je naišao talijanski blindirani vojni vlak koji je prevozio 300 vojnika, predvođenih od jednog pukovnika. Lokomotiva i 5 blindiranih vagona izbačeni su iz šina. Istovremeno su partizani napali talijanske vojnike i nakon jednosatne borbe povukli se. Talijani su imali 2 ranjena vojnika, dok partizani nisu imali gubitaka.

Izvještaj Prefekture Split od 19. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 20/7-1; Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. 88, str. 322; knj. 11, dok. 9, str. 38.

Specijalnom sudu za Dalmaciju predati su radnici splitskog brodogradilišta Ante Duplančić i Nedjeljko Ožić, koji su u studenom bili uhapšeni zbog podstrekivanja radnika u brodogradilištu da sabotiraju na radu.

Izvještaj Prefekture Split od 15. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 35/6-1.

Prvaci Hrvatske seljačke stranke u Splitu predali četničkom vojvodi Jevđeviću depešu za kralja Petra u kojoj su istakli privrženost naroda Dalmacije bivšoj Jugoslaviji. To je učinjeno i pored toga što se narod ove pokrajine već godinu i po borio protiv okupatora i domaćih izdajnika i kroz tu borbu stvarao NO odbore, nove organe vlasti. Depešu su potpisali: dr Mladineo, dr Poduje, Suton, prof. Barić, dr Tomazeo, prof. Jeločka i Bošković.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 738.

Prosinac s.

Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju uputio pismo okružnom komitetu KPH srednje Dalmacije u kome traži da se iz Splita uputi što više glumaca i muzičara, kako bi pri Agitpropu Pokrajinskog komiteta formirali kazališnu grupu. Grupa bi davala kulturno-zabavne priredbe partizanskim jedinicama i narodu na oslobođenoj teritoriji. Ubrzo je veći broj umjetnika iz Splita stupio u partizanske redove.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 746.

16. prosinac

Iz kotarske bolnice u Kaštel Sućurcu četiri naoružana partizana odnijela izvjesnu količinu lijekova.

Izvještaj Prefektуре Split od 17. XII 1942. Arhiv VII arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 17/13a-l.

17. prosinac

Na pruzi Split—Sinj, kod mjesta Koprivno, partizani 2. bataljona Treće dalmatinske brigade minirali prugu na koju je naišao vlak. Lokomotiva je oštećena, a ložać i jedan talijanski vojnik su ranjeni.

Izvještaj Prefektуре Split od 19. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 565, reg. br. 19/5; Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. 88, str. 322.

18. prosinac

U Splitu, dok je prelazio ulicu Vittorio Veneto (bivša Reljkovićeveva ulica), od nepoznatih lica pretučen je fašista Vladimir Maleš, radnik brodogradilišta. Fašisti su zbog toga uhapsili četiri lica pod sumnjom da su izvršioi toga djela.

Izvještaj Prefektуре Split od 19. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 19/13-l.

21. prosinac

Kod Zelova oko 400—500 ustaša i domobrana iz Potravlja i Maljkova opkolilo 3. bataljon Treće dalmatinske udarne brigade. Poslije višesatne borbe bataljon se uspio probiti iz obruča, a ustaše i domobrani su se u neredu povukli u Hrvače. Poginulo je više ustaša, dok su partizani imali 4 lakše ranjena borca.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. 88, str. 323; knj. 11, dok. 9, str. 39.

U Splitu su karabinjeri uhapsili Duju Boka pok. Mije i njegovog sina Ivana, sa stanom u Ulici Marco Polo b. b. (sada Put Plokita), pod optužbom da su se pripremali prebaciti do partizanske baze. Prilikom pretresa kod njih su fašisti našli 1.032 lire i 1.104 kune, nešto odjeće i hrane što im je poslužilo kao dokazni materijal da su se pripremali za odlazak u partizane. Također je uhapšen sudac dr Tode Dobrić koji je iz Imotskog došao u Split nakon proglašenja NDH. Nalazio se na službi kod Državnog odvjetništva ali se zahvalio na istoj jer su mu talijanske vlasti odredile novu dužnost u Kotoru.

Izvještaj karabinjera Split od 21. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 38/6; A. Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis. 1942, str. 260. Arhiv IHRPD.

23. prosinac

U Splitu talijanski fašisti izveli iz bolnice na Firulama člana Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju Ivana Lučića-Lavčevića, narodnog heroja, radi navodnog saslušanja u karabinjersku kasarnu i nedaleko od bolnice ga

ubili pucajući mu u leđa. Da bi prikrili ovaj zločinački akt, fašisti su u zvaničnom saopćenju proturili lažnu verziju da je Lavčević ubijen u pokušaju bijega.

Izveštaj Komande karabinjera u Splitu od 24. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 26/7-3; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 751.

24. prosinac

Kod zaseoka Radića, na cesti Solin—Klis, terenski politički radnici Marin Bubić-Prč i Jozo Grubišić-2utonja ubili dva talijanska vojnika. Za odmazdu fašisti su izveli iz zatvora četiri rodoljuba: Špiru Sesartića, Jozu Bubića, Antu Milišića i Stipu Ninčevića iz Solina i kod tvornice Majdan strijeljali ih.

Izveštaj Prefektуре Split od 26. XII 1942. i karabinjera iz Solina od 25. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 13/7-1; k. 565, reg. br. 24/5; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 753, 754.

Talijanska divizija »Bergamo« uputila u Kaštel Sućurac i u Kaštel Stari oko 2.000 vojnika radi pojačanja tamošnjih posada. Za to vrijeme tukli su iz topova po Kozjaku i ubili jednu ženu.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 755.

25/26. prosinac

Talijanski fašisti tukli topovima iz Klisa po Žrnovnici i porušili jednu kuću.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 757.

26. prosinac

Jake talijanske snage upale iz Kaštela u Radošić i uhapsili 19 ljudi. Ostali narod se razbjezao pred fašistima i skrio po okolnim brdima. Neprijatelj je uhapšene na licu mjesta strijeljao, selo opljačkao i povukao se u Kaštela.

D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 758.

27. prosinac

Iz Kaštela je, prema podacima karabinjera, od 7. do 25. prosinca otišlo u partizane još 13 rodoljuba. Od toga: iz Kaštel Starog 2, Kaštel Novog 2, Kaštel Kambelovca 4 i Kaštel Sućurca 5 boraca.

Izveštaj karabinjera Split od 27. XII 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 571, reg. br. 2/3.

28. prosinac

Na cesti Kaštel Stari—Lećevica, na koti 488, partizani napali dvije čete 97. bataljona crnih košulja. Tom prilikom crne košulje su imale 3 ranjena, a partizani su se nakon jednoiposatne borbe povukli.

Izveštaj Prefektуре Split od 1. I 1943. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 572, reg. br. 21/1-1.

Prosinac k.

Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju predložio CK KPH da u Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske, koje će se uskoro obrazovati, pored ostalih, iz Dalmacije uđu: Ivo Tijardović, kompozitor i predsjednik Gradskog NOO Splita; Šerif Šehović, novinar iz Splita i Drago Gizdić, radnik iz Klisa, sekretar Okružnog komiteta KPH Splita.

Izvještaj PK KPH za Dalmaciju, Arhiv CK SKH Zagreb, mikroteka VII, film 16/191; D. Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 764.

Prosinac

Organizacija Antifašističkog fronta žena u Splitu je obuhvatila oko 2.500 aktivistkinja kojima je rukovodio Gradski odbor i 4 rajonska odbora AFŽ-a. U toku 1942. godine preko ove organizacije otišlo je više od 50 žena u partizane.

Zbornik IHRPD, Split, knj. 3, str. 126; »Žene Hrvatske u NOB-i«, knj. 1, str. 151.